

Operativni plan razvoja cikloturizma u Sisačko-moslavačkoj županiji

2017. - 2020.

Sisak, 20. lipnja 2017. godine

Naručitelj: Sisačko-moslavačka županija

Za Naručitelja: župan Ivo Žinić, dipl. ing. arh.

Izrada Operativnog plana: Razvojna agencija SI-MO-RA d.o.o, Sisak, Rimska 28

Koordinator izrade: Mario Čelan, direktor

U Sisku, 20. lipnja 2017. godine

Sufinancirano sredstvima Ministarstva turizma Vlade Republike Hrvatske

Sadržaj

1. Uvod.....	3
1.1. Polazne osnove izrade Operativnog plana	5
1.2. Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta.....	12
1.3. Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi.....	13
2. Analiza postojećeg stanja cikloturizma na području županije.....	13
2.1. Ponuda smještajnih kapaciteta.....	13
2.2. Procjena stanja cikloturističke potražnje.....	15
2.3. Pregled stanja razvijenosti biciklističke mreže	20
2.3.1. Postojeće stanje cikloturističkih ruta u Sisačko-moslavačkoj županiji	22
2.4. Osvrt na stanje suradnje između glavnih dionika razvoja cikloturizma	66
3. SWOT analiza	68
4. Vizija i ciljevi razvoja cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije do 2020. godine.....	76
4.1. Vizija razvoja cikloturizma	76
4.2. Ciljevi razvoja.....	77
4.3. Međužupanijska suradnja	78
5. Standardi za razvoj cikloturističke infrastrukture i ponude cikloturizma u županiji	82
5.1. Važeća zakonska rješenja	82
5.2. Cikloturistička ponuda u SMŽ.....	87
6. Razvojni projekti s operativnim planovima razvoja.....	91
6.1. Infrastrukturni projekti	91
6.2. Zakonska regulativa.....	94
6.3. Edukacija	94
6.4. Unapređenje cikloturističke ponude.....	94
6.5. Informiranje i marketing.....	95

6.6. Popis projekata razvoja cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju 2017.-2020.	96
7. Popis literature i izvora:	104
8. Popis tablica	106
9. Popis slika.....	107
10. Popis grafikona.....	109

1. Uvod

Područje Sisačko-moslavačke županije predstavlja dominantno ruralno područje, tradicionalno poljoprivredan i industrijski kraj u kojemu turizam u prošlosti nije imao značajniji gospodarski učinak. Međutim, unazad petnaestak godina na području Sisačko-moslavačke županije dolazi do podizanja razine društvene svijesti o značaju turizma te se turizam počinje doživljavati kao realna razvojna opcija koja može rezultirati krajnjim ekonomskim koristima te posljedično podići životni standard lokalnog stanovništva.

U Sisačko-moslavačkoj županiji raznolik krajolik pruža brojne mogućnosti za razvoj cikloturističke ponude. Biciklističke staze nalaze se na području cijele županije, međutim najpoznatije su one na Moslavačkoj gori, u Lonjskom polju, okolini Petrinje i Topuskog. Trenutno u županiji postoji 25 županijskih i lokalnih biciklističkih ruta za cikloturiste i organizirane ture te iznajmljivanje bicikala, ali se još uvijek radi o turistima na individualnoj bazi te je potrebno uložiti veće napore u privlačenje ovog segmenta gostiju. U zadnjem desetljeću na području županije zabilježeni su brojni pokušaji razvoja različitih oblika turističkih proizvoda i usluga, što je rezultiralo i povećanim intenzitetom turističke aktivnosti.

Jedan od izuzetno značajnih projekata u razvoju cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije je projekt „Biciklom za turizam bez granica“/ „BIKE 4 TWF“, proveden sredstvima IPA Programa prekogranične suradnje RH BiH 2007.-2013. koji po svojoj vokaciji koristi bicikl i cikloturističku ponudu kao nositelja razvoja turističke ponude. Projektom se doprinijelo umrežavanju dionika u turizmu dvaju područja te prijenosa znanja, novih vještina i iskustava te je bio uspostavljen partnerski odnos prekograničnih dionika. Tijekom projekta nabavljena je oprema usmjerena na poboljšanje biciklističke infrastrukture Parka prirode Lonjsko polje te označeno preko 300 km ruta biciklističkom signalizacijom temeljenom na EuroVelo pravilima označavanja. Nakon provedenog projekta Park prirode Lonjsko polje bilježi povećanje dolazaka biciklista za 15 posto, dok se na području Sisačko-moslavačke županije povećao broj turista za 10 posto. Nabavljeni bicikli tijekom projekta koriste se od strane individualnih posjetitelja i tijekom organiziranih događanja. Park prirode Lonjsko polje i Sisačko-moslavačka županija kontinuirano promoviraju biciklistički turizam putem Internet kioska koji su strateški postavljeni u hotelima unutar županije te putem biciklističkih vodiča i biciklističke karte koji su tiskani sredstvima projekta. Glavni cilj projekta bio je pridonijeti integraciji i revitalizaciji gospodarstva prekograničnog područja s ciljem poticanja održivog razvoja dok su specifični ciljevi bili poboljšanje konkurentnosti lokalnog turizma prekograničnog područja kroz poboljšanje atraktivnosti turističke ponude u regiji, poboljšanje kapaciteta interesnih grupa u turističkom sektoru i promidžba prekograničnog područja.

Sisačko-moslavačka županija je imala izravnu korist od projekta jer je 310 km označeno biciklističkom signalizacijom i na taj način biciklističke rute u županiji su se direktno povezale sa Savskom biciklističkom rutom koja se proteže uzduž rijeke Save i dugačka je preko 970 kilometara. Poboljšanjem biciklističke infrastrukture projekt je izravno utjecao na razvoj

biciklističkog turizma na području Sisačko-moslavačke županije, posebice na području Parka prirode Lonjsko polje.

Cikloturizam kako u svijetu tako i na području Sisačko-moslavačke županije, pripada rastućim oblicima turističkih aktivnosti. Procjenjuje se kako će u europskim okvirima udio putovanja u kojima je bicikl glavno prijevozno sredstvo porasti u idućih deset godina za 10 %, a još je važnija spoznaja da je veliki postotak onih kojima je tijekom odmora vožnja biciklom dodatna aktivnost.

Bogatstvo kulturno-povijesne baštine, raznolik i očuvan prirodni okoliš, povoljna klima, blizina velikih tržišta te mnoštvo cesta s umanjenim intenzitetom motornog prometa, kao i mnoštvo puteva pogodnih za kretanje bicikala, pružaju Hrvatskoj brojne prednosti za razvoj cikloturizma te stvaraju komparativne prednosti u odnosu na države u okruženju. Sve navedeno je prepoznato i Strategijom razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (NN 55/2013.) te je zbog toga Ministarstvo turizma potaknulo izradu posebnog Akcijskog plana razvoja cikloturizma s ciljem stavljanja Hrvatske na poziciju jedne od vodećih cikloturističkih destinacija dok će Operativni planovi razvoja cikloturizma do 2020. godine na nižoj razini biti strateški razvojni dokument na nivou županije za razvoj cikloturizma i formiranja cikloturističke ponude na svom području.

Subjektima kojima je cikloturizam u osnovnom fokusu interesa prikazani su u Tablici 1. Funkcije glavnih dionika cikloturizma.

Tablica 1: Funkcije glavnih dionika cikloturizma

FUNKCIJE KLJUČNIH DIONIKA CIKLOTURIZMA	
Ministarstvo turizma	Koordinator i nositelj Akcijskog plana razvoja cikloturizma
Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture*	Planiranje izgradnje nacionalne mreže biciklističkih ruta i donošenje zakona koji se odnose na cikloturizam
Hrvatske ceste	Nositelj izgradnje nacionalne mreže biciklističkih ruta
Hrvatske vode	Izgradnja biciklističkih staza i puteva na nasipima za obranu od poplava
Regionalne razvojne agencije	Realizacija sredstava fondova EU za razvoj cikloturizma
Biciklističke udruge	Planiranje, kreiranje i provjera kvalitete biciklističkih ruta, vođenje informacijske baze o rutama, podrška u izradi cikloturističkih karata
Sustav turističkih zajednica	Organizacija cikloturističkih aktivnosti u destinacijama, promidžba cikloturizma na svim razinama, poticanje razvoja cikloturizma

Turističke agencije (DMK)	Organizacija cikloturističkih tura i promidžba cikloturizma
Gospodarski subjekti vezani uz cikloturizam	Prihvat cikloturista u destinacijama (smještaj, usluge, servisi)

Izvor: Akcijski plan razvoja cikloturizma, travanj 2015. godine

*Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture promijenilo je naziv u Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture.

1.1. Polazne osnove izrade Operativnog plana

Polazne osnove Operativnog plana čine najvažniji dokumenti vezani uz razvoj cikloturizma na europskoj i domaćoj razini, a odnose se ponajprije na glavne strateške dokumente i pravno–regulatorni okvir. Dokumenti na europskoj razini važni su zbog potrebe usklađivanja s europskom praksom i s time povezanom mogućnosti kandidiranja cikloturističkih projekata na natječaje fondova Europske unije, a dokumenti na domaćoj razini zbog uklapanja u strateški i regulatorni okvir djelovanja. Što se tiče dokumenata na europskoj razini, posebnu važnost imaju Strategija Europa 2020. i dokumentacija projekta EuroVelo. Na domaćoj razini veliku važnost imaju Strategija razvoja turizma RH do 2020. godine (NN 55/13), Strategija prometnog razvoja RH za razdoblje od 2014. do 2030. godine (NN 131/14), Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta (NN 91/2013.) te Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi (NN 28/16). Na lokalnoj razini glavni strateški dokumenti su Strategija razvoja SMŽ 2011. - 2013. godine (2017. godine), Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014. - 2020. godine te gradske i općinske strategije planirane u razdoblju provedbe do 2020. godine.

Strategija Europa 2020. – Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast

Strategija Europa 2020. desetogodišnja je strategija Europske unije za rast i zapošljavanje. Pokrenuta je 2010. godine kako bi se stvorili uvjeti za pametan, održiv i uključiv rast.

Strategija EU 2020. temeljni je strateški dokument EU za rast i zapošljavanje te sadrži pet glavnih, međusobno povezanih ciljeva EU do kraja 2020. godine, koji uključuju:

1. Zapošljavanje – zaposleno je 75 % stanovništva u dobi od 20 do 64 godine
2. Istraživanje i razvoj – 3 % BDP-a u EU-a ulaže se u istraživanje i razvoj
3. Klimatske promjene i energetska održivost – emisije stakleničkih plinova smanjene su za 20 % (ili čak 30 %, uz odgovarajuće uvjete) u odnosu na 1990. godinu. Nadalje, 20 % energije crpi se iz obnovljivih izvora te je energetska učinkovitost povećana za 20 %
4. Obrazovanje - stopa ranog napuštanja školovanja manja je od 10 %, a barem 40 % osoba u dobi od 30 do 34 godine završilo je visokoškolsko obrazovanje

5. Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti – 20 milijuna ljudi manje živi u siromaštvu ili u opasnosti od siromaštva i socijalne isključenosti.

Napredak u ostvarenju ciljeva Strategije EU 2020. potiče se i prati u okviru „europskog semestra“ EU-ovog godišnjeg ciklusa koordinacije ekonomskih i proračunskih politika.

U mnogim državama EU, regionalne i lokalne vlasti odgovorne su za područja politika povezanih sa strategijom Europa 2020. kao što su obrazovanje, poduzetništvo, tržište rada, infrastruktura ili energetska učinkovitost. Od izuzetne je važnosti da sve razine upravljanja budu svjesne potrebe za učinkovitom provedbom strategije Europa 2020. na terenu te da svaka od njih igra svoju ulogu u uvođenju nužnih promjena.

Iako se u dokumentu turizam izričito ne spominje, glavne vrijednosti koje se dokumentom promoviraju ukazuju da će Europska unija u istom planskom razdoblju kao i Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine afirmirati i aktivno poticati mnoge gospodarske aktivnosti, a među njima i razvoj turizma kao jedne od gospodarskih grana te posebno i razvoj cikloturizma kao jednog od oblika turizma posebnih interesa posve usklađenog s glavnim razvojnim ciljevima Europske unije.

Cikloturizam predstavlja oblik turizma koji se odvija u visokovrijednom, ekološki očuvanom i prirodnom krajoliku. Razvojem cikloturizma, a time i razvojem cikloturističkih ruta mogu se povezati europske regije, podići kvaliteta boravka turista u destinaciji, razina životnog standarda lokalnog stanovništva te unaprijediti opće zdravstveno stanje stanovništva.

Sve je veći broj projekata koji se financiraju sredstvima fondova EU i imaju za cilj razvoj cikloturizma na svom području.

EUROVELO – Europska mreža biciklističkih ruta

EuroVelo, mreža europskih biciklističkih staza projekt je Europske biciklističke federacije za razvoj 12 (dvanaest) dugih biciklističkih staza koje presijecaju čitav europski kontinent. Ukupna duljina ovih staza iznosi preko 60.000 km od kojih je 20.000 km već izgrađeno. EuroVelo staze su slične duljinom i koncepcijom. Za razdoblje 2012. - 2020. Europska biciklistička federacija je u sklopu projekta „EuroVelo Central Coordination“ izradila strategiju razvoja cikloturizma za cijelo područje Europske unije.

Svi strateški dokumenti vezani uz razvoj biciklizma ističu važnost primjerene realizacije četiri EuroVelo pravca kroz Hrvatsku kako slijedi:

- EuroVelo 6 Atlantik – Crno more / u Hrvatskoj Dunavska ruta (granica Mađarske – Batina – Osijek – Vukovar – Ilok – granica Srbije)
- EuroVelo 8 Mediteranska ruta / u Hrvatskoj Jadranska ruta (granica Slovenije – Umag – Pula - Rijeka – Zadar – Šibenik – Split – Dubrovnik – granica Crne Gore)

- EuroVelo 9 Baltik ili Jantarna staza – Jadran, staza koja ide od Gdanska na Baltičkom moru u Poljskoj kroz Češku i Austriju do Slovenije, završava u Hrvatskoj – Umag – Poreč – Rovinj –Pula) i
- EuroVelo 13 Ruta željezne zavjese / u Hrvatskoj Dravska ruta (granica Slovenije – Varaždin – Hlebine - Donji Miholjac – Granica Mađarske).

Staze su napravljene od postojećih biciklističkih puteva i cesta zajedno s predloženim i planiranim biciklističkim stazama potrebnima da se sve međusobno povežu. Sve su staze nedovršene, ali ipak u različitim fazama izgradnje.

Razvoj EuroVelovih staza provode nacionalne, regionalne i lokalne vlasti i nevladine organizacije u svim europskim zemljama. Međunarodni status staza odabranih da tvore dio EuroVela pomaže u prikupljanju sredstava i političke potpore za izgradnju staza. Samo staze koje je odabrao EuroVelov koordinator za staze imaju pravo nazivati se EuroVelo. To je važna oznaka kvalitete jednako za bicikliste tako i za promicatelje staza.

Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2030. godine

Od kada je Republika Hrvatska pristupila Europskoj uniji 1. srpnja 2013. godine, utvrđivanje razvoja prometne infrastrukture u Republici Hrvatskoj u skladu s okvirom prometne politike Europske unije od ključne je važnosti.

Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2030. godine, promatra mobilnost građana kroz upotrebu javnog prijevoza (vlak, tramvaj, autobus, plovna prometna sredstva itd.) te kroz individualnu mobilnost (prijevoz osobnim automobilom, biciklom ili pješaćenje). Naglasak je stavljen na javni prijevoz putnika i na vidove prometa s nultom emisijom štetnih plinova radi zadovoljavanja potrebe dnevnih migracija. Suočavanje s problemom mobilnosti na razini gradova, općina i županija uvođenjem načela intermodalnosti stvara temelje za međusobno povezivanje regija i omogućuje prekograničnu povezanost i pristup glavnoj infrastrukturi (TEN-T).

Dokument je usklađen s četvrtim Akcijskim programom Europske unije za sigurnost cestovnog prometa za razdoblje od 2011. do 2020. godine. Glavni cilj programa je smanjenje smrtno stradalih za 50 posto u 2020. godini u odnosu na 2010. godinu. Među planiranim aktivnostima kojima se ostvaruje zadani cilj je: poboljšanje cestovne infrastrukture, prepoznavanje i uklanjanje opasnih mjesta, povećanje sigurnosti prometa na cestama (izgradnja pločnika, biciklističkih staza, pješačkih prijelaza). Među planiranim aktivnostima specifičnog cilja je i izgradnja i poboljšanje biciklističkih putova i staza odnosno razvoj nove biciklističke infrastrukture kako bi se promicao oblik prijevoza s nultom stopom emisije CO₂. Uključuje infrastrukturu poput odvojenih biciklističkih staza, posebnih prometnih traka na cestama miješanog prometa i posebne prostore za parkiranje.

Kada se govori o zagađenju okoliša koje je posljedica odvijanja prometa, bicikl predstavlja odličan izbor prijevoznog sredstva. S obzirom na uzrok onečišćenja u putničkom prijevozu, automobil proizvodi daleko najveće zagađenje zraka ispušnim plinovima. Kako je za očekivati da rast prometa u Europi najvjerojatnije neće prestati uskoro, sve CO₂ uštede postignute zamjenom automobila za bicikl će biti utrošene povećanjem automobilske prometa. Međutim, uštede koje se ostvaruju zamjenom prijevoznog sredstva mogu se izračunati na sljedeći način: na prosječnom putovanju na posao (oko 5 km) 747g CO₂ se ispusti manje za svako putovanje obavljeno biciklom umjesto automobilom (143,3g CO₂/5 km). Stoga za ekološki čisto putovanje na posao (oko 5 km) može biti ispušteno manje od oko 350 kg CO₂ u jednoj godini.

Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine

Razvoj turizma ovisi o ekonomskim i društvenim kretanjima u nacionalnim i međunarodnim okvirima. Stoga njegov razvoj mora biti usklađen s dugoročnom nacionalnom politikom s politikama srodnih područja i sektora te politikama Europske unije čiji je Hrvatska punopravni član. S dobro osmišljenom vizijom, prepoznatim strateškim područjima i jasnim planom djelovanja, hrvatski se turizam treba uklopiti u postojeće strateške smjernice i postupno utjecati na kreiranje budućih nacionalnih i europskih politika.

Sisačko-moslavačka županija pripada regiji Kontinentalna Hrvatska koja zauzima najveći dio nacionalnog teritorija, ali je ujedno i najslabije turistički razvijena. Kontinentalnu Hrvatsku karakterizira niska stopa ekonomske aktivnosti i visoka stopa nezaposlenosti. Turistički razvoj na tom području mora omogućiti stanovnicima dodatne izvore prihoda. Stoga je potrebno razviti turizam koji će doprinijeti rastu broja radnih mjesta kroz poduzetništvo u turizmu (mali obiteljski hoteli, restorani, trgovine, seoska turistička gospodarstva).

U Strategiji razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine prepoznat je cikloturizam kao jedan od proizvoda s najvećom perspektivom razvoja. Međutim, smatra se da je on kao turistički proizvod nedovoljno tržišno valoriziran usprkos činjenici da je za razmjerno velik broj turista na našim najvažnijim tržištima vožnja biciklom važan faktor prilikom odluke o odabiru destinacije za odmor. Cikloturizam je ocijenjen kao oblik aktivnosti od izuzetnog značaja te jedan od najspremnijih turističkih proizvoda za razvoj turistički slabo razvijenog dijela kontinentalne Hrvatske.

Mjera 18 Strategije razvoja turizma RH do 2020. godine predviđa izradu „Programa razvoja cikloturizma“ s ciljem poticanja bržeg razvoja glavnih mreža biciklističkih ruta. Poseban naglasak je na osposobljavanju manje prometnih lokalnih cesta i puteva, riječnih nasipa i napuštenih pruga te njihovom tematiziranju i označavanju. Nadalje, navode se i pojedini konkretni prioriteti oko uređenja biciklističkih ruta kao što su:

- Povezivanje važnijih urbanih središta primorske Hrvatske i turističkih rivijera s okolicom (Pula – Rovinj, Opatija – Rijeka - Crikvenica, Nin – Zadar - Biograd, Vodice – Šibenik - Primošten, Trogir – Split - Omiš, Makarska rivijera, Dubrovnik - Konavle)
- Glavni otoci (Krk, Cres, Lošinj, Rab, Pag, Brač, Hvar, Korčula i poluotok Pelješac)
- Dalmatinsko zaleđe (Ravni kotari - Vransko jezero, područje NP Krka – Drniš - Knin, područje Vrljika – Sinj - Imotski)
- Gorski kotar i Lika, posebno okolica NP Plitvička jezera
- Povezivanje većih kontinentalnih urbanih središta s okolicom (Zagreb, Osijek, Varaždin, Karlovac, Sisak, Bjelovar, Koprivnica, Slavonski Brod, Vukovar)
- Područja uz velike rijeke (Dunav, Drava, Sava, karlovačke rijeke) i
- Područja uz termalna središta (zagorski termalni grozd, Sveti Martin na Muri, zona Daruvar - Lipik) i glavna vinogorja (međimursko, zagorsko, moslavačko, požeško-kutjevačko, brodsko, đakovačko, baranjsko, srijemsko).

U Strategiji razvoja turizma RH do 2020. godine mjerama su predviđene aktivnosti razvoja cikloturizma u Hrvatskoj koje su usklađene sa smjernicama navedenima u strategiji Europa 2020. i dokumentaciji EuroVelo. Sadašnji razvojni trenutak može se ocijeniti kao izuzetno povoljan za financiranje pojedinih cikloturističkih projekata sredstvima fondova EU te na taj način kroz projektne prijedloge osigurati planski, sustavan i dugoročno održiv razvoj ponude cikloturizma u Hrvatskoj.

Razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije 2011. – 2013. (2017.) godine

Županijska razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije 2011. - 2013. (2017.) godine temeljni je dokument planiranja održivog društveno-gospodarskog razvoja županije.

Svrha Županijske razvojne strategije Sisačko-moslavačke županije je postaviti jasne i realistične strateške okvire razvoja koji će omogućiti kako županiji, tako i dugim institucijama i tijelima koja upravljaju razvojem, fokusirano i djelotvorno usmjeravanje investicija i aktivnosti. Zbog toga je posebno važno načelo partnerstva i participacije ugrađeno u dokument, jer jedino je kroz konsenzus i zajednički izgrađenu viziju budućnosti moguće postići učinkovit, balansiran i pozitivan napredak.

Vizija razvoja Sisačko-moslavačke županije identificirana je i konsenzusom i usvojena od strane ključnih dionika, a glasi:

„Županija ubrzanog gospodarskog rasta, temeljenog na inovativnoj i izvozno orijentiranoj industriji, poljoprivrednoj proizvodnji, poželjno turističko odredište prepoznatljive očuvane povijesne kulturne i prirodne baštine, razvijene infrastrukture, privlačna investitorima, poželjna za rad i življenje.“

Cilj Županijske razvojne strategije je postići bolju povezanost lokalnih i regionalnih razvojnih potreba i na taj način poboljšati konkurentnost gospodarstva SMŽ, ojačati tržišnu poziciju kako bi se privukla domaća i strana ulaganja, ostvario porast BDP-a i na taj način smanjila nezaposlenost. Strategija će pridonijeti razvoju pograničnih područja jačanjem prekogranične, transnacionalne i međuregionalne suradnje, temeljem zajedničkih lokalnih i regionalnih inicijativa.

Županijska razvojna strategija glavni je pokretač usmjeravanja razvojnih resursa bilo koje vrste (županijskih ili lokalnih) prema prioritetnim potrebama, dogovorno utvrđenim na razini područja Sisačko-moslavačke županije. Sadašnja, a i buduća vremena zahtijevaju temeljito smišljenu i uobličenu intervenciju koja će stimulirati željene učinke napretka. Potrebni su veći naponi te bolja povezanost lokalnih i regionalnih subjekata kako bi se lokalno gospodarstvo pokrenulo.

Strateški ciljevi u Strategiji SMŽ sadrže konzistentan i sažet opis namjeravanih ishoda s jasno izraženim i mjerljivim postignućima koja proizlaze iz vizije. Kroz strateški cilj 2. Razvoj konkurentnog i društveno odgovornog gospodarstva te Prioritet 2.4. Razvoj održivog turizma temeljenog na kulturno povijesnoj i prirodnoj baštini iz kojeg proizlaze mjere 2.4.1. Razvoj novih i unapređenje postojećih turističkih proizvoda i 2.4.2. Poticanje razvoja selektivnih oblika turizma (ruralni turizam, lječilišni turizam, lovni turizam i dr.).

Cilj mjere 2.4.1. je potaknuti jačanje imidža Županije kreiranjem brenda kao atraktivne i prepoznatljive turističke destinacije te jačanje izgradnje cjelovitih i prepoznatljivih turističkih proizvoda. Pridonijeti razvoju atraktivnih i cjelovitih turističkih proizvoda kroz plasman istih na tržište uz ostvarenje socio-ekonomskih dobitaka.

Cilj mjere 2.4.2. je potaknuti opći imidž Županije kao turističke destinacije te jačanje svijesti o održivom razvoju turizma, pridonijeti razvoju selektivnih oblika turizma kroz financijske potpore i edukaciju.

Kroz gore navedeni strateški cilj, prioritet i dvije mjere otvaraju se velike mogućnosti za razvoj cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije. Izrada i provedba Operativnog plana razvoja cikloturizma u Sisačko-moslavačkoj županiji do 2020. godine imat će i funkciju operacionalizacije Razvojne strategije Sisačko-moslavačke županije 2011. - 2013. (2017.) godine.

Strategija razvoja održivog turizma Parka prirode Lonjsko polje

U trenutku postavljanja temelja razvoja turizma za Lonjsko Polje/Posavinu, turizam je kao gospodarska grana bio potpuno nerazvijen, bez razvijenih turističkih kapaciteta i vizije lokalnog stanovništva za razvoj turizma.

Park prirode Lonjsko polje smješten je u južnom dijelu sjeverozapadne Hrvatske, a jedan dio parka graniči s Bosnom i Hercegovinom. Lokalna i regionalna zajednica te dionici Parka

prepoznali su potencijale i mogućnosti kroz povezivanje i umrežavanje u cilju razvoja održivog turizma i što ono donosi. Parkom prirode upravlja Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje koja obavlja poslove zaštite, očuvanja, održavanja i promicanja parka prirode.

U Parku prirode Lonjsko polje postoji najam bicikla te je moguće koristiti ovu vrstu prijevoza, ali tek kad posjetitelji dođu do zaštićenog područja.

Na području Parka prirode Lonjsko polje održavaju se značajne manifestacije tijekom kojih posjetitelji mogu iskusiti tradicionalan suživot s prirodom u Lonjskom polju. Posebno se ističu dvije manifestacije, a to su:

- Dan Europskog sela roda u Čigoću (mjesec lipanj), iz sadržaja se izdvaja izletnički vlak iz Zagreba, **biciklijada Sisak - Čigoć**, vožnja turističkim brodom, kulturno-umjetnički program, tradicijske igre, edukativni programi, vožnja konjskom zapregom, etno-zbirke, obilazak Lonjskog polja, gastronomska ponuda
- Dani europske baštine u Krapju (rujan), gdje se iz sadržaja može izdvojiti organizirani izletnički autobus iz Zagreba, **biciklijada**, kulturno-umjetnički program, likovna radionica, foto radionica, prezentacija tradicijskih obrta, konjske zaprege, sportska nadmetanja, gastronomska ponuda.

Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014. – 2020.

Turizam je u Sisačko-moslavačkoj županiji gospodarska grana koja doprinosi lokalnom gospodarskom razvoju naročito ruralnih sredina, a pokazao je visoku rezistentnost, dok su turistički rezultati značajno povećani, osobito od 2000. godine. Županija već dulje vrijeme potiče ravnomjeran gospodarski razvoj te korištenje prirodnih i kulturno-povijesnih resursa u turističke svrhe.

Sisačko-moslavačka županija privlačna je više zbog prirodnih bogatstava i kulturno-povijesnih atrakcija, nego zbog novostvorenih atrakcija. Županija je smještena u južnom dijelu središnje Hrvatske na području od 4463 km², a prosječna naseljenost je 38 stanovnika po km².

Rijetka naseljenost županije i očuvan prostor te tradicijska graditeljska baština, pružaju velike mogućnosti razvoju turizma posebnih interesa u Sisačko-moslavačkoj županiji od kojih se neki već uspješno razvijaju, poput zdravstvenog turizma, lovnog turizma, seoskog i ruralnog turizma, cikloturizma etno i gastroturizma. Specifični oblici turizma su posebna skupina turističkih kretanja uvjetovana određenim motivima koji turističkog potrošača pokreću na putovanje u destinaciju čija turistička ponuda svojim sadržajima omogućuje da turist ostvari svoje interese.

Glavni cilj razvoja turizma do 2020. godine na području Sisačko-moslavačke županije je povećanje njegove atraktivnosti i konkurentnosti što će rezultirati boljim pozicioniranjem na tržištu kontinentalnih destinacija u okruženju.

Strateški ciljevi turističkog razvoja Sisačko-moslavačke županije do 2020. godine su:

- Uvođenje novih turističkih sadržaja
- Novo zapošljavanje
- Razvoj Sisačko-moslavačke županije kao prepoznatljive destinacije kontinentalnog turizma

Vizija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije do 2020. godine ukazuje na to kakav bi turizam trebao biti na području županije, koji su ključni preduvjeti razvoja i na koji način i s kojim sadržajima će privlačiti turiste na područje Sisačko-moslavačke županije, a ona glasi:

„Njegujući izvornost, tradiciju i gostoprimstvo u autentičnom prirodnom okruženju, Sisačko-moslavačka županija kao privlačna regija zdravstvenog i kontinentalnog turizma posjetitelju daje nezaboravno iskustvo originalnog turističkog doživljaja, kao esencije putovanja i boravka.“

Dosadašnji gospodarski učinci turizma u Sisačko-moslavačkoj županiji ispod su potencijala kojima županija raspolaže. Napredak je vidljiv u broju smještajnih jedinica i broju turističkih dolazaka na područje županije kao i radu na atraktivnosti turizma posebnih interesa. Budući razvoj turizma na području županije moguće je temeljiti na tim zasad nedovoljno korištenim potencijalima, a u cilju ostvarivanja većih gospodarskih učinaka i slike županije kao poželjne turističke destinacije.

Cikloturizam bilježi najveći rast na svjetskoj razini, a u Sisačko-moslavačkoj županiji raznolik krajolik pruža mogućnost za razvoj cikloturističke ponude. Biciklističke staze mogu se pronaći po cijeloj županiji, no najpoznatije su na Moslavačkoj gori, u Lonjskom polju, okolici Petrinje i Topuskog te u gradu Sisku.

1.2. Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta

Na temelju članka 17. Stavka 7. Zakona o cestama („Narodne novine“, broj 84/11, 22/13 i 54/13), ministar pomorstva, prometa i infrastrukture u suglasnosti s ministrom nadležnim za graditeljstvo, donio je Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta.

Doneseni Pravilnik važan je kao svojevrsni prostorni okvir za uređenje biciklističkih ruta u Hrvatskoj. Njime su definirani koridori na kojima bi se trebale uređivati državne glavne biciklističke rute, koje su u dokumentu i navedene, a postoji i njihov prikaz u kartografskom obliku. Pravilnik određuje osnovnu mrežu biciklističkih ruta Republike Hrvatske koju čine državne biciklističke rute. Osnovnu mrežu upotpunjavaju državne vezne, županijske i lokalne biciklističke rute dok se razvrstavanje u pojedine kategorije biciklističkih ruta obavlja na temelju mjerila iz Elaborata razvrstavanja.

1.3. Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi

Na temelju članka 17. Stavka 7. Zakona o cestama („Narodne novine“ broj 84/2011, 22/2013, 148/2013, 92/2014 i 28/2016), ministar pomorstva, prometa i infrastrukture u suglasnosti s ministrom nadležnim za graditeljstvo i prostorno uređenje donio je Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi.

Ovaj najrecentniji dokument vezan uz biciklističku infrastrukturu izrađen je u ožujku 2016. godine, a ima osobito veliku ulogu za budućnost biciklizma u Hrvatskoj jer sadrži precizno razrađene normative o tome kako bi trebale izgledati biciklističke trake i staze. Ovim pravilnikom propisuju se osnovna načela planiranja te elementi za projektiranje, izgradnju i održavanje biciklističke infrastrukture. Posebno je važno propisivanje izbora vrste biciklističke prometne površine, a koji se obavlja na osnovu brzine kretanja motornih vozila $V_{85\%}$ i broja voz/h.

U javnom poduzeću „Hrvatske ceste“ kao ključnom subjektu realizacije planova izgradnje nove cikloturističke infrastrukture, izrađen je i popratni pojmovnik koji precizno opisuje pojmove biciklističke rute, trake, staze, ceste i biciklistički put.

Pri planiranju i provedbi projekata izgradnje biciklističkih staza i puteva na nasipima za obranu od poplava uz prethodno navedene Pravilnike potrebno je uzeti u obzir odredbe Zakona o vodama s pripadajućim podzakonskim aktima, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o prostornom planiranju (usklađenost s prostornim planovima) te Zakon o gradnji.

2. Analiza postojećeg stanja cikloturizma na području županije

2.1. Ponuda smještajnih kapaciteta

Smještajne kapacitete Sisačko-moslavačke županije u 2016. godini čine 1394 kreveta, raspoređenih u seljačka domaćinstva, domaćinstva građana, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, hotele, trgovačka društva i obrte. Međutim, ograničavajući faktor razvoja turizma u Sisačko-moslavačkoj županiji su smještajni kapaciteti (npr. mogućnost smještaja 50 osoba na jednom mjestu), slaba iskorištenost smještajnih kapaciteta te kvaliteta smještajnih objekata.

Smještajni kapaciteti u domaćinstvima u razdoblju od 2011. - 2016. godine prikazani su u tablici 2.

Tablica 2: Smještajni kapaciteti u Sisačko-moslavačkoj županiji - domaćinstva

SUBJEKTI / GODINA		2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	31.12.2016.
SELJAČKA DOMAĆINSTVA	Broj subjekata	50	65	56	51	21	17
	Broj kreveta	166	180	132	96	113	89
GRAĐANI U DOMAĆINSTVU	Broj subjekata	42	43	37	47	44	52
	Broj kreveta	186	188	174	203	248	252
UKUPNO SUBJEKATA		92	107	93	98	65	69
UKUPNO KREVETA		352	368	306	299	361	341

Izvor: Ured državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, Služba za gospodarstvo

Prema podacima Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, Službe za gospodarstvo u županiji se nalaze četiri hotela: HOTEL PANONIJA d.o.o. Sisak, HOTEL KUTINA d.o.o. Kutina UP CENTRAL d.o.o. Hrvatska Kostajnica i Stari hrastovi u Popovači.

Smještajni kapaciteti u hotelima, trgovačkim društvima i obrtima u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2011. do 2016. godine prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 3: Smještajni kapaciteti u Sisačko-moslavačkoj županiji-hoteli, trgovačka društva, obrti

SUBJEKTI / GODINA		2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	31.12.2016.
HOTELI	Broj subjekata	3	3	3	6	5	4
	Broj kreveta	224	224	239	626	385	241
TRGOVAČKA DRUŠTVA	Broj subjekata	8	9	10	11	11	17
	Broj kreveta	327	346	336	179	430	442
JEDNOSTAVNA TRGOVAČKA DRUŠTVA	Broj subjekata					3	2
	Broj kreveta					28	24
OBRTI	Broj subjekata	10	14	11	14	14	16
	Broj kreveta	104	104	99	167	186	202

UKUPNO SUBJEKATA	21	26	24	31	33	39
UKUPNO KREVETA	655	674	746	830	1 029	909

Izvor: Ured državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, Služba za gospodarstvo

U razdoblju od 2011. do 2016. godine primjetan je trend povećanja turističkih subjekata registriranih kao hoteli, trgovačka društva, obrti i dr. (s 21 na 39) kao i smještajnih kapaciteta (sa 655 na 909 kreveta).

Sveukupan broj turističkih subjekata u Sisačko-moslavačkoj županiji sa smještajnim kapacitetima kao i ostalim turističkim uslugama (izletišta, kušaonice, vinotočja i dr.) prikazani su u tablici 4.

Tablica 4: Sveukupan broj turističkih subjekata u Sisačko-moslavačkoj županiji

	2015.	2016.
SUBJEKTI SA SMJEŠTAJNIM KAPACITETIMA	98	109
SUBJEKTI - OSTALE TURISTIČKE USLUGE (izletišta, kušaonice, vinotočja i dr.)	30	36
SVEUKUPNO	128	145
UKUPAN BROJ KREVETA U SMŽ s 31.12.	1 390	1 394

Izvor: Ured državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, Služba za gospodarstvo

Na području Sisačko-moslavačke županije postoji svega jedan smještajni kapacitet namijenjen cikloturistima kategoriziran kao „Bike&Bed“ smještaj. Smještajni kapacitet nalazi se na području grada Kutine u „Hotelima-DAIM“ koji posjeduju 48 smještajnih jedinica sa 96 kreveta i zadovoljava osnovne kriterije za smještaj cikloturista.

U pojedinim dijelovima Sisačko-moslavačke županije postoji ponuda za cikloturiste (organizirane ture, iznajmljivanje bicikala na području Parka prirode Lonjsko polje), međutim najvećim dijelom još uvijek se radi o turistima na individualnoj razini te je potrebno uložiti veće napore u privlačenje ovoga segmenta gostiju. Projektom prekogranične suradnje kojeg je financirala EU, „Bike for Tourism Without Frontiers“, biciklističkom signalizacijom je označeno više od 300 km staza na području županije, kupljeno je trideset bicikala, dvije prikolice za prijevoz bicikala te je napravljeno nekoliko odmorišta za bicikliste. Prostornim planom SMŽ predviđena je izgradnja ekološke magistrale, odnosno zelenog puta (pješačenje, biciklizam, jahanje) koji bi prolazeći kroz županiju povezivao kontinentalnu i primorsku Hrvatsku.

2.2. Procjena stanja cikloturističke potražnje

Sisačko-moslavačka županija unatrag nekoliko godina poticala je sufinanciranje razvojnih turističkih projekata kao što su: projekt „Web video portal turističke ponude Sisačko-

moslavačke županije“, projekt „Animacija u kontinentalnom turizmu“, u cilju povećanja dodatne vrijednosti turističke ponude te povećanja znanja i vještina subjekata koji su uključeni u turističku ponudu županije, projekt „Unapređenje gastronomske ponude Sisačko-moslavačke županije“ s ciljem poboljšanja kulinarskih znanja i vještina turističkih djelatnika, te unapređenje gastronomske ponude u Sisačko-moslavačkoj županiji, a proveden je i projekt „Subvencioniranje organiziranog dolaska turista na područje Sisačko-moslavačke županije.“ Navedenim poticajnim mjerama Sisačko-moslavačka županija želi poboljšati turističke pokazatelje na prostoru cijele županije.

Analiza podataka o broju dolazaka i broju noćenja turista u Sisačko-moslavačkoj županiji, gradovima i općinama prikazana je u sljedećoj tablici.

Tablica 5: Dolasci i noćenja u Sisačko-moslavačkoj županiji u 2016. godini

Sisačko-moslavačka županija/ <i>County of Sisak-Moslavina</i>	PROMET	UKUPNO	DOMAĆI	STRANI	UKUPNO	DOMAĆI	STRANI
					INDEKS 2016/ 2015		
	dolasci/ <i>Arrivals</i>	29 579	16 933	12 646	101,2	106	95,5
	noćenja/ <i>Nights</i>	84 290	58 330	25 960	102,5	115,8	81,5
<i>Gradovi/ Towns</i>							
Hrvatska Kostajnica	dolasci/ <i>Arrivals</i>	z	z	z	z	z	z
	noćenja/ <i>Nights</i>	z	z	z	z	z	z
Kutina	dolasci/ <i>Arrivals</i>	4 309	1 610	2 699	104,4	108,3	102,3
	noćenja/ <i>Nights</i>	6 644	2 735	3 909	101,1	91,3	109,3
Novska	dolasci/ <i>Arrivals</i>	527	225	302	59	41	87,8
	noćenja/ <i>Nights</i>	1 467	870	597	116,7	118,7	113,9
Petrinja	dolasci/ <i>Arrivals</i>	879	554	325	81,2	72,9	100,6
	noćenja/ <i>Nights</i>	2 217	1 504	713	59,8	49,8	103,6
Popovača	dolasci/ <i>Arrivals</i>	890	186	704	41,5	111,4	35,6
	noćenja/ <i>Nights</i>	1 668	629	1 039	67,2	163	49,6
Sisak	dolasci/ <i>Arrivals</i>	6 290	3 266	3 024	86,7	89,5	83,9
	noćenja/ <i>Nights</i>	14 407	6 898	7 509	59,3	79,1	48,1

Općine/ Municipalities							
Gvozd	dolasci/ <i>Arrivals</i>	z	-	z	-	-	-
	noćenja/ <i>Nights</i>	z	-	z	-	-	-
Hrvatska Dubica	dolasci/ <i>Arrivals</i>	z	z	z	z	z	z
	noćenja/ <i>Nights</i>	z	z	z	z	z	z
Jasenovac	dolasci/ <i>Arrivals</i>	z	z	z	z	z	z
	noćenja/ <i>Nights</i>	z	z	z	z	z	z
Lekenik	dolasci/ <i>Arrivals</i>	z	z	z	-	-	-
	noćenja/ <i>Nights</i>	z	z	z	-	-	-
Lipovljani	dolasci/ <i>Arrivals</i>	z	z	z	z	z	z
	noćenja/ <i>Nights</i>	z	z	z	z	z	z
Martinska Ves	dolasci/ <i>Arrivals</i>	z	-	z	-	-	-
	noćenja/ <i>Nights</i>	z	-	z	-	-	-
Sunja	dolasci/ <i>Arrivals</i>	z	-	z	-	-	-
	noćenja/ <i>Nights</i>	z	-	z	-	-	-
Topusko	dolasci/ <i>Arrivals</i>	15 462	10 560	4 902	123,5	119,6	132,9
	noćenja/ <i>Nights</i>	55 318	44 834	10 484	136,2	136,3	135,9
Velika Ludina	dolasci/ <i>Arrivals</i>	z	z	z	-	-	-
	noćenja/ <i>Nights</i>	z	z	z	-	-	-

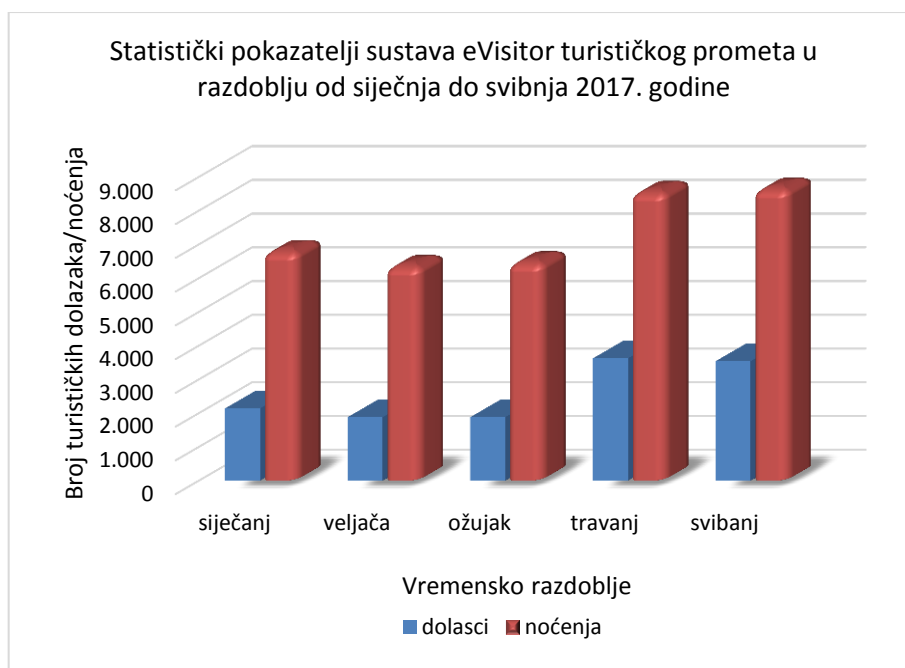
Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2016. godine

Razmatrajući podatke po gradovima najveći broj posjetitelja ima grad Sisak, a za njim slijede Kutina i Novska. Među općinama, Topusko kao centar zdravstvenog turizma ima najveći broj posjetitelja te je u 2016. godini ostvareno 15 462 dolazaka i 55 318 noćenja.

Za analizu podataka o broju dolazaka i broju noćenja turista u Sisačko-moslavačkoj županiji koristi se i jedinstveni informacijski sustav eVisitor Hrvatske turističke zajednice koji putem prijava i odjava turista u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim kapacitetima prati turistički promet te osigurava potrebne informacije za izvještavanje u statističke svrhe, kao i međusobnu suradnju tijela javne vlasti.

U grafikonu 1 prikazani su statistički pokazatelji sustava eVisitor turističkog prometa u Sisačko-moslavačkoj županiji za razdoblje siječanj - svibanj 2017. godine iz kojeg je vidljiv rast broja ukupnih turističkih dolazaka i noćenja.

Grafikon 1: Statistički pokazatelji sustava eVisitor turističkog prometa u razdoblju od siječnja do svibnja 2017. godine

Izvor: <http://www.htz.hr/>

Pokazatelji turističkog prometa sustava eVisitor za gradove i općine u Sisačko-moslavačkoj županiji u 2016. godini, prikazani su u tablici 6.

Tablica 6: Pokazatelji turističkog prometa sustava eVisitor u gradovima i općinama Sisačko-moslavačke županije

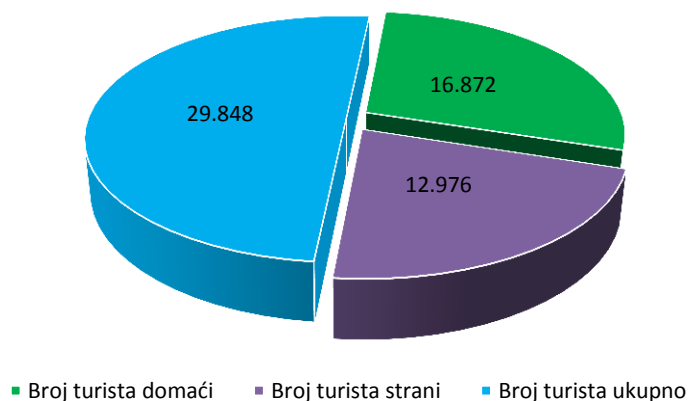
Grad/Općina	Promet	Ukupno	Domaći	Strani
Gradovi				
Hrvatska Kostajnica	dolasci	742	340	402
	noćenja	1 934	906	1 028
Kutina	dolasci	4 176	1 456	2 720
	noćenja	6 677	2 713	3 964
Novska	dolasci	599	269	330
	noćenja	2 545	1 567	978
Petrinja	dolasci	1 189	877	312
	noćenja	4 010	3 310	700
Popovača	dolasci	977	257	720
	noćenja	2 489	1 399	1 090
Sisak	dolasci	6 379	3 199	3 180
	noćenja	15 184	7 224	7 960

Općine				
Gvozd	dolasci	37	0	37
	noćenja	260	0	260
Hrvatska Dubica	dolasci	98	5	93
	noćenja	254	13	241
Jasenovac	dolasci	236	67	169
	noćenja	366	103	263
Lekenik	dolasci	22	17	5
	noćenja	88	71	17
Lipovljani	dolasci	112	83	29
	noćenja	247	211	36
Martinska Ves	dolasci	12	0	12
	noćenja	31	0	31
Sunja	dolasci	3	2	1
	noćenja	17	16	1
Topusko	dolasci	14 825	9 915	4 910
	noćenja	48 565	37 992	10 573
Velika Ludina	dolasci	133	112	21
	noćenja	188	119	69

Izvor: Turistička zajednica Sisačko-moslavačke županije

Grafikon 2: Broj turista u gradovima i općinama Sisačko-moslavačke županije u 2016. godini prema pokazateljima sustava eVisitor

Broj turista na području županije u 2016. godini

Izvor: Turistička zajednica Sisačko-moslavačke županije

U 2016. godini, na području županije zabilježeno je ukupno 29 848 turista, od čega se 56,5 % odnosi na domaće turiste. Najveći broj dolazaka ostvaren je u Topuskom i to 14 825, slijede Sisak s 6379 i Kutina s 4176 turističkih dolazaka, a prema podacima za siječanj - svibanj 2017. godine (grafikon 1), može se vidjeti trend porasta broja noćenja i dolazaka turista.

Cikloturizam i drugi oblici korištenja bicikala u turizmu spadaju u rastuće oblike turističkih aktivnosti na području Sisačko-moslavačke županije. Atraktivan i raznolik prirodni okoliš

Sisačko-moslavačke županije, bogata kulturno povijesna baština, povoljna klima te mnoštvo cesta s manjim intenzitetom motornog prometa i puteva pružaju županiji prednosti za razvoj cikloturizma. Sisačko-moslavačka županija ima ponudu od 440 km cikloturističkih ruta kroz tri županijske rute i 25 lokalnih ruta. Kroz Sisačko-moslavačku županiju prolazi cikloturistička nacionalna ruta Sava u dužini od 124 km (naslanja se na pravac Eurovela, EV 6 i EV 13). Ruta Sava je i glavna prometnica koja povezuje sve turističke sadržaje unutar Parka prirode Lonjsko polje.

Kroz proces stvaranja Operativnog plana razvoja cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije, a posebno kroz analizu u sklopu SWOT-a precizirana su ključna područja na kojima je potrebno djelovati i na kojima bi trebao biti naglasak za razvoj cikloturizma na području županije.

2.3. Pregled stanja razvijenosti biciklističke mreže

Razvojem kontinentalnog turizma kao važne gospodarske grane velikog potencijala, značajno se utječe na ukupna društvena i gospodarska kretanja na području županije. Osnovnu pretpostavku za turistički razvitak predstavlja visoko vrijedan prostor županije, relativno rijetka naseljenost, turistički atraktivna zaštićena prirodna područja velike bioraznolikosti, bogata kulturno-povijesna i graditeljska baština, autentične lokacije vezane za tradiciju i običaje te ekološka očuvanost. Obogaćivanjem turističke ponude vinogradarskim krajolicima vinskih cesta s kušanjem vrhunskih vina, utječe se na povećanje broja turističkih dolazaka i ukupnu turističku potrošnju.

Diferencijacijom ponude, stvaranjem i jačanjem prepoznatljivosti kroz različite selektivne oblike turizma, cikloturizam predstavlja važan segment turističke ponude zbog značajno velikog razvojnog potencijala koji ima na ruralnim i ekološki očuvanim područjima te se može uspješno integrirati u ostale segmente turističke ponude, kao što su zdravstveni turizam, ruralni, kulturni, eno i gastroturizam, lovni i drugi.

Cikloturizam se može definirati kao turizam posebnih interesa, kod kojega se bicikl koristi kao glavno prijevozno sredstvo za dolazak do destinacije ili se rekreativno koristi tijekom boravka turista u destinaciji i predstavlja oblike turističkih aktivnosti s najvećom perspektivom razvoja, s predviđenim rastom u dolazećem razdoblju, osobito kada se uzme u obzir da je riječ o obliku turizma koji praktički povezuje čitavu Hrvatsku kao cjelovitu destinaciju, a dostupan je cijele godine. Osim toga, cikloturisti su kao gosti dobri potrošači, a posjećuju niz destinacija tijekom dužeg razdoblja.

Isto tako, bicikl predstavlja učinkoviti prijevozni sustav koji je održiv za okoliš (CO₂, zagađenje zraka, buka) i konkurentan (prometna zagušenja) te ima značajnu ulogu u borbi protiv klimatskih promjena s porastom udjela vozača bicikala u gradskom i prigradskom prijevozu, pogotovo u manjim sredinama gdje je vožnja bicikla tradicionalno prisutna.

Iako je Hrvatska relativno dobro premrežena lokalnim i županijskim biciklističkim stazama od kojih su neke dio međunarodnih biciklističkih ruta, cikloturizam još uvijek nije dovoljno komercijaliziran.

Obzirom da je Hrvatska kroz posljednjih nekoliko godina prepoznata kao europska cikloturistička destinacija, a procjenjuje se da će u 2020. godini cikloturizam kao proizvod s izraženom perspektivom razvoja biti jedan od najvažnijih generatora razvoja cjelogodišnjeg turizma, razvojem i unapređenjem infrastrukture u Sisačko-moslavačkoj županiji, povećanjem smještajnih kapaciteta te uz postojeću kvalitetnu resursno turističku osnovu, postati jedna od interesantnijih ciljnih područja u okviru te velike hrvatske cikloturističke destinacije.

Prvi crtež bicikla nacrtao je Leonardo da Vinci nacrtao je koncem 15. stoljeća, a Karl von Drais izumio je 1817. godine stroj po imenu *draisienne*, koji je ubrzo postao bicikl kakav poznajemo danas.

Povijest biciklizma u Hrvatskoj prilično je kratka. Prvi bicikli pojavili su se u 1860. godine, a u Zagreb ih je sa Svjetske izložbe u Parizu donio trgovac Ladislav Beluš.

Prva biciklistička organizacija, *Prvo hrvatsko društvo biciklista*, utemeljena je u Zagrebu 1885. godine, a 1886. na Zrinjercu je priređena prva biciklistička utrka, dok je prvo biciklističko trkalište izgrađeno 1891. godine na današnjem Rooseveltovu trgu u Zagrebu. Prva cestovna utrka, od Zagreba do Petrinje, održana je 14. 8. 1892. godine. Hrvatski biciklistički savez osnovan je 1894. u Zagrebu, a najpoznatiji cikloturist iz prošlosti Hrvatske je Ferdo Budicki koji je u razdoblju od svibnja 1897. do siječnja 1899. godine biciklom oko Europe i sjeverne Afrike prešao, za ono vrijeme nevjerojatnih 16.758 kilometara.

Danas osnovnu mrežu biciklističkih ruta Republike Hrvatske čine državne glavne biciklističke rute. Osnovnu mrežu upotpunjavaju državne vezne, županijske i lokalne biciklističke rute.

Osnovna polazišta za mjerila razvrstavanja odnosno kategorizacije biciklističkih ruta od državnog značenja su:

a) za državne glavne rute:

- ostvarivanje kontinuiteta EUROVELO transeuropskih ruta
- ostvarivanje unutardržavnog povezivanja svih dijelova Republike Hrvatske

b) za državne vezne rute:

- ostvarivanje povezivanja svih županijskih središta i većih gradova i
- povezivanje prirodnih i kulturnih znamenitosti svjetske i nacionalne razine.

Osnovna polazišta za mjerila razvrstavanja odnosno kategorizacije biciklističkih ruta od županijskog značenja su:

a) za županijske rute:

- ostvarivanje međužupanijskog i unutar županijskog povezivanja
- povezivanje prirodnih i kulturnih znamenitosti županijske razine

b) za lokalne rute su:

- ostvarivanje lokalnog povezivanja unutar gradova i općina
- povezivanje »točkastih« lokalnih znamenitosti i lokaliteta etno i turističkih usluga.

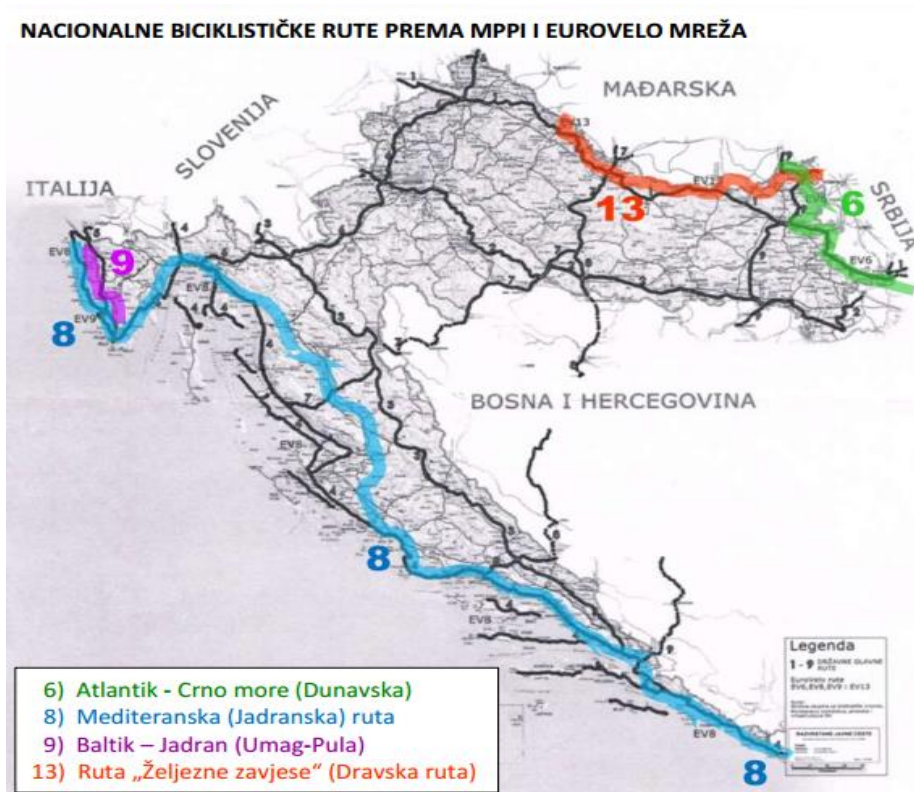
2.3.1. Postojeće stanje cikloturističkih ruta u Sisačko-moslavačkoj županiji

Sisačko-moslavačka županija relativno je dobro premrežena lokalnim i županijskim biciklističkim stazama od kojih su neke povezane s međunarodnim biciklističkim rutama (EUROVELO transeuropske rute).

Mreže biciklističkih ruta razvrstane su sukladno Pravilniku o funkcionalnim kategorijama za određivanje mreže biciklističkih ruta (NN 91/2013).

Prikaz nacionalnih biciklističkih ruta i EuroVelo mreže na teritoriju RH dan je na slici 1.

Slika 1: Nacionalne biciklističke rute i EuroVelo mreža

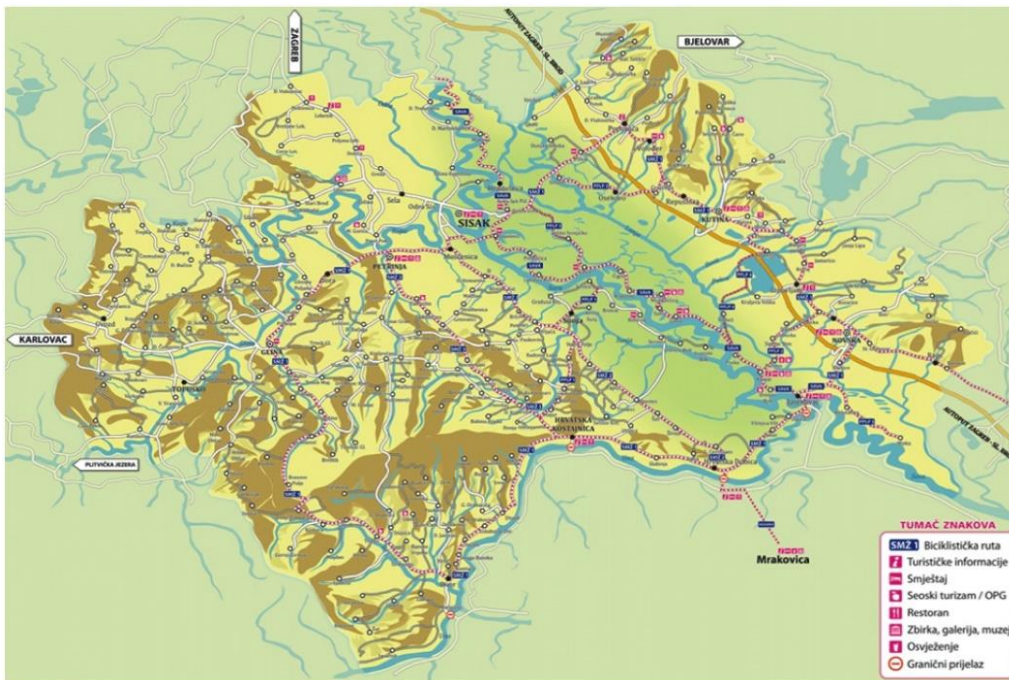

Izvor: http://www.mint.hr/UserDocslImages/151014_AP_cikloturizam-saz.pdf

Na području županije nalazi se gotovo 1000 km uređenih biciklističkih ruta od čega je oko 434 km županijskih te više od 500 km lokalnih ruta. Njihov razmještaj prikazan je na sljedećoj slici.

Slika 2: Prikaz uređenih biciklističkih ruta na području Sisačko-moslavačke županije

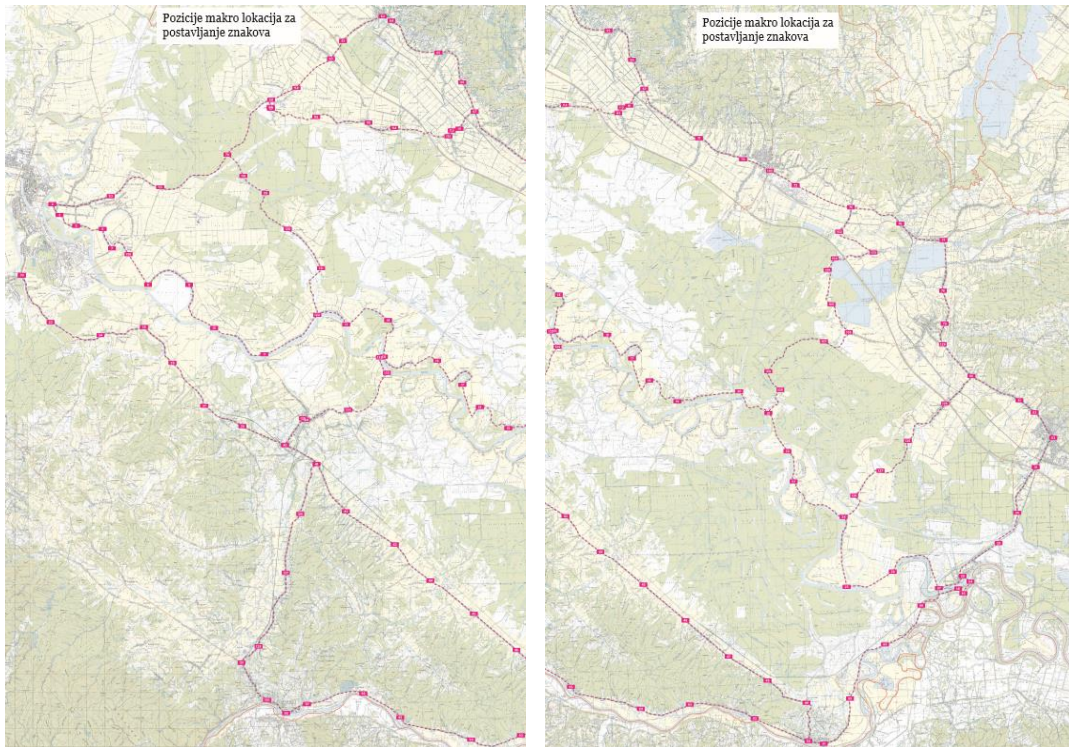

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

Postojeće biciklističke rute uređene su i obilježene na definiranim makro i mikro lokacijama u prostoru te su obilježene na jednostavan i uniformirani način (obavijesni znakovi, smjerokazi i ploče) koji posjetiteljima prostora pružaju informacije o smjerovima u kojima se protežu biciklističke rute, ali i sigurnost da se nalaze na pravom putu. Isto tako, vidljive su i označene lokacije gdje je moguće dobiti potrebne turističke informacije, podatke o postojećim smještajnim kapacitetima, obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, restoranima, kulturnim i ostalim objektima.

Znakovi su postavljeni na svakih 3 km čime je osigurano kontinuirano obavještavanje biciklista da se nalaze na biciklističkoj ruti, a na karakterističnim lokacijama i gušće. Pozicije makro lokacija za postavljanje znakova vidljive su iz slike 3.

Slika 3: Pozicije makro lokacija postavljenih znakova

Izvor: Idejno rješenje obilježavanja biciklističkih ruta u sklopu projekta „Biciklom za turizam bez granica“, Udruga Ruralni tandem, 2012.

Postavljene info ploče imaju funkciju prikaza trase biciklističkih ruta na karti i koji je međusobni odnos toponima u prostoru i biciklističkih ruta te informativnu, na način da tekstom i slikom upoznaje bicikliste s područjem kojim se kreću (znamenitosti prirodnog, kulturnog, povijesnog, turističkog karaktera).

Glavne državne biciklističke rute (DG) na području županije kao dijela osnovne mreže kategoriziranih biciklističkih ruta u RH prikazuje sljedeća slika.

Slika 4: Glavne državne biciklističke rute (DG) na području Sisačko-moslavačke županije

Izvor: <http://sindikاتبiciklista.hr/razvoj-cikloturizma-u-hrvatskoj/>

Detaljni dostupni podaci o postojećim županijskim i lokalnim biciklističkim rutama na području Sisačko-moslavačke županije prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 7: Podaci o postojećim županijskim i lokalnim biciklističkim rutama na području Sisačko-moslavačke županije

Postojeće županijske i lokalne rute	Duljina (m)	Visinska razlika (m)	Najniža točka (m)	Najviša točka (m)
Cikloturistička županijska ruta SMŽ 01	228 000	328	91	419
Cikloturistička županijska ruta SMŽ 02	49 000	49	103	152
Cikloturistička županijska ruta SMŽ 03	33 100	168	105	273
Cikloturistička nacionalna ruta Sava	124 000	30	88	118
Lokalna ruta PPLP 01	23 700	-	-	-
Lokalna ruta PPLP 02	12 000	-	-	-
Lokalna ruta PPLP 03	29 100	-	-	-
Lokalna ruta PPLP 04	20 000	-	-	-
Biciklistička ruta „Močvarni put“	24 000	-	-	-

Biciklistička ruta „Biciklom do Lonje“	16 500	-	-	-
Cikloturistička ruta LR1 - Zelena dolina	41 500	171	102	273
Cikloturistička ruta LR2 - Kotar šuma	34 000	111	98	209
Cikloturistička ruta LR3 - Obalama rijeke Kupe	27 200	47	93	140
Cikloturistička ruta LR4 - Ruta kestena	32 000	317	98	415
Kutina - Vinska ruta	10 500	-	-	-
Kutina - Naftna ruta	23 000	-	-	-
Kutina - Rekreativna staza	35 000	-	-	-
Kutina - Transverzalna ruta (istok – zapad)	38 000	-	-	-
Kutina - Transverzalna ruta (sjever - jug)	84 000	-	-	-
Lipovljani - Kraljeva ruta	17 000	-	-	-
Velika Ludina - Ludinska jabuka	16 500	-	-	-
Velika Ludina – Jelengradska ruta	23 000	-	-	-
Popovača – Paklenjačka ruta	32 000	-	-	-
Popovača – Jelengradska ruta	28 500	-	-	-
Topusko - Staza 1	10 700	75	125	200
Topusko - Staza 2	20 800	50	125	175
Topusko - Staza 3	9 800	37	125	162
Topusko - Staza 4	18 300	58	125	183
Topusko - Staza 5	21 500	50	125	175
Čazma – Plava ruta	29 500	-	-	-
Čazma – Zelena ruta	28 000	-	-	-

Izvor: <https://turizam-smz.hr>, <http://petrinjaturizam.hr/dozivi-petrinju/aktivnosti/>

Cikloturistička županijska ruta SMŽ 01 povezuje Sisak, Popovaču, Kutinu, Novsku, Jasenovac, Hrvatsku Dubicu, Hrvatsku Kostajnicu, Dvor, Glinu i Petrinju. Obilazi gotovo cijelu županiju te prolazeći kroz raznovrsne predjele pruža obilje kulturno-povijesnih sadržaja, autohtone gastronomske ponude, prekrasnih pejzaža, zanimljivosti i događanja, a predstavlja užitek na zanimljivim i zahtjevnim stazama za uporne bicikliste.

Ruta se sastoji od 10 dionica.

Slika 5: Bicikliranje po županijskoj ruti SMŽ 01

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2015/04/00.jpeg>

Dionica 1: Sisak - Popovača, od Siska, „Grada hrvatskih pobjeda“ do Popovače, najmlađeg grada u Europi duljine 24,4 km po asfaltiranoj cesti, velikim dijelom kroz šumu, u neposrednoj blizini ovih gradova i usputnih naselja koji znatiželjnim biciklistima nude mnoštvo turističkih sadržaja:

- šetnica uz rijeku Kupu s koje se vidi Stari most te utvrda Stari grad pod čijim je zidinama 1593. godine izborena pobjeda kršćanske vojske, zatim rimske iskopine, muzej i drugo
- spomen područje u šumi Brezovica
- ulaz u Lonjsko polje na putu prema Popovači, brojna moslavačka sela s lijeve i desne strane rute, ali i ugostiteljski objekti u gradu Popovača te značajniji smještajni kapaciteti na okolnim brdima gdje se nalaze vinarije i kušaonice vina autohtone sorte grožđa Škrlet.

U nastavku se nalazi dionica 2: Popovača - Kutina, od grada središnje Moslavine i sjedišta vinarstva, duljine 17,1 km, moslavačkom magistralom između brda s vinskim cestama, kroz Voloder i Lonjsko polje s lijeve strane, do Kutine - glavnog grada Moslavine, a koja obiluje vrijednim turističkim potencijalom:

- moslavačke vinske ceste, Voloder mjesto jesenske berbene svečanosti, crkva Svete Marije Snježne, kulturni objekti Muzej i Galerija Moslavine u Kutini te kvalitetan hotelski smještaj.

Dionica 3: Kutina - Novska, od Moslavine, duljine rute 26,3 km na kojoj se moslavačka magistrala pretvara u slavonsku, ravnicom kroz urbanizirano područje, preko Lipovljana u kojem živi najveći broj različitih narodnosti u našoj zemlji do Novske s izuzetno bogatom turističkom ponudom kulturno-umjetničkih sadržaja, kvalitetnom gastronomskom ponudom, parkovnom arhitekturom i Trgom dr. Franje Tuđmana kao elementima slike grada te tri

milijuna godina star fosil puža ogrca kao dio geološke baštine, a predstavlja suvenir i simbol Novske.

Sljedeća na toj ruti je dionica 4: Novska - Jasenovac, kratka slavonsko-posavska ravničarska ruta kroz plodna polja i malo, gotovo zaboravljeno selo Košutaricu pružajući uvid u život prije ovog doba, cijelim putem usporedno s Lonjskim poljem do Jasenovca. Moguće je obići Spomen područje Jasenovac, prošetati ili se biciklom provesti kroz mjesto bogate gastronomske ponude i objekata za udoban smještaj. Poznato je da velik broj atletičara potječe iz tog malog mjesta.

Bicikliranje se može nastaviti po ruti dionice 5: Jasenovac - Hrvatska Dubica vozeći se 14,7 km nizinskom i zavojitom asfaltiranom cestom bez puno prometa, uz rijeku Unu koja se u Jasenovcu ulijeva u Savu, dok se cijelim putem s lijeve strane nalazi državna granica, do Hrvatske Dubice kod koje je hrvatski ban i biskup Petar Berislavić 1513. godine izvojevao pobjedu nad turskom vojskom i koja se kao staro mjesto, spominje još od rimskih vremena.

Dionica 6: Hrvatska Dubica - Hrvatska Kostajnica, kretanjem prema zapadu od Hrvatske Dubice, rutom duljine 22,2 km uzvodno uz rijeku Unu slabo prometnom cestom do Hrvatske Kostajnice, grada stare tradicije s kestenom u imenu, bogate povijesti i prekrasnih vidika, izvorom vode u središtu grada s mogućim kvalitetnim smještajem u secesijskom Hotelu Central. Grad je poznat po organizaciji najpoznatije hrvatske kestenijade u kasnu jesen koja dodatno obogaćuje cikloturističku ponudu. Skretanjem s rute uzbrdo, dolazi se na kostajničko brdo Djed koje je ujedno jedan od najljepših vidikovaca u Hrvatskoj.

Sljedeća dionica na ruti je dionica 7: Hrvatska Kostajnica - Dvor, 25,1 km srednje dugačka, fizički nije pretjerano zahtjevna dionica uz rijeku Unu, relativno mirnog toka, a u tom dijelu i državnu granicu s BiH te strme obronke Zrinske gore s desne strane gdje se nerijetko može vidjeti divljač, do Dvora čije je izvorno ime Podovi u Dvor promijenio sam car Josip II. koji je ovdje prenoćio 1775. godine. Bogati šumski predjeli i rijeka uz ponudu seoskog turizma u okolici Dvora, čine područje atraktivno za dolazak cikloturista.

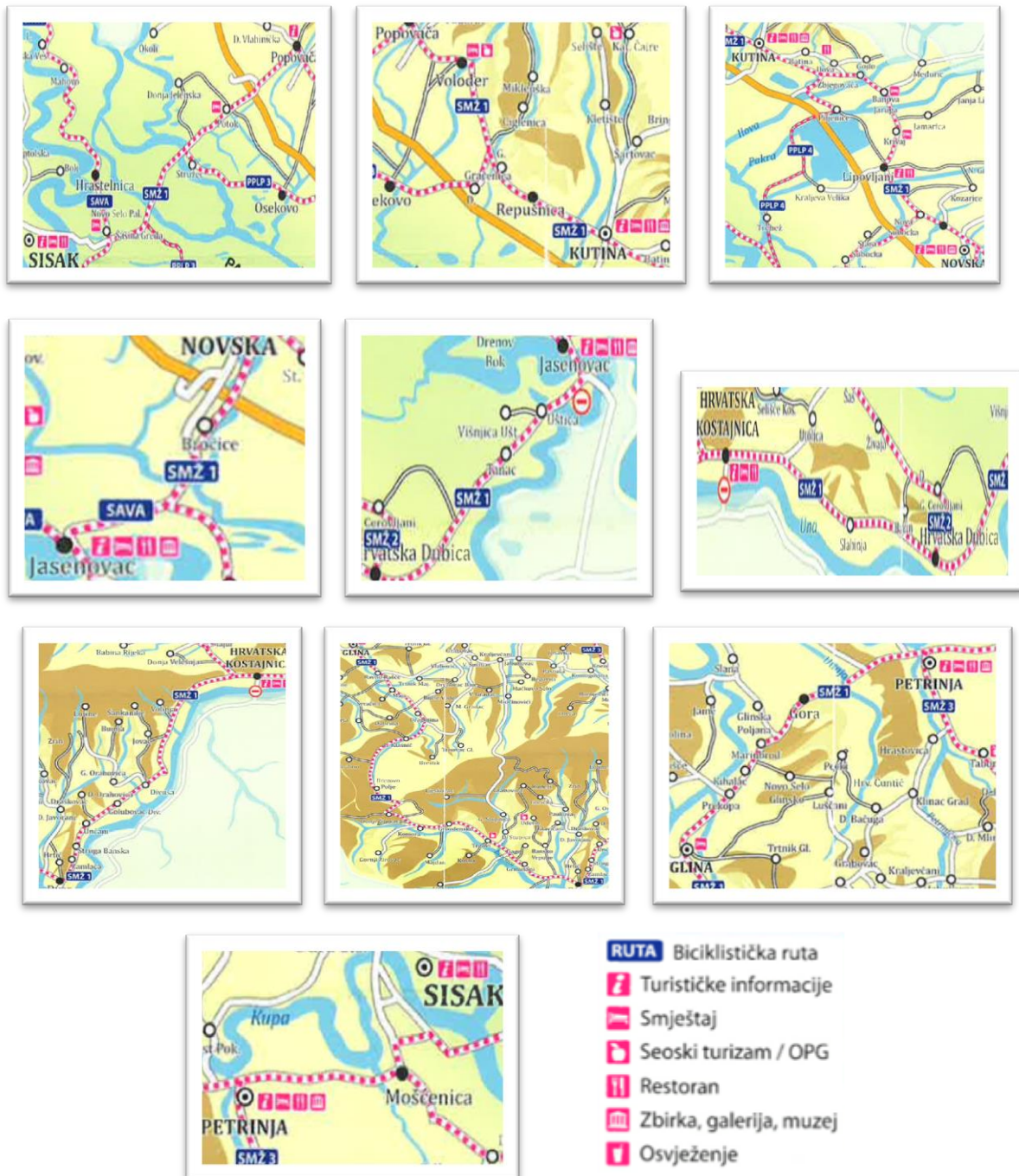
Dionica 8: Dvor - Glina, kao najduža i najteža dionica duljine 53,6 km, usponom kroz brežuljkast krajolik preko Zrinske gore, preko Gvozdanskog s ostacima utvrde iz 16. stoljeća, do grada hrvatske himne Gline, predstavlja izazov i najspremnijim biciklistima.

Nastavak rute čini dionica 9: Glina - Petrinja, zavojitom stazom, blagih uspona duljine od 22,3 km kroz Marin Brod u kojem se nalazi zavičajni klub, preko blagih brežuljaka Banovine dolazi se do Petrinje, grada s jednim od najljepših parkova, uređene krajobrazne arhitekture, sa župnom crkvom Svetog Lovre, bogatom kulturnom tradicijom u kojoj važno mjesto zauzima pjevačko društvo Slavulj kao najstarije u Hrvatskoj te bogate obrtničke tradicije od kojih se može spomenuti lončarstvo i petrinjski suvenir „stucka“, kao i bogata gastronomska ponuda.

Iz Petrinje kreće zadnja dionica ove biciklističke rute koja dolaskom u Sisak zatvara krug, dionica 10: Petrinja - Sisak, duljine 13,2 km nizinskom trasom uz prilično prometnu cestu.

Kako je prikazano na slici 6, duž dionica rute se nalaze info punktovi, obilježeni postojeći smještajni i kulturni objekti, objekti s gastronomskom ponudom i osvježanjem za vrijeme odmora od bicikliranja. Znakovi se nalaze na svakih 3 km uzduž rute, u skladu s prikazom pozicija na slici 3.

Slika 6: Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj županijskoj ruti SMŽ 01

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

Ukupna duljina svih dionica ove županijske cikloturističke rute iznosi 228 km i predstavlja važan segment turističke ponude i utječe na povećanje turističkih dolazaka, osobito biciklista, kao i na bolju prepoznatljivost područja obuhvaćenih ovom rutom.

Cikloturistička županijska ruta SMŽ 02 asfaltiranom trasom bez velikih uspona, kroz pejzaže Banovine i Pounja, duljine 49 km povezuje gradove Sisak, Sunju i Hrvatsku Dubicu i povezana je s cikloturističkom županijskom rutom SMŽ 01. U Sunji cikloturisti mogu vidjeti spilju Gradusa ispunjenu spiljskim ukrasima, kamenim zavjesama i stupovljem koja pruža utočište velikoj koloniji šišmiša, a speleološka istraživanja dosegla su do 455 m njezine dubine te župnu crkvu Svete Magdalene kao vrijedan sakralni objekt. Bicikliranje se može nastaviti Pounjem prema Hrvatskoj Kostajnici ili prema Jasenovcu i Novskoj.

Podijeljena je na dvije dionice:

- dionica 1: Sisak - Sunja
- dionica 2: Sunja - Hrvatska Dubica

Kako je prikazano na slici 7, info punkt, postojeći smještajni objekti, kulturni i objekti s gastro ponudom i osvježenjima, postavljeni su na početku rute, a znakovi se nalaze na svakih 3 km uzduž rute, u skladu s prikazom pozicija na slici 3, čime je osigurano kontinuirano obavještavanje biciklista da se nalaze na biciklističkoj ruti.

Slika 7: Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj županijskoj ruti SMŽ 02

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

Slika 8: Rekreativno bicikliranje po županijskoj ruti SMŽ 02

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2015/04/00.jpeg>

Cikloturistička županijska ruta SMŽ 03, duljine 33 km povezuje gradove Petrinju i Hrvatsku Kostajnicu, trasom kroz doline Banovine preko brežuljaka na području općine Donji Kukuruzari i ravne dionice prema Pounju te strmim spustom u Hrvatsku Kostajnicu iz koje se može dalje na cikloturističku županijsku rutu SMŽ 01. Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj županijskoj ruti SMŽ 03 dan je na slici 9.

Slika 9: Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj županijskoj ruti SMŽ 03

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

Kako je vidljivo iz slike, info punktovi, postojeći smještajni objekti, kulturni i objekti s gastronomskom ponudom i osvježenjima, postavljeni su na početku rute i na kraju rute, a znakovi se nalaze na svakih 3 km duž rute, u skladu s prikazom lokacija na slici 3, kako bi učinkovito vodili bicikliste kroz prostor, informirali ih gdje se trenutno nalaze te s postojećom infrastrukturom na ovoj trasi.

Slika 10: Bicikliranje u prirodi po županijskoj ruti SMŽ 03

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2015/04/00.jpeg>

Cikloturistička nacionalna ruta Sava prolazi kroz Sisačko-moslavačku županiju u duljini od 124 km, povezuje gradove Sisak i Novsku, a može se nazvati žilom kucavicom Lonjskog Polja. Ujedno je i glavna prometnica koja povezuje sve turističke sadržaje unutar Parka prirode, koje je najveće zaštićeno područje ne samo u Hrvatskoj nego i u cijelom dunavskom porječju. Od mjesta Lijevo Željezno prateći tok rijeke Save kroz lijevu stranu Martinske Posavine, prolazi rubnim područjem grada Siska, kroz naselja Galdovo i Topolovac nizinskom, asfaltiranom cestom ulazi u Lonjsko polje te nastavlja kroz Novsku do Borovca gdje prelazi u Brodsko-posavsku županiju.

Dionica prolazi savskim nasipom prema Martinskoj Vesi i Desnom Trebarjevu gdje se nalazi spomen obilježje na mjestu na kojem je nekad stajala kuća obitelji Radić. Bicikliranjem živopisnim krajolikom i prirodnim vizurama kroz naselja Mahovo i Hrastelnicu do Galdova, ruta se nastavlja kroz Topolovac, poznat po svojoj Salamijadi, prema ulazu u Lonjsko polje, a zatim dalje kroz Prelošćicu, Lukavec i Gušće u kojima je sačuvan tradicionalni život te nastavlja prema Čigoću, selu koje je zbog izuzetno velikog broja gnijezda bijelih roda, postalo prvim europskim selom roda. Sklad nove gradnje i tradicijske arhitekture uz vrijedna kulturna dobra, postojeće smještajne i ugostiteljske kapacitete te ponude ukusnih posavskih delicija, cikloturistima pruža kvalitetnu resursno-turističku osnovu. U nastavku ruta prolazi kroz Kratečko gdje se na desnoj obali Save nalazi pristanište za tradicijsku skelu, „posavski trajekt“ za prelazak na suprotnu obalu, ali je moguće i zaustavljanje u nekom od objekata namijenjenih ruralnom turizmu. Vrijedan sakralni objekt je crkva svetog Roka sagrađena 1875. godine pod pokroviteljstvom grofa Tome Keglevića. Slijedi prolazak kroz tipično posavsko selo Mužilovčicu, nastalo u doba Vojne krajine u 18. stoljeću koje se zbog mnogih lastavica i piljaka, često naziva i selo lastavica. Na pašnjacima se mogu vidjeti autohtone hrvatske pasmine domaćih životinja (hrvatski posavac i turopoljska svinja). Bicikliranjem kroz Lonjsko polje zavojitom stazom kroz šumu i usputna sela (Lonja, Trebež, Puska, Plesmo,

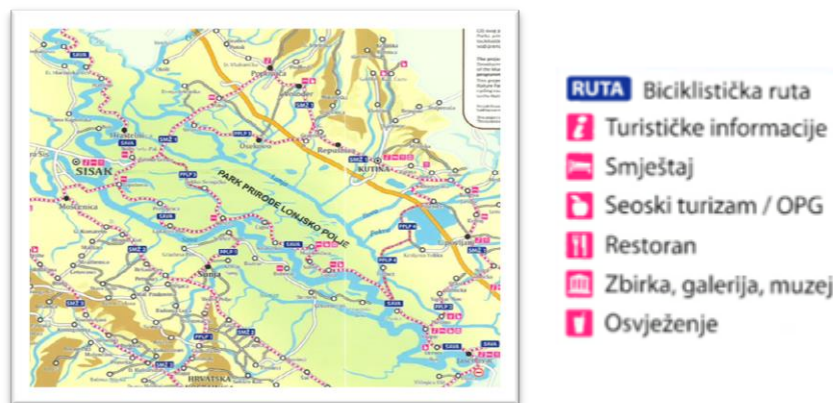
Krapje) vidljivo je bogatstvo kulturne i graditeljske baštine ovog područja, kao i nepregledni močvarni prostori te raznovrsnost životinjskog i biljnog svijeta.

Od brojnih zanimljivosti značajno je spomenuti da se u Lonji rodio poznati hrvatski svećenik i pisac Blaž Modrošić Lonjanac, a tu su i zanimljivosti poput župne crkve svetog Duha sagrađene 1879. godine u Lonji, svetog Antuna Padovanskog iz 1831. godine u Krapju, replike povijesnih promatračnica i stražarnica (čardaka), vrijedne etnološke zbirke, smještajni drveni objekti u seoskom turizmu, ornitološki rezervat, edukativno-rekreacijske staze i brojne druge atrakcije i zanimljivosti. U selu Krapje koje je proglašeno selom graditeljske baštine i dio je upisan u Registar spomenika kulture, cikloturistima je na raspolaganju i prijamni centar JU Parka prirode Lonjsko polje u kojem su dostupne sve edukativne i turističke informacije.

Posavskom se rutom kroz Drenov Bok dolazi u Jasenovac, naselje smješteno na lijevoj obali Save, na raskrižju cestovnih i plovnih puteva, burne povijesti, bogate kulturne baštine (barokna crkva Svetog Nikole i Uznesenja blažene djevice Marije iz 1829. godine, crkva rođenja svetog Jovana Krstitelja iz 1985. godine, Spomen-područje Jasenovac, Memorijalni muzej i Obrazovni centar Spomen područja Jasenovac) i prirodno-zemljopisnih bogatstava.

Nizinskom ravnom cestom, ruta se nastavlja do Novske te preko Starog Grabovca i Rajića do Borovca, gdje ruta prelazi granicu Sisačko-moslavačke županije. Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj nacionalnoj ruti Sava nalazi se na slici 11.

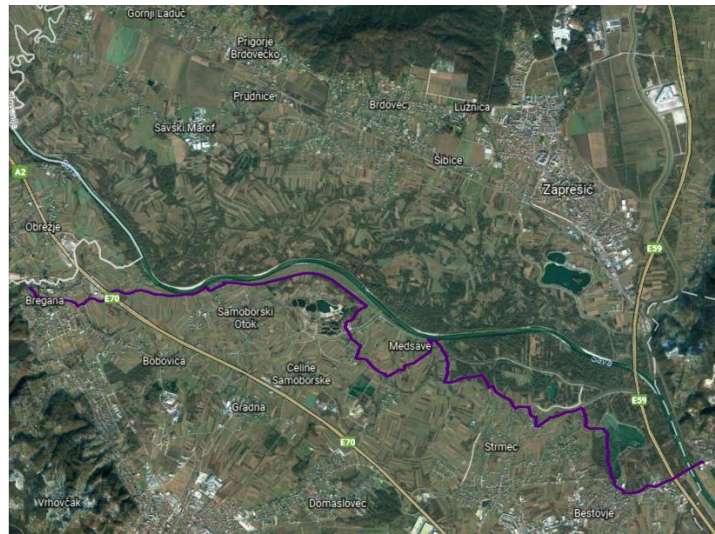
Slika 11: Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj nacionalnoj ruti Sava

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

Savske rute u RH koje se vežu na Eurovela rutu prikazane su na sljedećim slikama.

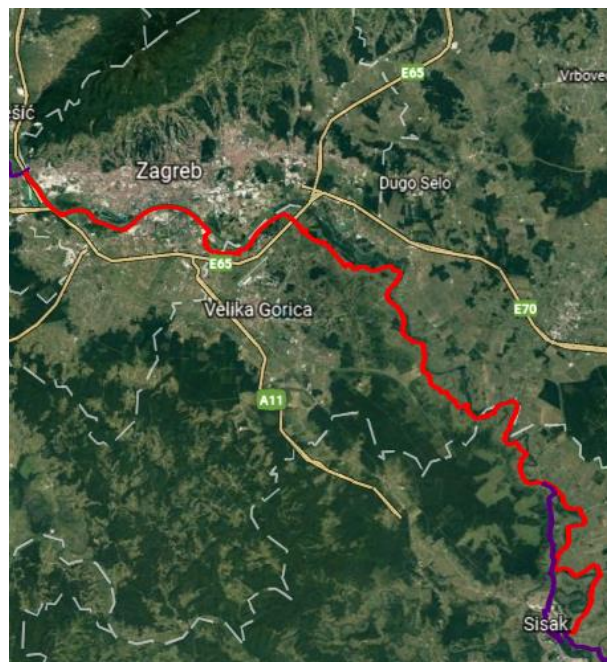
Slika 12: Savska ruta 1 (Sava 1)

Izvor:

<https://earth.google.com/web/@45.82698423,15.75958372,130.95889143a,20736.07165549d,35y,0h,0t,0r>

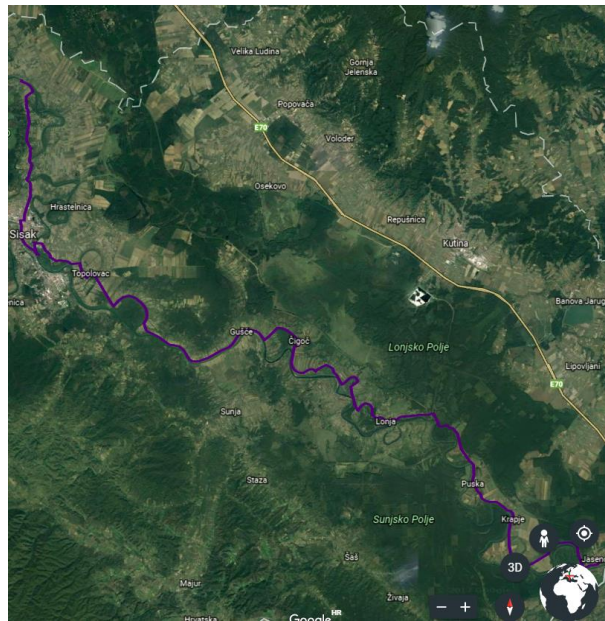
Slika 13: Savska ruta 2 (Sava 2)

Izvor:

<https://earth.google.com/web/@45.70087944,16.10300968,111.46411033a,73753.61372974d,35y,0h,0t,0r>

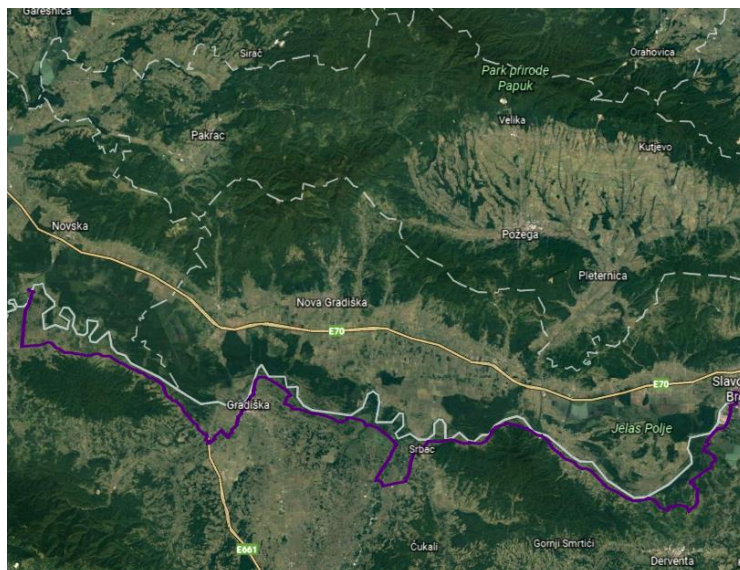
Slika 14: Savska ruta 3 (Sava 3)

Izvor:

<https://earth.google.com/web/@45.42610052,16.64071146,92.57837035a,74460.50907216d,35y,0h,0t,0r>

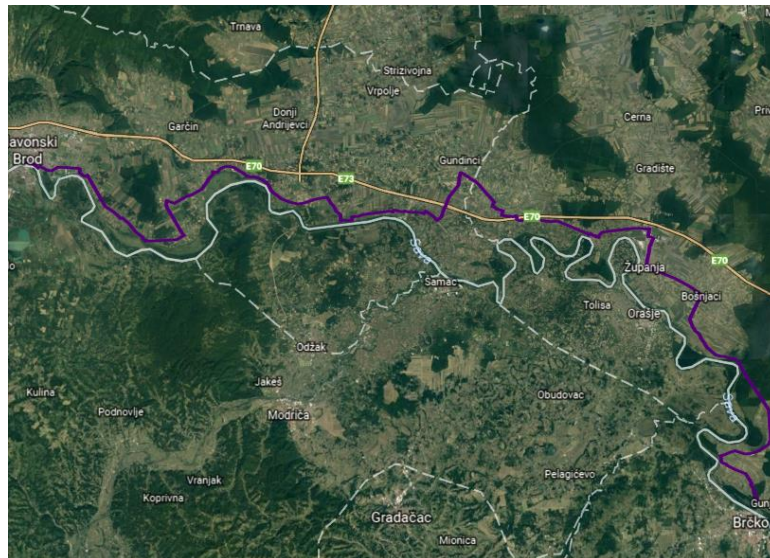
Slika 15: Savska ruta 4 (Sava 4)

Izvor:

<https://earth.google.com/web/@45.15005911,17.45669386,88.98250119a,151841.89513552d,35y,0h,0t,0r>

Slika 16: Savska ruta 5 (Sava 5)

Izvor:

<https://earth.google.com/web/@45.02043833,18.42019526,88.62839496a,113248.22820107d,35y,0h,0t,0r>

Slika 17: Savska ruta 6 (Sava 6a)

Izvor:

<https://earth.google.com/web/@44.91588079,18.94931729,79.49019505a,36557.88657911d,35y,0h,0t,0r>

Prijava Savske rute je u završnoj fazi odobravanja tako da će ova ruta vjerojatno biti najvažnija internacionalna ruta koja prolazi područjem uz rijeku Savu u Hrvatskoj te će imati prioritet uređivanja i označavanja.

Trasa rute EuroVelo 14 kojom se pridonosi uključivanju Hrvatske i regije u projekt umrežavanja biciklističkih i cikloturističkih staza EuroVelo, a značajna je za Sisačko-moslavačku županiju, prikazana je na slici 18.

Slika 18: Trasa rute EuroVelo 14

Izvor: <http://sindikaticiklista.hr/>

Tablica 8: Dionice EuroVelo – Savske rute u RH

1	2	3	4	5	6	7	8
HR/1	GP Slovenska Vas / Bregana naselje - Bregana – Medsave – Orešje - Zagreb Podsused - Zagreb Savski most	26 km 0 - 20 m	4A-3 km 4D-1 km 4H-22 km	5A-26 km 5B-26 km 5C-6 km 5D-26 km	0- 6 %/26 km	3 km/county 23 km municipality (Greenway)	Train /Podsused - Zagreb Glavni kolodvor
HR/2	Zagreb Savski most – Rugvica - Martinska Ves - Sisak	72 km 0 - 20 m	4A-30 m 4H-43m	5A-73 km 5B-71 km 5C-73 km 5D-73 km	0—6 %/73 km	30 km/county 43 km municipality (Greenway)	Train /Zagreb Glavni kolodvor - Sisak
HR/3	Sisak - Čigoć- Jasenovac - Novska	81 km 10 - 30 m	4A–77 km 4C-2 km 4D-2 km	5A-81 km 5B-78 km 5C-79 km 5D-81 km	0-6 %/73 km	66 km/state 11 km/county 4 km/ municipality	Train /Sisak – Sunja - Novska; Zagreb – Kutina – Novska - Vinkovci
HR/4	Novska - Okučan- Trnava – Gorice – Mačkovac - Vrbje	60 km 60 - 80 m	4A-32 km 4A1-15 km 4D-13 km	5A-60 km 5B-45 km 5C-60 km 5D-54 km 5F-6 km	0-6 %/59 km 6%-10 %/1 km	60 km/county	Train /Zagreb – Kutina – Novska - Vinkovci
HR/5	Vrbje – Davor – Štivilica – Lužani - Slavonski Kobaš - Šumeće - Slavonski Brod	79 km 30 - 30 m	4A-77 km 4D-2 km	5A-79 km 5B-70 km 5C-79 km 5D-73 km 5F-6 km	0-6 %/79 km	2 km/state 69 km/county 8 km/ municipality	Train /Zagreb – Kutina – Novska - Vinkovci

HR/6	Slavonski Brod - Klakar - Oprisavci - Svilaj - Jaruge - Gundinci - Babina Greda - Županja	78 km 0 - 0 m	4A-75 km 4D-3 km	5A-78 km 5B-65 km 5C-78 km 5D-76 km 5F-2 km	0-6 %/78 km	62 km/county 16 km/ municipality	Train /Zagreb – Kutina - Novska - Vinkovci Vinkovci - Županja
HR/7	Županja - Bošnjaci - Rajevo Selo - Gunja	34 km 10 - 0 m	4A-33 km 4D-1 km	5A-34 km 5B-10 km 5C-34 km 5D-34 km	0-6 %/34 km	24 km/state 16 km/county	Train /Vinkovci - Županja Vinkovci - Gunja
HR/3a	Sisak – Čigoć - Jasenovac - GP Jasenovac/ Gradina Donja - Draksenić (BiH) - <i>od toga se 7 km odnosi na BiH</i>	77 km 10 - 0 m	4A-73 km 4C-2 km 4D-2 km	5A-77 km 5B-67 km 5C-5 km 5D-77 km	0-6 % /73 km	68 km/state 6 km/county 3 km/ municipality	Train /Sisak – Sunja - Novska;

1/ State /section No, 2/ Route, 3/ Distance (km) /Elevation (m), 4*/ Infrastructure components (% on total distance), 5**/ surface, 6/ gradients, 7/ Maintenance, 8/public transport, 9***/ services

4A public road / speed limit exceeds

30km/h, not more than 2000 motor vehicles/day

4A1 public road / speed limit exceeds 30km/h, up to 4000 motor vehicles/day

4B cycle lane / separated from traffic, asphalted shoulders

4C segregated cycle path 4D shared use / cyclists and pedestrians

4E bridges, subways and tunnels / cyclists and pedestrians

4F cycle street / intensive cycling traffic and low motorised traffic

4G agricultural / forestry water management roads 4H Greenway

5A Suitable for / Road racing, trekking or touring bikes

5B Suitable for / Children's bikes

5C Suitable for / bikes with trailers

5D Asphalted / good quality

5E Paved surface / concrete, stone etc.

5F Consolidated loose material

ACCOMODATION 9A1 Basic (every 30 – 90 km) 9A2 Restaurants, pubs etc. (15 – 45 km)

9A3 Cyclists friendly facilities (relevant, national regulations)

9A4 Attractions (museums, visitor centres, pools) and information centres

9B / Rest areas / if food and drink services are not provided frequently enough

BIKE FACILITIES 9C1 Bike repair stations / commercial, self service

9C2 Helpline / emergency situations 9C3 Bike rental

9C4 Pedalec charging station 9C5 Bicycle center

Izvor: <http://sindikاتبiciklista.hr/>

Lokalna ruta PPLP 01 duljine 23,7 km obuhvaća mjesta Selište Sunjsko, Sunja, Vedro Polje, Graboštani i Majur. Trasa prolazi ravnim, nizinskim područjem uz nekoliko malo zahtjevnijih uspona, uz kulturne krajolike rijeka Save i Une, kroz naselja i šume Banovine i Pounja, a naziva se i „prečicom od Save do Une“. Duž rute, mjesta kroz koja prolazi ukazuju na kulturno-povijesni identitet, bogato kulturno naslijeđe (običaji, glazba, folklor i drugo), gastronomiju tradicionalnih domaćih jela, prirodna bogatstva te ostale znamenitosti i turističke posebnosti područja. Ruta je povezana s Cikloturističkim županijskim rutama SMŽ 02 i 03. Prikaz obilježene turističke infrastrukture dan je na sljedećoj slici.

Slika 19: Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 01

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

Znakovi su postavljeni na svakih 3 km, a pozicije su vidljive na slici 3.

Lokalna ruta PPLP 02 duljine 12 km, kao transverzala sjever - jug i istok - zapad, nizinskom nezahtjevnom trasom kroz zaštićena, bogata ribolovna područja, nizinsko poplavne šumske i močvarne predjele, spaja mjesta Krapje, Plesmo, Staru Subocku i Novu Subocku, a povezana je s Cikloturističkom županijskom rutom SMŽ 01 i Rutom Sava. Krapje, naselje nastalo krajem 17. stoljeća koje je 1995. godine zaštićeno kao selo graditeljske baštine, Plesmo, kao poznata ribička destinacija i mjesto proizvodnje kvalitetnih pčelarskih proizvoda na obiteljskom seoskom gospodarstvu, Stara Subocka, mjesto uz istoimenu rječicu, u kojem dominira vrlo vrijedna crkva svete Gospe Lurdske te znatan broj starih drvenih kuća koje spadaju u graditeljsku baštinu mjesta Nova Subocka, predstavljaju izazov poklonicima cikloturizma. Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 02 vidljiv je na slici 20.

Slika 20: Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 02

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

Znakovi s jednoznačnim informacijama i obavijestima o ruti i smjerovima kretanja, kao i ostaloj biciklističkoj infrastrukturi, nalaze na svakih 3 km, na pozicijama lokacija prikazanim na slici 3.

Lokalna ruta PPLP 03 obuhvaća mjesta: Gušće, Veliko Svinjičko, Stružec, Osekovo i Gračenicu, laganih i ugodnih biciklističkih staza, dijelom na makadamskom putu uz nasip rijeke Lonje, male visinske razlike, bez većih uspona, male gustoće prometa na cestama kojima prolaze. Duljine 29,1 km, ugodne su i sigurne za vožnju, što ih čini pogodnima i zanimljivima za cikloturiste. Ruta se spaja na Rutu Sava i Cikloturističku županijsku rutu SMŽ 01 te se može povezati s međunarodnom rutom Balaton – Drava - Lonjsko polje. Na biciklističkoj trasi ove lokalne rute niz zanimljivosti utječe na bogatstvo doživljaja turista koji bicikliranjem aktivno provode odmor na ovom području. Na rubnom području Parka prirode nalazi se Svinjičko koje datira još iz 15. stoljeća, a u kojem se sudeći po nazivu, stanovništvo bavilo svinjogojstvom, poznato je po privrednom ribolovu, ali i starim drvenim kućama, rezbarijama ukrašenih dijelova zabata i trijemova. Ruta prolazi uz bogata naftonosna i plinska polja naselja Stružec u čijem se središtu nalazi zidana kapela svete Katarine koja je sagrađena oko 1780. godine. U Osekovu, najvećem mjestu u ovom području, nalazi se najstarija drvena kuća katnica, tzv. Pikijin trijem i spada u vrijednu višestoljetnu posavsku arhitekturu, dok su barokna crkva svete Ane te glavno seosko križište kapelica Majke Božje Kraljice Hrvata vrijedni sakralni objekti. Iz Osekova se pruža i najljepši panoramski pogled na prostranstva Lonjskog polja. Ruta završava u Gračenicu u kojoj se također nalazi vrijedan sakralni objekt, kapelica Sv. Fabijana i Stjepana, jedna od rijetkih preostalih drvenih crkvice u Hrvatskoj. Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 03 prikazan je na sljedećoj slici, a znakovi s informacijama o ruti i smjerovima kretanja te obavijestima o ostaloj biciklističkoj infrastrukturi, nalaze na svakih 3 km, na pozicijama lokacija prikazanim na slici 3.

Slika 21: Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 03

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

Lokalna ruta PPLP 04 duljine 20 km, kao zelena rekreativna i natjecateljska staza istovremeno, prolazi bogatim prirodnim krajolikom, pašnjacima i šumskim predjelima (Savički dol) autentične kulture, u dijelu trase na makadamskoj podlozi prihvatljivoj za

bicikliranje, ugodna je i pogodna za odmor i odmak od radne svakodnevnice. Obuhvaća mjesta: Trebež, Kraljevu Veliku, Piljenice i Ilovu, a povezana je s Rutom Sava i Cikloturističkom županijskom rutom SMŽ 01. Od izuzetno slikovitog pejzaža naselja Trebež i destinacije rekreacijskog ribolova, biciklističkom stazom se dolazi do Kraljeve Velike, mjesta koje se prvi puta spominje 1334. godine i mjestom dominira sakralna građevina, crkva svetog Antuna, a malim skretanjem sa staze, dolazi se do lokacije za promatranje ptica močvarica, što doprinosi turističkom doživljaju. U mjestu Piljenice na trasi rute uz rijeku Pakru, smješten je mlin obitelji Vaclavek koji predstavlja višestruku vrijednost kao dio graditeljske, tradicijske i tehničke baštine te je dio kulturnog i prostornog identiteta, ali je i jedini obnovljeni mlin vodenica u posljednjih dvadesetak godina na području Moslavine i Posavine. Kraj dionice je u selu Ilova koje spada u jedno od naselja grada Kutine i dobilo je ime po ovoj rijeci. Uz rijeku se nalazi nekoliko većih ribnjaka i šume hrasta lužnjaka visoke kvalitete (Ilovski lug, Ilovski dol i dr.) i vrijedna je destinacija za cikloturiste. Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 04 vidljiv je na sljedećoj slici, a znakovi s informacijama o ruti i smjerovima kretanja te obavijestima o ostaloj biciklističkoj infrastrukturi nalaze na svakih 3 km, na pozicijama lokacija danim u slici 3.

Slika 22: Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 04

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

Na području Parka prirode Lonjsko polje, biciklističkom signalizacijom temeljenom na EuroVelo pravilima označavanja, obilježeno je 310 km staza. Na ovaj način biciklističke rute direktno su povezane sa Savskom biciklističkom rutom, a osiguranjem sustava javnih bicikala i opreme (prikolice za prijevoz bicikala), uređenih odmorišta i internet kioska, stvoreni su uvjeti za razvoj biciklističkog turizma na području Sisačko-moslavačke županije i Parka prirode Lonjsko polje.

Cikloturistička ruta LR1 - Zelena dolina (Cikloturistička ruta grada Petrinje), duljine 41,5 km prolazi asfaltiranim putem, jednim dijelom državnom cestom, a najvećim dijelom lokalnim cestama. S početnom točkom u gradu Petrinji prolazi kroz mjesta Hrastovica, Zelena Dolina, Hrvatski Čuntić, Donja Mlinoga, Jabukovac, Veliki Šušnjar, Grabovac Banski, Donja

Bačuga te ponovno kroz Zelenu dolinu i Hrastovicu završava u Petrinji. Početna dionica trase prolazi vrlo prometnom državnom cestom te je potreban oprez zbog povećanog motornog prometa, dijelom uz tok rijeke Petrinjčice te brežuljkastim i šumovitim predjelima. Na trasi se nalaze ugostiteljski i smještajni objekti, obiteljska poljoprivredna gospodarstva i sakralni objekti (crkva Sv. Bartola, franjevački samostan i crkva Sv. Antuna Padovanskog), kula Čuntić iz 16. stoljeća, a moguć je i odmor i osvježenje kod izvora pitke vode Bartolovac.

Cikloturistička ruta LR2 - Kotar šuma (Cikloturistička ruta grada Petrinje) duljine 34 km, prolazi asfaltiranim putem, jednim dijelom državnom cestom, a najvećim dijelom lokalnim cestama, od grada Petrinje kroz Taborište, Budičinu, Moštanicu, Blinju, Madžare, Gornje Komarevo, Novo Pračno, Mošćenicu i natrag do Petrinje. Na trasi u selu Taborište nalazi se izletišta u kojem je mali zoološki vrt, a posjeduje i smještajne kapacitete, dok gastronomsku ponudu čine autohtoni specijaliteti.

Cikloturistička ruta LR3 - Obalama rijeke Kupe (Cikloturistička ruta grada Petrinje), duljine 32 km od čega je 15 km asfaltirane trase i 7 km makadama, polazi s gradskog kupališta na kojem postoje razni rekreativni i zabavni sadržaji, ponuda gastro proizvoda te se nastavlja preko mosta na rijeci Kupi, preko Bresta Pokupskog, iza kojeg je smješteno ekotno gospodarstvo s restoranom i smještajem na samoj obali Kupe, zatim uz tok rijeke Kupe kroz Vurot i Staru Drenčinu, preko rijeke Odre do grada Siska i prolazeći kroz **Mošćenicu** završava u Petrinji. Skretanjem sa staze u gradu Sisku, mogu se posjetiti sisačke povijesne znamenitosti, sisački Stari grad smješten u blizini ušća rijeke Kupe u Savu, rimsko nalazište, Gradski muzej, Gradsku galeriju Striegl koja je dobila naziv po Slavi Strieglu, sisačkom akademskom umjetniku koji je svojom djelatnošću obilježio kulturnu povijest grada, a na raspolaganju su i drugi sadržaji, od gastronomske ponude, smještaja, do rekreativnih i raznih zabavnih i kulturnih sadržaja.

Cikloturistička ruta LR4 - Ruta kestena (Cikloturistička ruta grada Petrinje), zahtjevnija staza duljine 22 km, namijenjena iskusnijim biciklistima, rekreativcima i sportašima. Ime je dobila po brojnim šumama kestena kroz koje prolazi, a područje je poznato i po festivalima kestena koji se ovdje održavaju tijekom mjeseca listopada. Ruta polazi s petrinjskog Trga Stjepana Radića, šetalištem na nasipu uz rijeku Petrinjčicu, preko Novog Selišta do Župića s obilaskom spomenika Banov kamen, dalje prema Križu Hrastovačkom uz mogućnost zadržavanja kod izvora vode Bijele stijene, zatim kroz mjesta Cepeliš i Pecki šumskom makadamskom trasom, usponom do najvišeg vrha Hrastovačke gore zvanog Piramida (415 m) gdje se u okružju Planinarskog doma Matija Filjak nalazi odmorište s mogućnošću noćenja. Šumskim putem ruta se nastavlja u smjeru Vidikovca koji je i panoramska točka te preko Gornje Bačuge prema Zelenoj dolini i selu Hrastovica nazad do Petrinje. Na ruti je moguć smještaj i ponuda gastronomskih proizvoda u objektu obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Osim bicikliranja, skretanjem s dionice rute nakon Novog Selišta prema selu Nebojan, na raspolaganju su i adrenalinski sportski sadržaji kao što su *paintball*, streličarstvo, *splatmaster* i *berggo-kart* po kojima je ruta poznata i kao adrenalinska.

Cikloturističke rute Cikloturistička ruta LR1 - Zelena dolina, Cikloturistička ruta LR2 - Kotar šuma, Cikloturistička ruta LR3 - Obalama rijeke Kupe i Cikloturistička ruta LR4 - Ruta kestena, pripadaju cikloturističkom području Grada Petrinje i prikazane su na sljedećoj slici. Na cikloturističkoj karti Grada Petrinje označene su cikloturističke rute i obilježena je turistička i biciklistička infrastruktura.

Slika 23: Cikloturistička karta Grada Petrinje

Izvor: www. <http://petrinjaturizam.hr/dozivi-petrinju/aktivnosti/>

Biciklistička ruta „Močvarni put“, kružna biciklistička ruta duljine 24 km koja počinje u Prijamnom centru Repušnica, vodi kroz Repušničko polje do Čeperlina, zatim šumskom cestom uz lovačku kuću i deponiju fosfogipsa u Kutini te završava u PC Repušnica, većim je dijelom ravna, bez uspona, lagana i ugodna za vožnju, pogodna za obiteljski turizam i rekreaciju. Visinska razlika gotovo je neprimjetna jer nema većih uspona i koristi postojeće asfaltne, tvrde šumske puteve i prolazi kroz močvarni teren. Dijelom je vezana na Cikloturističku županijsku rutu SMŽ 01. Zbog mogućih nepovoljnih hidroloških prilika i nailaska na močvarni neprohodni teren na području od Vrbaka do Čeperlina potrebna je prethodna najava Upravi parka zbog provjere mogućnosti korištenja staze.

Biciklistička ruta „Biciklom do Lonje“, većim dijelom ravna staza, bez uspona, koristi asfaltne i tvrde šumske puteve, ukupne duljine 16,5 km. Počinje u Prijamnom centru Repušnica, vodi po sjevernom nasipu retencije Lonjsko polje, poljskim putem do sela Osekovo te od Gornjeg sela kroz Osekovsko polje do stare Lonje na Kostrinji. Visinska razlika gotovo je neprimjetna jer nema većih uspona, a promet na cestama kojima rute prolaze

veoma je rijedak te su iznimno sigurne. Dijelom je vezana na lokalnu rutu PPLP 03. Na nekoliko seoskih domaćinstava koja se bave turizmom biciklistima u ponudi je originalna posavska gastronomija, a drvene kuće pružaju idealan Bike&Bed smještaj.

Slika 24: Cikloturisti u Lonjskom polju

Izvor: [www.file:///D:/2015/Dokumenti/CIKLOTURIZAM/Karta%20staza%20KB%20\(z%20tisak\).pdf](http://www.file:///D:/2015/Dokumenti/CIKLOTURIZAM/Karta%20staza%20KB%20(z%20tisak).pdf)

Kutina - Vinska ruta duljine 10,5 km čija je trasa Kutina – Vinogradska - Kutinska lipa, obuhvaća dio Moslavačke vinske ceste i završava u Kutini, gradu antičkih nalaza u predjelu Lipa, tradicijskog graditeljstva Crkvene i Radićeve ulice, izložaka u Muzeju Moslavine i galeriji te baroknim objektom sakralne arhitekture, crkvom Sv. Marije Snježne iz 18. stoljeća te uz raznoliku kulturnu ponudu, tradicionalne specijalitete i vrhunska vina, predstavlja destinaciju na cikloturističkoj ruti koja turistima može biti izuzetno zanimljiva. Ponudu upotpunjuju vinske ceste Moslavine, s malo zahtjevnijim brežuljkastim cikloturističkim stazama, posebne prirode kroz koju ceste prolaze te prirodnih, kulturnih i tradicijskih vrijednosti koje obuhvaćaju. Na vinskim cestama vinari i vlasnici seoskih gospodarstava, u brojnim klijetima, nude degustaciju i prodaju svoje autohtone proizvode (vina) te ovu rutu čine izuzetno zanimljivom.

Kutina - Naftna ruta, kružna trasa, većinom ravna s povremenim blagim usponima s podlogom od asfalta koja nije prezahtjevna, duljine 23 km od Kutine kroz Mišinku, Gojlo, Zbjegovaču, Ilovu, Batinu i Husain te natrag do Kutine. Rutom koja prolazi obroncima Moslavačke gore, nizinama i dolinama uz rijeke Lonju, Ilovu i Česmu, obuhvaćene su značajne kulturne i prirodne turističke atrakcije i objekti, crkve, vidikovci, tradicijske drvene kuće, a na raspolaganju su i različiti eko-etno i gastro sadržaji. Kako se područje ubraja među naša najstarija nalazišta nafte (pakline) i obzirom da je nafta bila okosnica gospodarskog razvoja, u cilju očuvanja industrijske baštine, ove industrijske lokacije su kao kulturno dobro, uvrštene u turističku ponudu, čime je ova ruta dobila novi sadržaj. Na ovom području se nalazilo prvo sjedište Naftaplina, a kasnije je izrasla tvornica umjetnih gnojiva Petrokemija. Prvi zapisi o korištenju pakline u ovim krajevima nastali su za vrijeme postojanja pavlinskog samostana Bela Crkva. Naselje Gojlo kroz koje ruta prolazi je kolijevka naftne industrije te je uz još nekoliko naselja, objedinjeno u edukativnu i izletničku stazu. Kroz mjesto Zbjegovača,

smješteno podno Moslavačke gore, pokraj rijeke Ilove, biciklistička staza vodi u selo Ilova, imena dobivenog prema istoimenoj rijeci uz koju se nalazi nekoliko većih ribnjaka i šume hrasta lužnjaka visoke kvalitete (Ilovski lug, Ilovski dol i dr.), a tijekom ljeta je dobra za plivanje i ribolov što cikloturisti mogu iskoristiti za predah. Na obroncima južnih padina Moslavačke gore uz rijeku Ilovu, na samoj granici Moslavine i Slavonije, prostiru se vinogradi koji osiguravaju vrhunsku kvalitetu vina i gdje se nudi degustacija i prodaju autohtone sorte vina (škrlet, graševina, pinot bijeli i cabernet sauvignon). Ruta je obilježena biciklističkom signalizacijom što cikloturistima omogućava bolje snalaženje prilikom obilaska turističkih sadržaja na ovom području.

Kutina - Rekreativna staza kružna je ekstremnija staza duga 35 km koja prolazi Kletištem, ima odmorište u Mikleuški pa iz Ciglenice skreće prema Mramor brdu gdje se savladava 130 m uspona, nakon čega se spušta do Repušnice i zatim vraća natrag u Kutinu. Rekreativna vožnja po trasi rute jače povezuje sport i rekreaciju s prirodom i tradicijom, kulturom i povijesti područja kroz koje prolazi te uz raznoliku gastronomsku ponudu, vrhunska vina, blizinu najvažnijih prometnica, predstavlja resursnu osnovu za destinacijski turistički doživljaj.

Moslavačka rapsodija, kružna je biciklistička ruta po asfaltnoj podlozi, nije prezahtjevna, s nekoliko manjih uspona i jednim većim, počinje u Kutini, duljine oko 23 km i povezuje je s mjestima Repušnička klet, Mramor brdo, Ciglenica, Mikleuška, Kompator brdo i Selište. Ruta prolazi kroz moslavački kraj, Repušnicu pokraj crkve Sv. Nikole Tavelića, moslavačkom vinskom cestom uz klet Mikša i Repušničku klet na Mramor brdu, zatim kroz Ciglenicu, Mikleušku pored brojnih voćnjaka i pašnjaka sve do Selišta te dalje kroz Kletište, pokraj motocross staze i završava u gradu Kutini. Prikaz rute dan je na sljedećoj slici.

Slika 25: Ruta Moslavačka rapsodija

Izvor: file:///D:/2015/Dokumenti/CIKLOTURIZAM/Karta%20staza%20KB%20(za%20tisak).pdf

Moslavački izazov, kružna zahtjevna biciklistička ruta, duljine oko 38 km započinje u Kutini i prolazi kroz mjesta Repušnička klet, Mramor brdo, Ciglenica, Mikleuška, Humka i Kutinica te se vraća na polazište. Prvi dio staze čini asfaltirana cesta koja prolazi tragom moslavačkih vinskih cesta i vodi pokraj kleti Mikša, Repušničke kleti na Mramor brdo, kroz Ciglenicu i Mikleušku sve do drugog dijela, makadamskog, koji vodi kroz šumu do ponovnog povratka na asfaltiranu cestu. Šumski dio staze prolazi pokraj kamelonoma na čijem se ulazu nalazi izvor Sv. Kristofera - zaštitnika putnika i vozača, jezera Mikleuška do Humke, najvišeg vrha Moslavačke gore na prostoru kojeg se nalazi i odmorište. Cjelokupni uspon na Humku prati potok s brojnim malim slapovima te se nakon uspona na Humku spušta niz obronke Moslavačke gore. Spust prolazi pokraj skretanja za Belu crkvu - pavlinski samostan osnovan u drugoj polovici 13. stoljeća, kapelice Sv. Velemučenika Georgija, kroz Katoličke Čaire i Kutinsku Slatinu.

Slika 26: Ruta Moslavački izazov

Izvor: file:///D:/2015/Dokumenti/CIKLOTURIZAM/Karta%20staza%20KB%20(za%20tisak).pdf

Srednjovjekovna staza, zahtjevna s postepenim usponom, duljine oko 32 km, čija trasa i povezuje Kutinu s mjestima Voloder, Moslavačka klet, Jelenska, Jelengrad i Košutgrad i završava u Mustafinoj Kladi kroz krajobraz brojnih vinograda, voćnjaka i šumskih predjela. Počinje u Repušnici (Prijamni centar), prolazi kroz Voloder te skreće prema Voloderskoj kleti, poznatom voloderskom odredištu čija povijest seže do vlastelinske obitelji Erdödy, gdje se mogu degustirati moslavački specijaliteti i vina moslavačke vinske ceste, nastavlja prema Gornjoj Jelenskoj u kojoj su pronađeni fosilni ostaci praslonova i nosoroga, nakon čega s asfaltiranog skreće na šumski makadamski put do srednjovjekovnih starih gradova izgrađenih u 13. stoljeću: Jelengrada i Košutgrada u blizini kojeg se nalaze ostaci franjevačkog samostana u Podgradskom jarku.

Slika 27: Srednjovjekovna biciklistička staza

Izvor: file:///D:/2015/Dokumenti/CIKLOTURIZAM/Karta%20staza%20KB%20(za%20tisak).pdf

Kutina - Transverzalna ruta (istok - zapad) duljine 38 km koja prolazi kroz mjesta Garešnica, Kaniška Iva, Gojlo, Ilova, Piljenice, Lipovljani, Nova Subocka, Krapje i ruta **Kutina - Transverzalna ruta (sjever - jug)** duljine 84 km, trasom kroz Čazmu, Vrtlinsku, Veliku Ludinu, Okoli, Osekovo, Gornju Gračenicu, Kutinu, Batinu, Ilovu, Piljenice, Lipovljane, Novu Subocku i Krapje obuhvaća sve značajne kulturne i prirodne turističke atrakcije i objekte u područjima kojima prolazi.

Industrijske lokacije na ruti predstavljaju industrijsku baštinu te su kao kulturno dobro zanimljive za turističku ponudu. Od naselja Ciglenica, između Gornje Gračenice i Mikleuške nalazi se poučna staza duga 3 km - naftni bunar Martin i obilježena je šest informativnih panoa. Na ovim moslavačkim transverzalnim cikloturističkim lokalnim rutama, turističkom ponudom obuhvaćene su usluge noćenja u tradicijskim drvenim kućama, seljačkim domaćinstvima, uz raznovrsnu gastronomsku ponudu autohtonih lokalnih jela i pića iz vlastite proizvodnje te razni oblici avanturističkih doživljaja jer biciklističke rute predstavljaju puno više od same rekreacije i načina putovanja. Rute su obilježene biciklističkom putokaznom signalizacijom u cilju povećanja kvalitete same turističke destinacije.

Replika konstrukcije bunara na izvoru nafte kakva je nekad bila, prikazana je na slici 28.

Slika 28: Replika konstrukcije bunara na izvoru nafte kakva je nekad bila

Izvor: <https://sites.google.com/site/moslavackagora/novosti>

Lipovljani-Kraljeva ruta, počinje i završava u Lipovljanima, duljine 17 km, male visinske razlike, prolazi ravni posavski dio do sela Kraljeva Velika istočno od rječice Ilove, zatim se staza nastavlja kroz slavonsku šumu u kojoj je veći dio puta makadam te nekoliko kilometara dalje dolazi do sela Piljenice gdje je moguća stanica na odmorištu uz rijeku Pakru i kod Vadslavekovog mlina. Naselja se nalaze se u kontaktnoj zoni s Parkom prirode Lonjsko polje i predstavljaju sjeverni ulaz u park, dok bogata srednjovjekovna prošlost šireg područja oko Kraljeve Velike, uz arheološke lokalitete, sakralna kulturna dobra i očuvano tradicijsko graditeljstvo, kao i stari mlinovi i drveni mostovi na rijeci Pakri, predstavljaju resursnu osnovu za cikloturističku ponudu. Od javne turističke infrastrukture, na području naselja Piljenice, uređeno je odmorište s klupama i info pločom, a kroz sva naselja postavljena je smeđa turistička signalizacija, dok su smještajni kapaciteti ograničeni.

Velika Ludina-Ludinska jabuka, kružna ruta duljine 16,5 km, blago valovitog nizinskog terena podno Moslavačke gore, polazi iz Velike Ludine kroz linijska naselja u vrlo odmjerenom odnosu s prirodnim okvirom, Mala Ludina, Kompator, Grabričina, Katoličko Selište i natrag do Velike Ludine, velikom dijelom prekrivenih plantažama jabuka i krušaka koja je u jednom dijelu godine i mirisna tura zbog cvata magnolije, višnje, trešnje i jorgovana.

Velika Ludina-Jelengradska ruta, kružna ruta duljine 23 km, blago brdskog i nizinskog reljefa prolazi kroz naselja Katoličko selište, Ruškovića, Jelengrad, Gornja Vlahinička i završava u Velikoj Ludini. Ruta je namijenjena „ekstremnijim biciklistima“ i prolazi obroncima Moslavačke gore, uz svladavanje visinske razlike od 200 m nadmorske visine po makadamskoj podlozi i blatnjavim šumskim putevima izlokanim vodenim bujicama.

Osim prirodnih bogatstava, na obje trase, Ludinska jabuka i Jelengradska ruta, cikloturisti se mogu upoznati s kulturno - povijesnom baštinom te gastronomijom na seoskim domaćinstvima. U blizini rute smješten je Burg Jelengrad koji datira iz 13. st. i sastavni je dio utvrđenja Moslavačke gore te ima veliku arheološku i povijesnu vrijednost, zatim ruševine

srednjovjekovnog Košutgrada kod Ruškovice koji datira iz 1334. godine i nikada nije obnovljen, velikog je opsega i obrastao šumom, a sačuvan je jedino zidni fragment od kamena, dugačak oko 7 m te visok oko 5 m. U blizini je postojalo naselje Podgrađe, u kojem je bio franjevački samostan s crkvom Sv. Marije te se ubraja u značajnije spomenike povijesne i arhitektonske vrijednosti ovog područja. Jedna od zanimljivosti je i da se u okolici Gornje Vlahiničke pronalazio rijedak mineral čađavac koji se brušen nekad koristio za uresno kamenje.

Slika 29: Burg Jelengrad

Izvor: <https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-velika-ludina/>

Slika 30: Košutgrad

Izvor: <https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-velika-ludina/>

Dionice rute su obilježene narančastim markacijama po cesti i u šumi po drveću pokraj puta.

Popovača-Paklenjačka ruta, kružna ruta duljine 32 km, kojoj je početak u Popovači i povezuje naselja Gornju Jelensku, Paklenicu, Voloder, Gornju Gračenicu i Osekovo. Trasa prolazi ravničarskim predjelima koji se nadopunjuju s nešto zahtjevnijim brdskim područjima

uz krajobraz bogat vinogradima, voćnjacima i šumskim bogatstvom, srednjovjekovnim utverdama i kulturno - povijesnom baštinom, a sela očuvanom tradicijskom gradnjom. U dolini Gornje Jelenske koja se spominje 1711. godine pronađeni su fosilni ostaci praslonoza i nosoroga što predstavlja iznimno rijetko paleontološko nalazište, do kojeg vodi, uz biciklističku, obilježena planinarska i konjanička staza koja jednim krakom ide prema Jelengradu. Brdskim bicikliranjem po asfaltu, uglavnom šumskom kaldrmom na kamenoj podlozi oko Gornje Jelenske, ruta se nastavlja prema Voloderu čija povijest seže do vlastelinske obitelji Erdödy, gdje se mogu degustirati moslavački specijaliteti i vina moslavačke vinske ceste. Sljedeću dionicu rute, Gornju Gračenicu, karakterizira niži i blago valoviti teren, okružen poljoprivrednim i vinogradarskim površinama, a bitna za njen razvoj je i naftna industrija. U blizini biciklističke staze nalazi se kapelica svetog Fabijana i Sebastijana koja je, kao stara drvena kapela, vrijedan primjer pučke sakralne arhitekture te novo izgrađena crkva sv. Martina. Rutom se dolazi do sela Osekovo kod kojeg su otkrivena rimska nalazišta i iz kojeg se pruža panoramski pogled na Lonjsko polje. Duž rute, obiteljska poljoprivredna gospodarstva nude smještaje različite eko-etno i gastronomske sadržaje.

Slika 31: Ulaz u Park prirode Lonjsko polje-Osekovo

Izvor: <http://blog.dnevnik.hr/moslavci/2006/05/1621036579/7svibanj-2006-foto-zapis-s-lagane-vonje-kroz-moslavinu-obavljene.2.html>

Popovača-Jelengradska ruta, kružnom rutom, manje zahtjevnom, djelomično asfaltnom i makadamskom stazom te jednim dijelom kroz šumu, duljine 28,5 km, povezuje mjesta Popovača, Moslavačka Slatina, Jelengrad i Gornju Jelensku. Na prvoj dionici trase, asfaltnom cestom udaljenosti ili uređenom planinarskom stazom, oko 8 km od polazišta rute, na jugozapadnim obroncima Moslavačke gore, u samom središtu Moslavačke Slatine nalazi se uređena planinarska kuća u koju svraćaju cikloturisti, planinari i drugi posjetitelji, a po dogovoru je moguć smještaj većih skupina turista, kao i ugostiteljske usluge. Nastavkom obilaska rute, dolazi se do Jelengrada u kojem se nalaze ostaci istoimenog srednjovjekovnog starog grada velike arheološke i povijesne vrijednosti s čijih se zidina pruža lijep vidik na

okolne šume. Bicikliranjem po ruti stiže se do Gornje Jelenske u kojoj se nalazi rijetko paleontološko nalazište s fosilnim ostacima praslonova i nosoroga. Bogatstvo kulturno-povijesne i arheološke baštine, očuvane graditeljske baštine, prirodnih bogatstava i industrijske baštine, obogaćeno raznolikom autohtonom gastronomskom ponudom i smještajem na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, čini područje izuzetno zanimljivim za ovaj turizam posebnih interesa.

Biciklističke staze područja općine Topusko, prikazane su na sljedećoj slici.

Slika 32: Biciklističke staze Topuskog i okolice

Izvor: <https://drive.google.com/file/d/0B6VStleWVXaTNk5vTkQ3WVvodVE/view>

U samom centru Topuskog, uz jezero Ribnjak postavljen je solarni stup za brzi popravak bicikala. Tom trasom prolaze biciklističke staze Topusko 1, 4 i 5. Prvi solarni stup, inovativni proizvod lokalne tvrtke Recro Topusko j.d.o.o., postavljen je u Topuskom 24. ožujka 2017. godine, a opremljen je kompresorom za pumpanje guma, osnovnim alatima za brzi servis, rasvjetom te punjačem pametnih telefona.

Postavljeni solarni stup prikazan je na slici 33.

Slika 33: Solarni stup za brzi popravak bicikala

Izvor: Turistička zajednica Općine Topusko, 2017.

Topusko-Staza 1, lagano valovita, blagih uspona po asfaltiranom i pješčanom kolniku i šumskim putem, duljine 10,7 km, kreće ispred objekta hotela u Topuskom u smjeru Banovića, kroz Donje i Gornje Ponikvare, Dobriniće, Carevinu i šumu iznad Topuskog, nazad na polazišnu točku. Zahtjevniji dijelovi rute nalaze se između Donjih i Gornjih Ponikvara s usponom dužine 800 m te blaga nizbrdica niz brdo kroz šumu do završetka ispred hotela. Postoji kraća varijanta rute kroz Gornje Ponikvare koja se sastoji od vožnje po vrhu brda i zatim od kilometarski dugog strmog spusta udaljenog 400 m od hotela.

Topusko-Staza 2, duljine 20,8 km s polazištem ispred objekta hotela u Topuskom u smjeru Banovića, prolazi kroz Donje Ponikvare, Vorkapiće, Sokoloviće i Rokniće te Oraboviće, Dobriniće i Gornje Ponikvare, i vraća u Topusko. Na trasi se nalaze zahtjevnije dionice koje se sastoje od uspona duljine 800 m kod Donjih Ponikvara, zatim strme nizbrdice koja slijedi i koja je još opasnija zbog oštećenog kolnika te 300 m oštrog uspona i kilometarskog blažeg do spomenika u Vorkapićima. Na trasi se dalje izmjenjuju usponi i strme nizbrdice te se pred kraj veže na stazu 1 do hotela.

Topusko-Staza 3, duljine 9,8 km kreće od objekta hotela u smjeru Mačkovljana, kroz Likareviće, Hrvatsko Selo i Škrinjariće te se vraća nazad u Topusko. Nakon lagane vožnje na blago valovitom terenu, nastavlja se uspon te vožnja utvrđenim pješčanim kolnikom po vrhu brijega, a na sedmom kilometru nalazi se duža strmija nizbrdica te povratak ravnom cestom na početnu točku.

Topusko-Staza 4, duljine 18,3 km povezuje Topusko s naseljima Mačkovljani, Miljevići, Novoselci, Perekovići, Cerjaki, Šubari i Gređani. Početak rute je isti kao i na prethodnim stazama te nije za rekreativnu vožnju. Duž rute izmjenjuju se ravni dijelovi s kratkim, strmim i oštrim usponima i nizbrdicama da bi se nakon Gređana lagano spuštala, asfaltiranim kolnikom, na glavnu cestu za Topusko te dugim spustom sa završetkom na polazištu.

Topusko-Staza 5, duljine 21,5 km je ujedno i najdulja od prethodnih i polazi s istog mjesta te prolazi kroz Mačkovljane, Miljeviće, Novoselce, Brijune i Šatornju. Ruta je većim dijelom ravno valovita, s manjim visinskim razlikama i dugim spustom do Topuskog nakon 2 km duge nizbrdice iza Šatornje.

Slika 34: Biciklijada u Topuskom

Izvor: <http://www.topterme.hr/upoznajmo-biciklom-topusko-i-okolicu-a6-46>

Svaka od ovih staza prolazi pokraj barem nekoliko povijesnih zanimljivosti što omogućava upoznavanje bogate povijesti ovog područja te spomen obilježje iz Domovinskog rata Brijuni.

Najstariji pouzdani tragovi naseljenosti ovog područja datiraju u neolitik ili prijelazno razdoblje između kamenog i metalnog doba, poznatije kao bakreno doba, oko 4000-2000 godina prije Krista. U Hrvatskom Selu otkriveno je naselje kasne vučedolske kulture, s kraja bakrenog ili početka brončanog doba. Na mjestu današnjeg mjesta Topusko u antici se razvilo visoko urbanizirano naselje, a po brojnosti i reprezentativnosti nalaza ističe se razdoblje rimske dominacije. Dio nalaza privremeno je izložen u lapidariju objekta hotela.

Zahvaljujući nalazištima ruda te bogatim izvorima termalne vode koja je po kvaliteti treća u Europi, kao i cretnih, tresetnih kupki, poznatih kao „blatne kupke“, Topusko je vrlo zanimljiva turistička destinacija.

Kompleks bazena s termalnom vodom koja je vulkanskog podrijetla, na izvoru temperature 68 do 72° C, a u bazenima od 27 do 34° C, bogata gastronomska ponuda različitih specijaliteta, sportskih i rekreativnih sadržaja, zdravstveni i wellness turizam, zatim raspoloživi smještajni kapaciteti, pružaju vrlo kvalitetan odmor nakon napornog bicikliranja.

Vrijedno je posjetiti perivoj „Opatovina“ u kojem se nalaze ostatci gotičkog ulaznog portala crkve Blažene djevice Marije, visok 23 m, iznimno vrijednog arheološkog spomenika, Engleski park poznat po stablima Gingko bilobe u kojem je i Očićeva sjenica (glazbeni paviljon) i rimski žrtvenik posvećen antičkom božanstvu šuma-Silvanu, Kamena spomenica, gdje su u kameno srce uklesani inicijali bana Josipa Jelačića-J.J., Nikolino brdo, brežuljak u središtu Topuskog, visok 184 m, po svim padinama prekriven crnogoričnim i bjelogoričnim drvećem koje je ime dobilo po nekadašnjoj katoličkoj crkvi sv. Nikole i prvi put se spominje 1334. godine, Spomen-dom ZAVNOH-a, teško oštećen 1991. godine te druge znamenitosti.

Čazma-Plava ruta, duljine 29,5 km koja Čazmu povezuje s mjestima Suhaja, Pobjenik, Pavličani, Vrtlinsku, Andigola, Pleterac, Donji Miklouš i Grabovica te **Čazma-Zelena ruta**, duljine 28 km koja povezuje mjesta Čazma, Grabovica, Bojana, Vagovina, Gornji Draganec, Sisčani i Vustje, spojne su rute u nadležnosti Sisačko-moslavačke županije, od četiri, na kontaktnom južnom dijelu Bjelovarsko-bilogorske županije u području Čazme i Garešnice. Plava i zelena ruta odnose se na okolicu Čazme, ruta Sjever - jug povezuje Čazmu s Velikom Ludinom, a ruta Zapad - Istok Garešnicu s Banovom Jarugom u Sisačko-moslavačkoj županiji. Rute prolaze slabije prometnim županijskim i lokalnim cestama po blago valovitom krajoliku i trasirane su samo po asfaltiranim cestama, osim Zelene rute koja dijelom ide po Državnoj cesti D-26, a dijelom zadire u brdski dio Moslavačke gore i trasirana je po šumskim cestama. Način označavanja ovih ruta vizualno se razlikuje od oznaka u Bjelovarsko - bilogorskoj županiji jer ne sadrži oznake kilometraže do najbližih mjesta i učestalost označavanja je razmjerno slaba, posebice u samoj Čazmi te na najproblematičnijem dijelu-na makadamskim šumskim cestama oko Pleterca na Moslavačkoj gori.

Cikloturističke rute Sisačko-moslavačke županije

Popis ruta, Županijske rute:

- Cikloturistička županijska ruta SMŽ 01

Mjesta koje povezuje ruta: Sisak, Popovača, Kutina, Novska, Jasenovac, Hrvatska Dubica, Hrvatska Kostajnica, Dvor, Glina i Petrinja.

Duljina rute: 228.000 m (228 km)

Visinska razlika: 328 m

Najniža točka: 91 m

Najviša točka: 419 m

- Cikloturistička županijska ruta SMŽ 02

Mjesta koje povezuje ruta: Sisak, Sunja i Hrvatska Dubica.

Duljina rute: 49.000 m (49 km)

Visinska razlika: 49 m

Najniža točka: 103 m

Najviša točka: 152 m

- Cikloturistička županijska ruta SMŽ 03

Gradovi koje ruta povezuje: Petrinja i Hrvatska Kostajnica.

Duljina rute: 33.100 m (33.1 km)

Visinska razlika: 168 m

Najniža točka: 105 m

Najviša točka: 273 m

- Cikloturistička nacionalna ruta Sava

Cikloturistička nacionalna ruta Sava prolazi od Siska do Novske i može se nazvati žilom kucavicom Lonjskog Polja. Ujedno je i glavna prometnica koja povezuje sve turističke sadržaje unutar Parka prirode. Park prirode Lonjsko polje najveće je zaštićeno područje ne samo u Hrvatskoj nego i u cijelom dunavskom porječju.

Duljina rute: 124.000 m (124 km)

Visinska razlika: 30 m

Najniža točka: 88 m

Najviša točka: 118 m

Popis ruta, Lokalne rute:

- Lokalna ruta PPLP 01

Lokalna ruta PPLP 01 obuhvaća mjesta: Selište Sunjsko, Sunja, Vedro Polje, Graboštani i Majur i spaja se na SMŽ 03. Promet je slabog intenziteta.

Duljina rute: 23.700 m (23.7 km)

- Lokalna ruta PPLP 02

Lokalna ruta PPLP 02 obuhvaća mjesta: Krapje, Plesmo, Stara Subocka i Nova Subocka, spaja se na SMŽ 01 i Rutu Sava. Ruta je transverzala sjever-jug i istok-zapad.

Duljina rute: 12.000 m (12 km)

- Lokalna ruta PPLP 03

Lokalna ruta PPLP 03 obuhvaća mjesta: Gušće, Veliko Svinjičko, Stružec, Osekovo i Gračenica. Ruta se spaja na Rutu Sava i SMŽ 01, a jednim dijelom prolazi i makadamskim putevima. Nije zahtjevna, obzirom na malu visinsku razliku.

Duljina rute: 29.100 m (29.1 km)

- Lokalna ruta PPLP 04

Lokalna ruta PPLP 04 obuhvaća mjesta: Trebež, Kraljeva Velika, Piljenice i Ilova. Ruta se spaja na Rutu Sava i SMŽ 01. Djelomično prolazi makadamskim putevima, dio je u lošem stanju.

Duljina rute: 20.000 m (20 km).

- Biciklistička ruta „Močvarni put“

Kružna biciklistička ruta (24 km) počinje u Prijamnom centru Repušnica, vodi kroz Repušničko polje do Čeperlina, zatim šumskom cestom uz lovačku kuću i deponiju fosfopisa do Radićeve ulice u Kutini i završava u PC Repušnica. Staza je većim dijelom ravna, bez uspona, koriste se postojeći asfaltni, tvrdi šumski putevi ili močvarni teren. Staza je dijelom vezana na regionalnu biciklističku rutu SMŽ 1. Zbog mogućih nepovoljnih hidroloških prilika i nailaska na močvarni neprohodni teren od Vrbaka do Čeperlina potrebna je prethodna najava Upravi parka zbog provjere mogućnosti korištenja staze.

- Biciklistička ruta „Biciklom do Lonje“

Ruta ukupne duljine 16,5 km počinje u Prijamnom centru Repušnica, vodi po sjevernom nasipu retencije Lonjsko polje, poljskim putem do sela Osekovo, od Gornjeg sela kroz Osekovsko polje do stare Lonje na Kostrinji. Staza je većim dijelom ravna, bez uspona, koriste se asfaltni ili tvrdi šumski putevi. Dijelom je vezana na lokalnu regionalnu biciklističku rutu PPLP 3.

- Cikloturistička ruta grada Petrinje LR1-Zelena dolina

Grad Petrinja-smjer prema Hrvatskoj Kostajnici-desno skretanje prema selu Hrastovica-Zelena Dolina Hrvatski Čuntić-Donja Mlinoga-Jabukovac-Veliki Šušnjar-Grabovac Banski-Donja Bačuga-Zelena dolina-Hrastovica-Petrinja (centar).

Duljina: 41.500 m (41.5 km)

Visinska razlika: 171 m

Najniža točka: 102 m

Najviša točka: 273 m

- Cikloturistička ruta grada Petrinje LR2-Kotar šuma

Grad Petrinja, Trg Stjepana Radića-smjer prema Hrvatskoj Kostajnici-Taborište-Budičina-Moštanica-Blinja-Madžari-Gornje Komarevo-Novo Pračno-Mošćenica-Petrinja

Duljina: 34.000 m (34 km)

Visinska razlika: 111 m

Najniža točka: 98 m

Najviša točka: 209 m

- Cikloturistička ruta grada Petrinje LR3-Obalama rijeka

Lokalna ruta PPLP 03 obuhvaća mjesta: Gušće, Veliko Svinjičko, Stružec, Osekovo i Gračenica. Ruta se spaja na Rutu Sava i SMŽ 01, a jednim dijelom prolazi i makadamskim putevima. Nije zahtjevna, obzirom na malu visinsku razliku.

Duljina rute: 29.100 m (29.1 km)

- Cikloturistička ruta grada Petrinje LR4-Ruta kestena

Lokalna ruta PPLP 04 obuhvaća mjesta: Trebež, Kraljeva Velika, Piljenice i Ilova. Ruta se spaja na Rutu Sava i SMŽ 01. Djelomično prolazi makadamskim putevima, dio je u lošem stanju.

Duljina rute: 20.000 m (20 km)

- Kutina-Vinska ruta

Vinska ruta, 10.5 km: Kutina-Vinogradska-Kutinska lipa-Kutina

Ruta obuhvaća dio Moslavačke vinske ceste, baroknu crkvu Sv. Marije Snježne, vidikovce, tradicijske drvene kuće u Crkvenoj ulici.

- Kutina-Naftna ruta

Naftna ruta-23 km, Kutina-Mišinka-Gojlo-Zbjegovača-Ilova-Batina-Husain-Kutina koja obuhvaća crkve, vidikovce, prvo sjedište Naftaplina i kolijevku naftaštva, tradicijske drvene kuće.

- Kutina-Rekreativna staza

Rekreativna staza, 35 km koja povezuje mjesta Kutina-Kletište-Mikleška-Ciglenica-Mramorno brdo-Repušnica-Kutina.

- Kutina-Transverzalna ruta (sjever-jug)

Duljina: 84 km, obuhvaća mjesta Čazma, Vrtlinska, Velika Ludina, Okoli, Osekovo, Gornja Gračenica, Kutina, Batina, Ilova, Piljenice, Lipovljani, Nova Subocka i Krapje.

- Kutina-Transverzalna ruta (istok-zapad)

Duljina: 38 km, obuhvaća mjesta: Garešnica, Kaniška Iva, Gojlo, Ilova, Piljenice, Lipovljani, Nova Subocka, Krapje.

- Lipovljani-Kraljeva ruta

Kraljeva ruta, 17 km prolazi kroz mjesta Lipovljani, Piljenice, Kraljeva velika i natrag do Lipovljana.

- Velika Ludina-Ludinska jabuka

Ludinska jabuka, duljine 16,5 km povezuje mjesta Velika Ludina, Mala Ludina, Kompator, Grabričinu, Katoličko Selište i vraća se u Veliku Ludinu. Ruta obuhvaća seoska domaćinstva, vidikovce, površine pod voćnjacima, pretežito jabukama.

- Velika Ludina-Jelengradska ruta

Jelengradska ruta, duljine 23 km polazi iz Velike Ludine, kroz Katoličko selište, Ruškovicu, Jelengrad, Gornja Vlahiničku natrag do Velike Ludine.

- Popovača-Paklenjačka ruta

Paklenjačka ruta, duljine 32 km, povezuje mjesta Popovača, Gornju Jelensku, Paklenicu, Voloder, Gornju Gračenicu i Osekovo.

Ruta obuhvaća crkve, zanimljive krajobrazne, drevne nalaze crnog zlata (paklina), kolijevku vinogradarstva, Lonjsko polje, drvenu kapelicu, rimsko nalazište.

- Popovača-Jelengradska ruta

Jelengradska ruta, duljine 28,5 km od Popovače kroz Moslavačku Slatinu, Jelengrad, Gornju Jelensku do Popovače.

- Topusko-Staza 1

Iz Topuskog, preko Donjih i Gornjih Ponikvara, kroz mjesta Dobrinići, Carevina i natrag do Topuskog, duljine 10,7 km gdje se s njenog povišenog dijela pruža prekrasan pogled na dolinu u kojoj je smješteno Topusko i okolna sela.

- Topusko-Staza 2

Staza koja povezuje Topusko, mjesta Donji Ponikvari, Vorkapići, Sokolovići, Orabovići, Gornji Ponikvari i završava u Topuskom, duljine 20,8 kilometara, puna kratkih uspona i nizbrdica, idealnih za stjecanje kondicije.

- Topusko-Staza 3

Na relaciji Topusko – Mačkovljani – Hrvatsko selo – Škrinjarići – Topusko, duljine 9,8 km, nije pretjerano duga, ali već u prvoj dionici ima uspon dužine 300 metara te je pravi izazov za izdržljive.

- Topusko-Staza 4

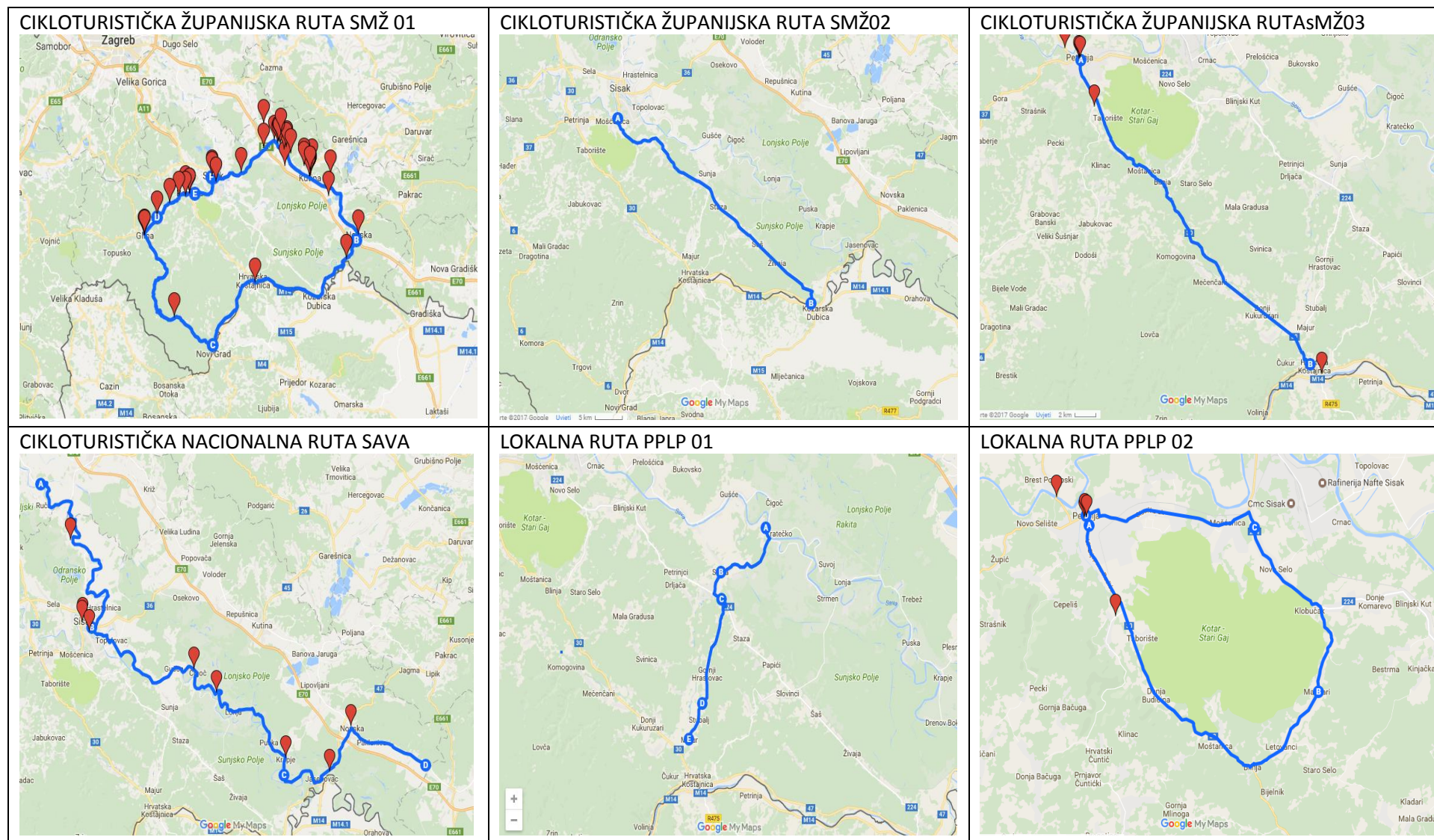
Trasa rute je Mačkovljani-Miljevići-Novoselci-Perekovići-Cerjaki-Šubari-Gređani-Topusko, duljine 18,3 km na kojoj se, u brzom ritmu izmjenjuju strme nizbrdice, oštre uzbrdice i brojni zavoji.

- Topusko-Staza 5

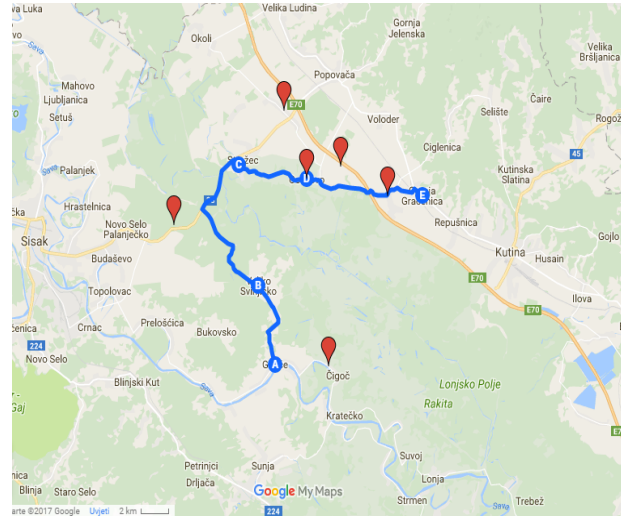
Ruta Topusko-Mačkovljani-Miljevići-Novoselci-Brijuni-Šatornja-Topusko, duljine 21,5 km, dijelom prolazi pokraj spomen obilježja na Brijunima gdje se uglavnom zastane radi odmora, ali i razgledavanje spomenika iz Domovinskog rata.

Osim navedenih, planirana je i cikloturistička kružna ruta koja prolazi Značajnim krajobrazom Odransko polje u duljini od 11 km, a polazi trasom Sisak-Sela-Greda-Odransko polje-Martinska Ves-Tišina-Sisak.

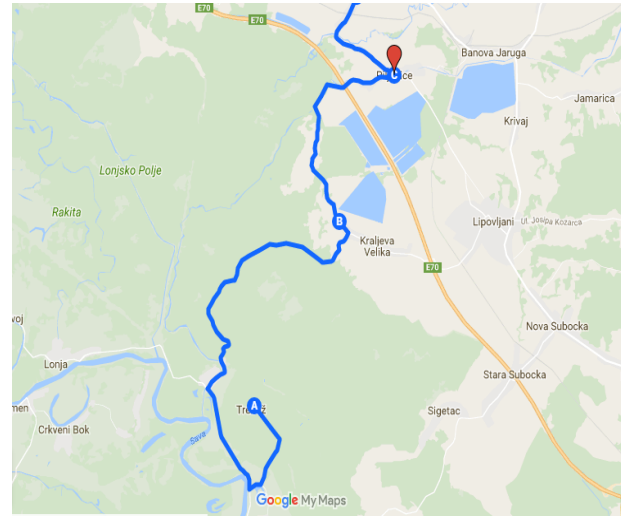
Slika 35: Cikloturističke rute Sisačko-moslavačke županije

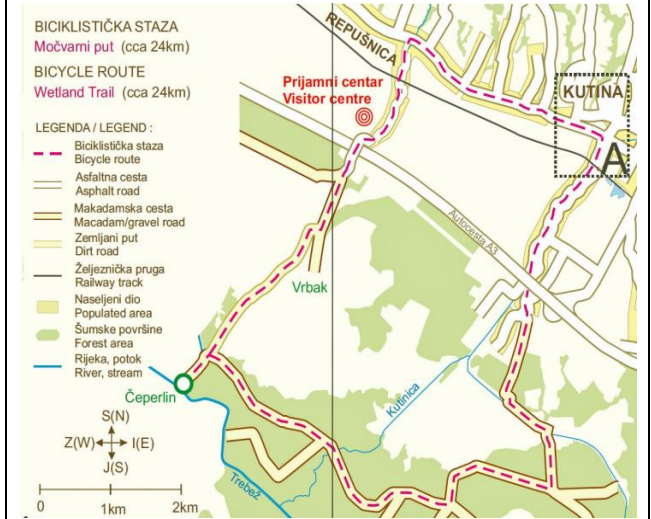
LOKALNA RUTA PPLP 03

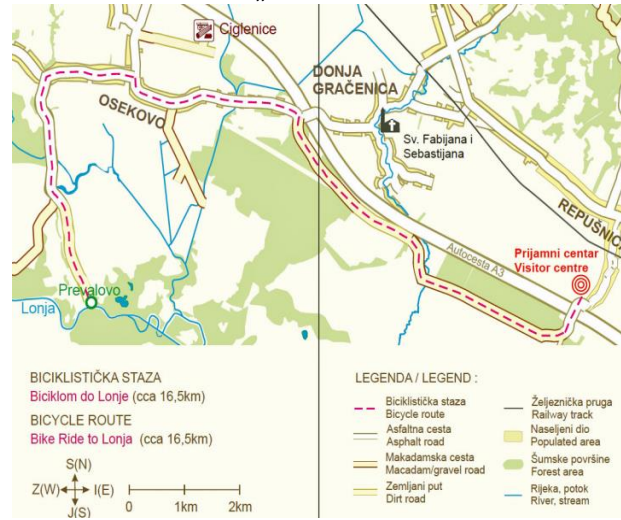
LOKALNA RUTA PPLP 04

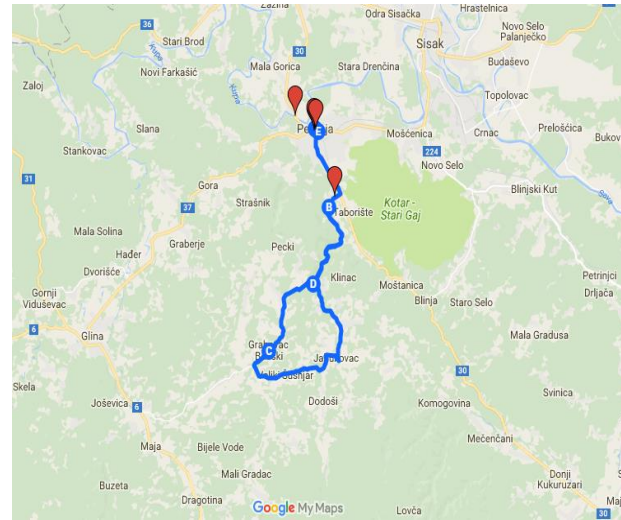
BICIKLISTIČKA RUTA „MOČVARNI PUT“

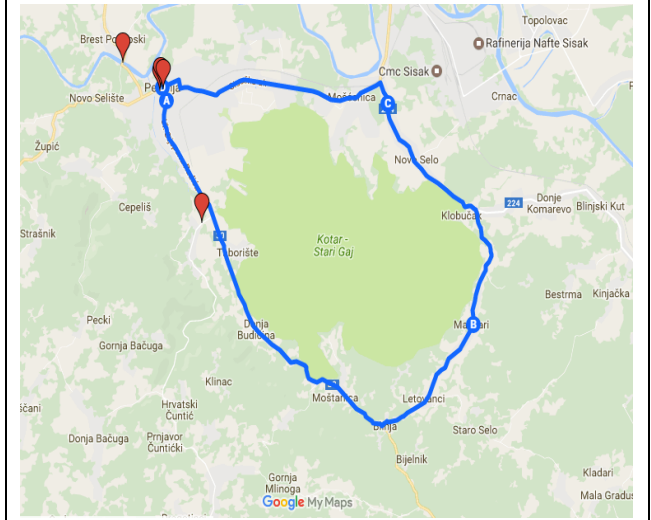
BICIKLISTIČKA RUTA „BICIKLOM DO LONJE“

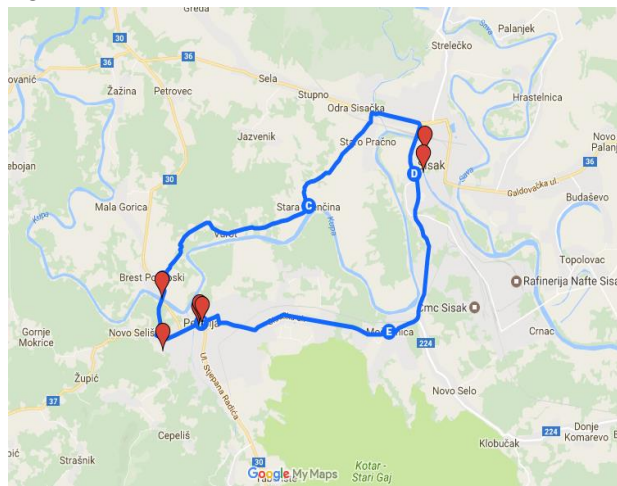
CIKLOTURISTIČKA RUTA LR1-ZELENA DOLINA

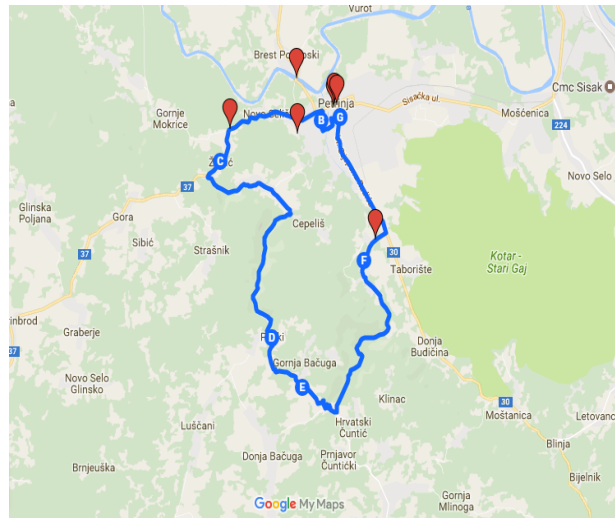
CIKLOTURISTIČKA RUTA LR2-KOTAR ŠUMA

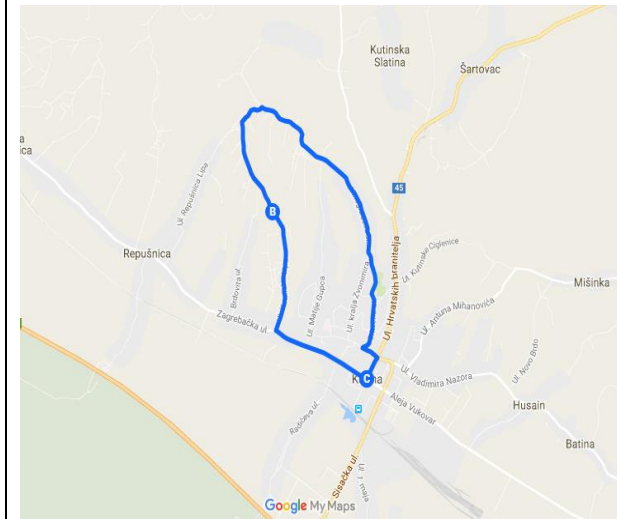
CIKLOTURISTIČKA RUTA LR3-OBALAMA RIJEKE KUPE

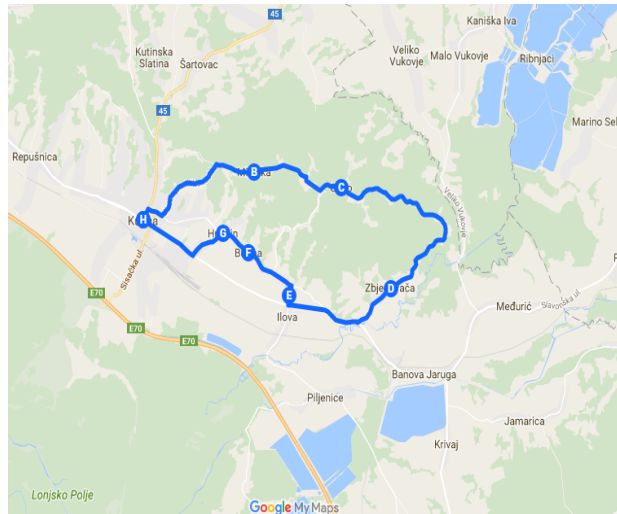
CIKLOTURISTIČKA RUTA LR4-RUTA KESTENA

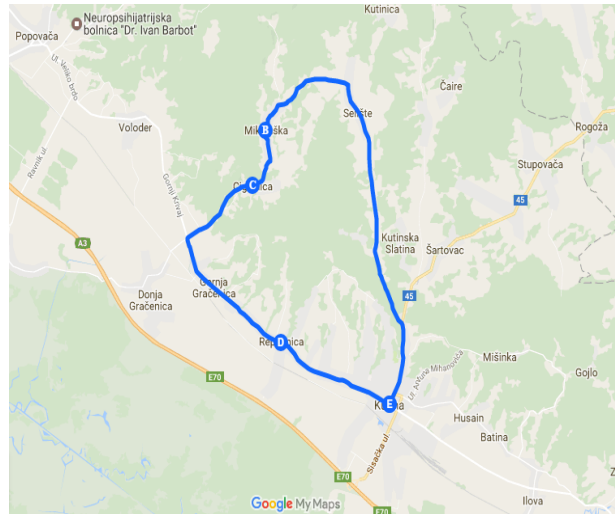
KUTINA-VINSKA RUTA

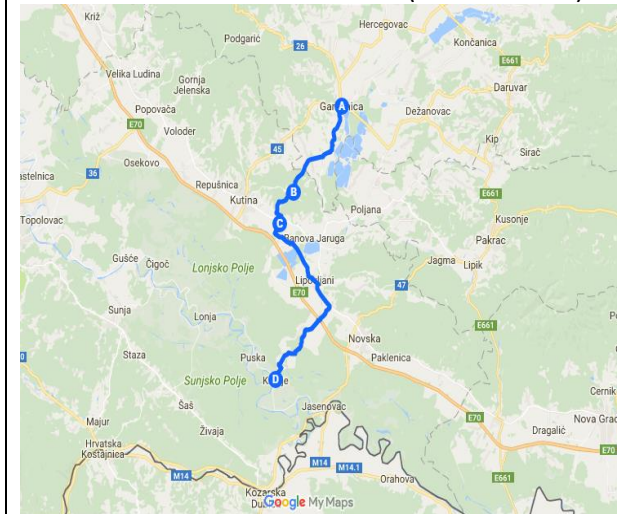
KUTINA-NAFTNA RUTA

KUTINA-REKREATIVNA STAZA

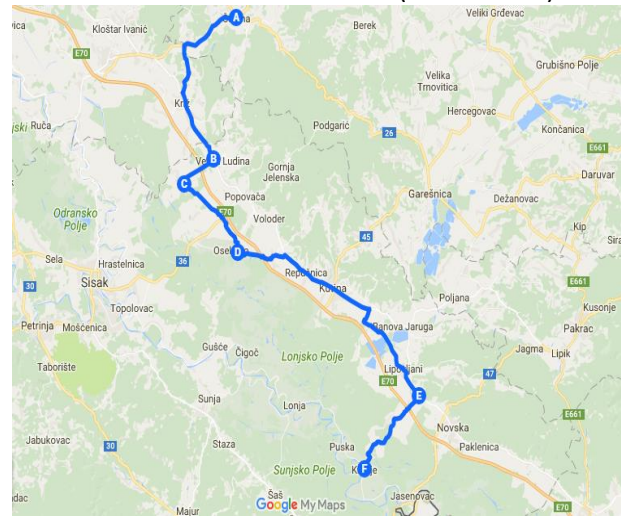

KUTINA-TRANSVERZALNA RUTA (ISTOK-ZAPAD)

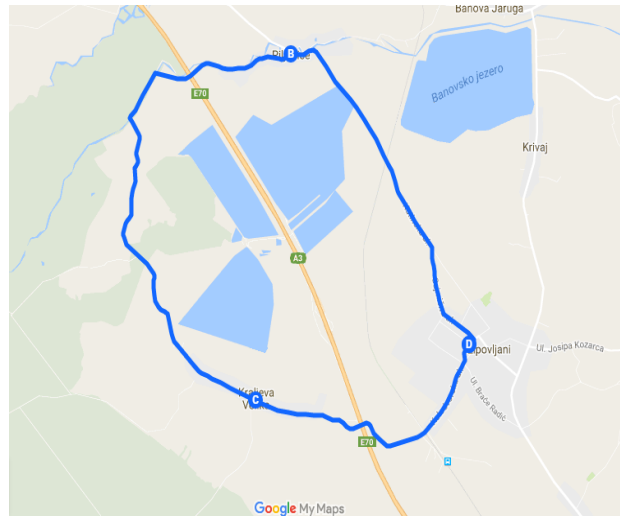

KUTINA-TRANSVERZALNA RUTA (SJEVER-JUG)

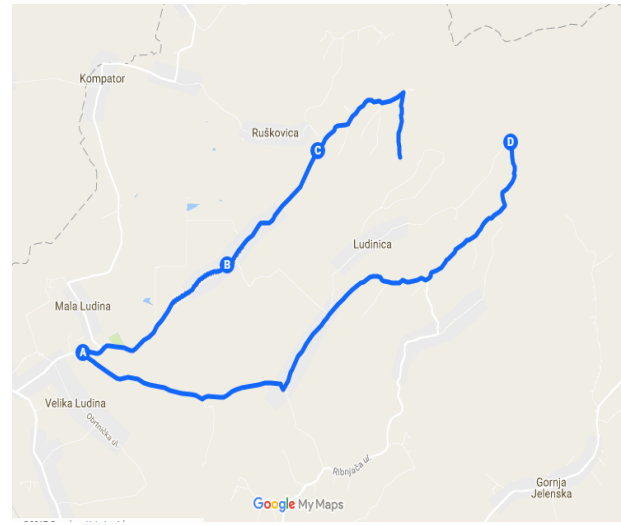
LIPOVLJANI-KRALJEVA RUTA

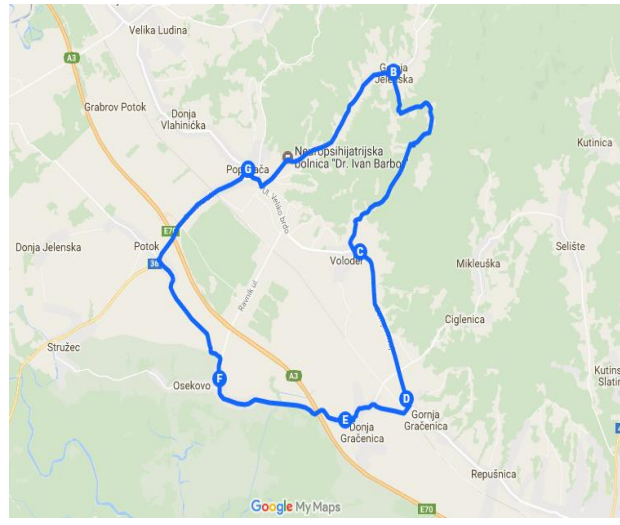
VELIKA LUDINA-LUDINSKA JABUKA

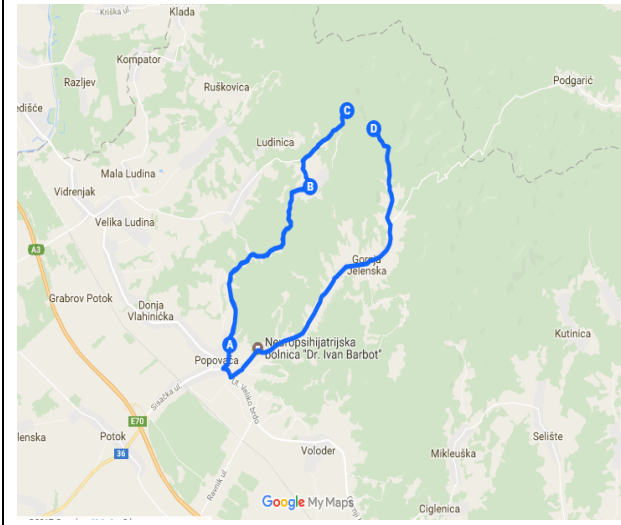
VELIKA LUDINA- JELENGRADSKA RUTA

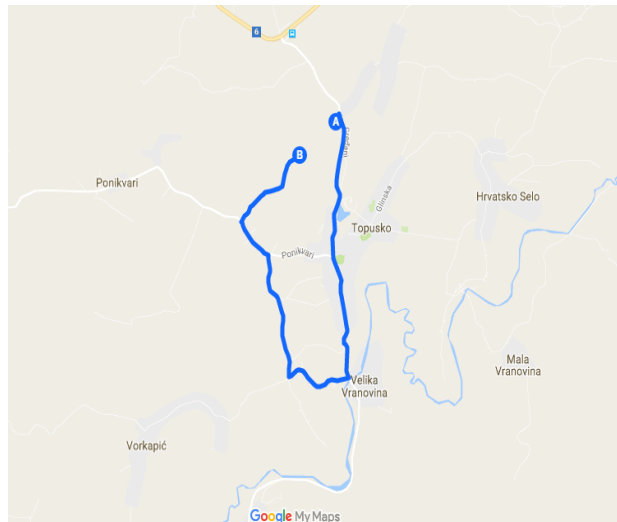
POPOVAČA-PAKLENJAČKA RUTA

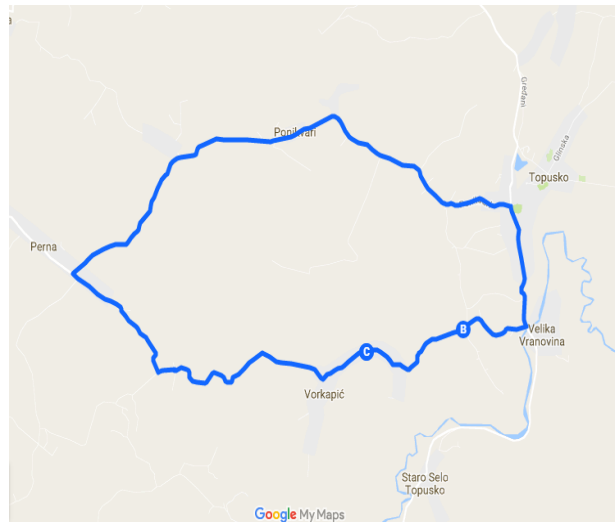
POPOVAČA- JELENGRADSKA RUTA

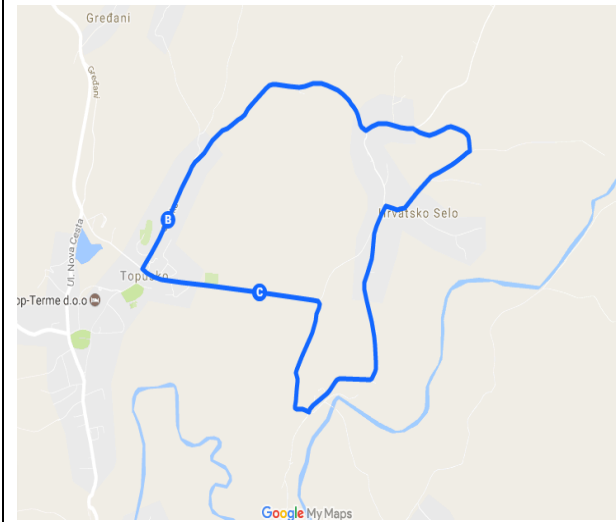
TOPUSKO-STAZA 1

TOPUSKO-STAZA 2

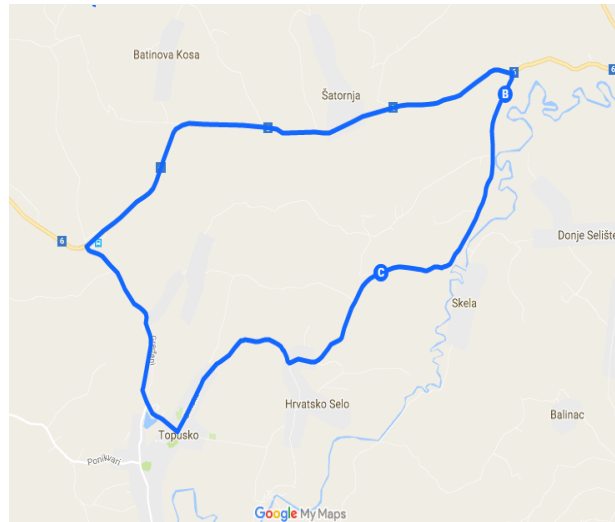
TOPUSKO-STAZA 3

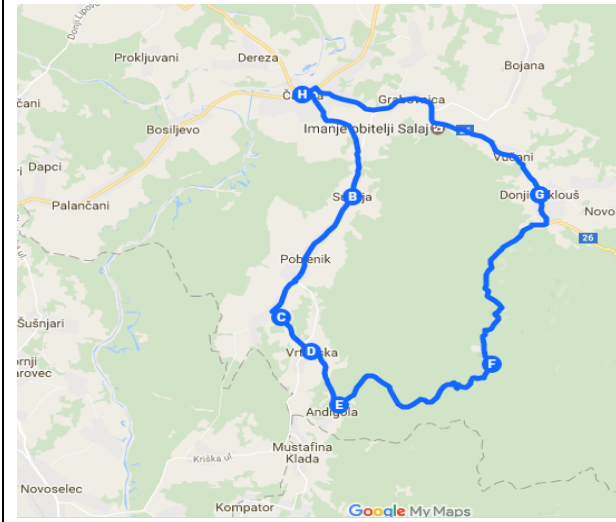
TOPUSKO-STAZA 4

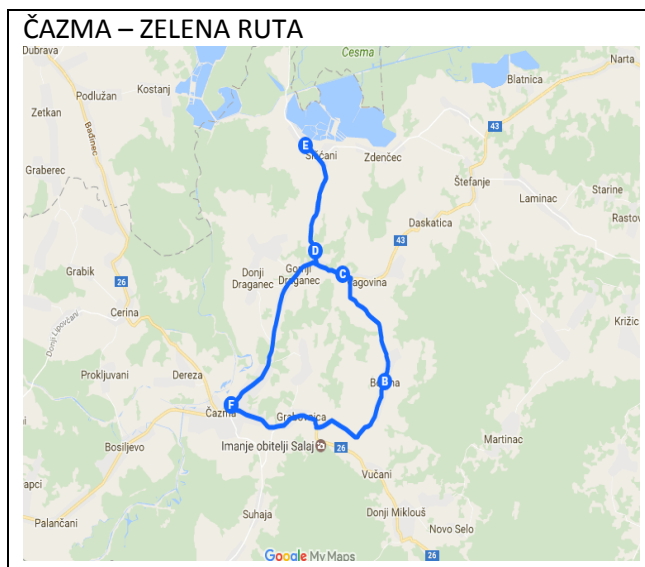

TOPUSKO-STAZA 5

ČAZMA – PLAVA RUTA

Izvor: <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>

2.4. Osvrt na stanje suradnje između glavnih dionika razvoja cikloturizma

Razvoj cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije u interesu je više različitih dionika, među kojima postoje određeni zajednički, ali i bitno različiti interesi. Pet je glavnih skupina dionika, a to su:

- Nositelji javne vlasti na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini,
- Sustav turističkih zajednica,
- Poduzetnici, postojeći i potencijalni,
- Biciklističke udruge i lokalno stanovništvo i
- Razvojne agencije.

Nositelji javne vlasti na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini

Osnovni zadatak nositelja vlasti na svim razinama kada je u pitanju razvoj turizma pa tako i cikloturizma, je razvoj gospodarstva i stvaranje novih radnih mjesta. Postoji velika zainteresiranost općina i gradova na području Sisačko-moslavačke županije za uređenjem biciklističkih ruta kroz izgradnju biciklističkih staza i traka namijenjenim biciklistima. Također, postoji veliki interes za uređenjem biciklističkih staza i cesta kroz asfaltiranje nerazvrstanih cesta iz razloga što takve trase ne uključuju probleme imovinsko-pravnih odnosa, a doprinose kvaliteti života u lokalnoj zajednici.

Kao specifična interesna podskupina javlja se Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, odnosno javno poduzeće Hrvatske ceste i županijske uprave za ceste koji su nadležni odnosno odgovorni za izgradnju i održavanje cikloturističke infrastrukture. Osim njih ključni dionici su i Hrvatske vode koje se uključuju u izgradnju biciklističkih staza i puteva na nasipima, odnosno dionicama obrane od poplava s namjerom modernizacije i stabilizacije nasipa, Hrvatske šume koje izdaju dozvole za trasiranje biciklističkih ruta po šumskim cestama i kretanje biciklista po šumama na vlastitu odgovornost. HŽ-putnički promet podržava daljnji razvoj cikloturizma te pruža usluge biciklistima u skladu sa svojim mogućnostima kao što je organizacija posebnih vlakova namijenjenih primarno cikloturistima. Uspostavljena je i opcija kupnje prijevoznih karata preko interneta za prijevoz bicikala te je dostupna informacija o vlakovima koji imaju mogućnost transporta bicikala. HŽ – infrastruktura ima nadležnost nad trasama napuštenih željezničkih pruga. Međutim, onog trenutka kada neka pruga prestane biti aktivna, HŽ- infrastruktura više nema nad njom ingerencije, već pruga i pripadajuće zemljište uz nju prelazi u nadležnost Ministarstva državne imovine. Naime, to je povoljna okolnost u slučaju eventualnog uređenja biciklističke staze po trasi takvih pruga koje su postale zanimljive turističkom sektoru, jer se radi o već uređenim trasama s malim nagibima i na čvrstoj podlozi, a prenamjena ne bi trebala biti opterećena imovinsko-pravnim odnosima.

Javna ustanova zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije

Uloga Javne ustanove je koordinirati izradu i praćenje provedbe prostornih planova područne (regionalne) razine, bavi se izradom prostornih planova uređenja gradova i općina, urbanističkih planova uređenja od značaja za Državu, odnosno županiju i razvoj cikloturizma na njenom području.

Županijska uprava za ceste Sisačko moslavačke županije

Glavna zadaća ŽUC SMŽ-a je izgradnja i održavanje županijske mreže biciklističkih ruta.

Sustav turističkih zajednica

Utvrđen je snažan rast cikloturizma i korištenje bicikala kao sredstva prijevoza i rekreacije domaće populacije u zadnjih nekoliko godina te napredak po pitanju uređenja cikloturističke infrastrukture na području Sisačko-moslavačke županije.

Glavna zadaća je sustava turističkih zajednica razvoj i promicanje turističke djelatnosti na prostoru za koji su odgovorne. Kada je u pitanju cikloturizam, zadaća turističkih zajednica je sposobnost uvjeravanja lokalnih i županijskih vlasti u opravdanost ulaganja u cikloturističku infrastrukturu, odnosno isticanje koristi koje od toga ima lokalna zajednica.

Destinacijski menadžment Zrin

Zadaća poduzeća je osmišljavanje i organizacija cikloturističkih događaja te promidžba cikloturizma i postojećih cikloturističkih ruta na području Sisačko-moslavačke županije.

Poduzetnici, postojeći i potencijalni

Poduzetnički interes se primarno svodi na ostvarivanje prihoda, odnosno što brži povrat investicije. Kako su upravo poduzetnici glavna snaga koja bi mogla i trebala razviti cikloturizam kroz dovođenje cikloturista (turističke agencije) i razvoj usluga namijenjenim cikloturistima (smještaj, ugostiteljske usluge, rent-a-bike, servisi za bicikle), njihovi interesi se poklapaju s interesom turističkih zajednica, koje su izvrstan medij za komunikaciju između vlasti i poduzetnika.

Biciklističke udruge i lokalno stanovništvo

Glavni interesi biciklističkih udruga i predstavnika lokalnog stanovništva koji koriste bicikl kao prijevozno sredstvo ili im bicikl služi kao oblik rekreacije, svode se na poboljšanje uvjeta za korištenje bicikala posebno po pitanju sigurnosti i udobnosti. Ti se interesi u većini poklapaju i s interesima lokalne vlasti s obzirom da i ona teži podizanju kvalitete života u području na kojem djeluje.

Razvojne agencije

Uređenje biciklističke infrastrukture spada u aktivnosti za koje se mogu u većini slučajeva ugovoriti sredstva iz europskih fondova i za koja su lokalne sredine izuzetno zainteresirane. Međutim, vrlo je važno da projekti udovoljavaju standardima Europske unije, posebno kada se radi o sigurnosti. Razvojne agencije uz svoje stručne timove su potpora lokalnim vlastima u pripremi prijavi i provođenju projekata vezanih uz razvoj cikloturizma na području cijele županije.

3. SWOT analiza

SWOT analiza je metoda prepoznavanja i utvrđivanja ključnih čimbenika razvojnih potencijala i razvojnih ograničenja te osnova za određivanje vizije, ciljeva i projekata. Cilj SWOT analize je objektivno sagledavanje svih relevantnih prednosti i slabosti Sisačko-moslavačke županije kao cikloturističke destinacije, kao i sagledavanje prilika i prijetnji iz okruženja koje mogu utjecati na budući razvoj.

Sukladno napatku o obveznim elementima operativnih planova razvoja cikloturizma na području Županije ova SWOT analiza kao podlogu koristi SWOT analizu iz Akcijskog plana razvoja cikloturizma RH iz 2015. godine na način da su izdvojene prednosti, nedostaci, mogućnosti i ograničenja od važnosti za Sisačko-moslavačku županiju.

Analiza je dijelom temeljena na postojećim dokumentima koji su se bavili cikloturizmom na nacionalnoj i regionalnoj razini, posebice na nalazima Strategije razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014.-2020., ali je ipak pretežito formulirana na temelju saznanja tijekom izrade Operativnog plana. Pri tom su najvažniju ulogu u formuliranju elemenata SWOT analize imale radionice s glavnim dionicima razvoja turizma i cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije i mišljenja predstavnika izrađivača dokumenta temeljena na prethodnom iskustvu izrade i provedbe strateških dokumenata.

Utvrđene prednosti, slabosti, prilike i prijetnje SWOT analize čine osnovu za predlaganje konkretnih projekata potrebnih za razvijanje cikloturizma kao turističkog proizvoda.

Sukladno prethodno navedenom napatku, u cilju fokusiranja SWOT analize na različite aspekte razvoja cikloturizma njeni elementi su grupirani u pet skupina:

- Prostor i atrakcijska osnova
- Promet i infrastruktura
- Institucionalno okruženje
- Ljudski potencijali i tehnološka razvijenost
- Upravljanje turizmom u destinaciji i marketing.

Prednosti

Glavnina prednosti Hrvatske pa tako i Sisačko-moslavačke županije za razvoj cikloturizma proizlazi iz značajki prostora, odnosno iz njene atrakcijske osnove. Sukladno odredbama Akcijskog plana razvoja cikloturizma RH, ono po čemu se Hrvatska izdvaja u odnosu na druge zemlje u okruženju, posebice susjednu Mađarsku kao razvijenu cikloturističku destinaciju, je velika raznolikost krajolika na razmjerno malom prostoru i visoka razina očuvanosti prirode.

Sisačko-moslavačka županija se ističe bogatom prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom te obiljem atraktivnih i očuvanih ruralnih prostora raznolikog arhitektonskog izričaja. Dodatno na atraktivnost Sisačko-moslavačke županije povoljno utječe i razmjerno ugodna klima u većem dijelu godine, osobito u proljeće i jesen kao godišnjim dobima pogodna za intenzivnije bavljenje cikloturizmom.

Iako je za prometnu infrastrukturu Hrvatske pa tako i Sisačko-moslavačke županije znakovit mali broj posebno uređenih prometnica namijenjenih biciklistima, zbog razmjerno rijetke naseljenosti i mnoštva malih naselja postoji dosta lokalnih cesta s niskim intenzitetom prometa pogodnih za oblikovanje različitih biciklističkih ruta. Imajući u vidu činjenicu da cikloturisti preferiraju korištenje vlastitih bicikala kao značajna prednost ističe se i blizina velikih potencijalnih tržišta i odlična opća prometna dostupnost zahvaljujući razvijenoj mreži autocesta. Ulazak Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine predstavlja dodatni poticaj razvoju cikloturizma zbog rasta interesa za Hrvatsku u drugim zemljama Unije te umrežavanja u međunarodne biciklističke rute na razini Europe (EuroVelo). Dodatni zamah razvoju cikloturizma izazvala je potreba za širenjem turističkih aktivnosti na zapostavljeni kontinentalni dio Hrvatske te potreba za produljenjem turističke sezone. Tako se i na području Sisačko-moslavačke županije pojavio poduzetnički interes za bavljenje turizmom i različitim aktivnostima vezanim za cikloturizam kao što su organizacija sportskih i rekreativno-turističkih biciklističkih tura i manifestacija, razvoj smještajne ponude kroz uređenje „bike friendly“ smještaja, usluge posudbe i servisa bicikala itd.

Prostor i atrakcijska osnova

Raznolikost prirode i krajolika na malom prostoru, posebice očuvanih ruralnih prostora s tradicijskom graditeljskom baštinom

Mnoštvo područja osobito atraktivnih za biciklizam

Ugodna klima u većem dijelu godine, osobito u proljeće i jesen

Visoka razina očuvanosti prirodne osnove

Bogata i raznolika kulturno-povijesna baština

Autentičnost tradicionalnih manifestacija, gastronomije i nematerijalne kulturne baštine

Promet i infrastruktura

Povoljan prometni položaj u odnosu na velika potencijalna tržišta (blizina glavnoga grada)

Odlična opća prometna dostupnost zahvaljujući razvijenoj mreži autocesta i blizine međunarodne zračne luke

Velik broj lokalnih cesta s niskim intenzitetom prometa

Mnoštvo označenih biciklističkih ruta

Institucionalno okruženje

Pripadnost Hrvatske Europske uniji od 2013. godine

Raspoloživost sredstava iz EU fondova za projekte vezane uz cikloturizam

Planirana umreženost u važne međunarodne biciklističke rute (EuroVelo)

Uspostavljena osnovna zakonska regulativa vezana uz cikloturizam

Visoka razina osobne sigurnosti

Razvijena međuregionalna i prekogranična suradnja

Ljudski potencijali i tehnološka razvijenost

Podrška javnog sektora razvoju cikloturizma

Tradicija biciklizma u cijeloj Sisačko-moslavačkoj županiji

Gostoljubivost stanovništva, posebice u ruralnim područjima

Dostatno iskustvo u pripremi i provedbi turističkih i ostalih projekata financiranih sredstvima EU fondova

Upravljanje turizmom u destinaciji i marketing

Sustav turističkih zajednica i destinacijska menadžment kompanija orijentirani i ka realizaciji cikloturističkih projekata

Komplementarnost s ostalim oblicima turizma u prostoru

Nedostaci (slabosti)

Niska aktualna razina razvijenosti cikloturizma u Hrvatskoj te i Sisačko-moslavačkoj županiji s obzirom na brojne prethodno navedene prednosti rezultat je velikog broja slabih točaka. One se najvećim dijelom odnose na cikloturističku infrastrukturu, odnosno mrežu ruta i biciklističkih staza, institucionalno okruženje te na turističku ponudu i prateće sadržaje namijenjene cikloturistima. Glavna slaba točka u odnosu na razvijene europske cikloturističke destinacije je vrlo mali broj posebno uređenih biciklističkih staza i traka. Nepovoljno stanje prometne infrastrukture dodatno pogoršava oskudna i nepovezana mreža biciklističkih komunikacija u velikim gradovima kao važnim točkama interesa cikloturista,

slabe mogućnosti prijevoza bicikala željeznicom, autobusima i riječnim brodovima, a treba istaknuti i razmjerno nisku razinu sigurnosti u cestovnom prometu i prometnu kulturu. Problem predstavlja i vođenje mnogih ruta po vrlo prometnim javnim cestama na kojima se ostvaruju velike brzine, što ima za posljedicu nezadovoljstvo cikloturista naviknutih na znatno višu razinu opremljenosti biciklističke infrastrukture u svojim zemljama.

U nedostatke cikloturističke ponude Sisačko-moslavačke županije spada i slaba smještajna i ugostiteljska ponuda namijenjena cikloturistima, te ograničenost smještajne i ugostiteljske ponude. Kada je riječ o pratećoj cikloturističkoj infrastrukturi kao glavni nedostaci ističu se niska razina informacija za cikloturiste, naročito kvalitetni i pouzdani kartografski materijali, te oskudna mreža servisa i usluga za iznajmljivanja bicikala. Primjetna je niska razina uređenosti i obilježenosti turističkih atrakcija. Sisačko-moslavačka županija još uvijek nije u dovoljnoj mjeri prepoznata kao važna cikloturistička destinacija, čemu dodatno doprinose i nedostatna ulaganja u promociju i razvoj turističkog proizvoda cikloturizma.

Prostor i atrakcijska osnova

Nedovoljno valorizirana turistička atrakcijska osnova

Loše nerazvrstane ceste i neobnovljene željezničke pruge

Neravnomjerna razvijenost područja županije

Vizualna narušenost krajolika posljedicama i razaranjima u Domovinskom ratu te neprimjerenom izgradnjom

Niska razina uređenosti i obilježenosti turističkih atrakcija

Mali broj infrastrukturno opremljenih turističkih područja

Problemi u očuvanju izvornosti pojedinih lokacija i područja

Promet i infrastruktura

Mali broj posebno uređenih biciklističkih staza i traka

Nepovezanost ruta

Niska kvaliteta biciklističke mreže u gradovima i drugim naseljima

Niska razina sigurnosti u cestovnom prometu i nedostatak prometne kulture

Slabe mogućnosti prijevoza bicikala željeznicom te pogotovo autobusima i riječnim brodovima

Slaba i neujednačena prometna i turistička signalizacija

Institucionalno okruženje

Nedovoljna promocija lokalne turističke ponude i nedostatak tržišne prepoznatljivosti

Postojeća regulativa vezana uz sigurnost prometa

U strateškim dokumentima vezanim uz promet biciklizam ima marginalnu ulogu

Nepovoljna poduzetnička klima

Ograničeni izvori financiranja infrastrukturnih projekata

Nepostojanje koordinacije za razvoj cikloturizma na županijskoj i lokalnim razinama

Nedovoljno razvijeni turistički posrednici (agencije i sl.)

Ljudski potencijali i tehnološka razvijenost

Nedostatak stručnih znanja kod subjekata koji se bave cikloturizmom

Niska razina suradnje među dionicima turističkog razvoja

Niska razina informacija za cikloturiste

Nedovoljan broj kvalitetnih i pouzdanih kartografskih podloga

Upravljanje turizmom u destinaciji i marketing

Slaba smještajna i ugostiteljska ponuda namijenjena cikloturistima

Ograničenost smještajne i ugostiteljske ponude

U strukturi dolazaka prevladavaju jednodnevne posjete turista bez noćenja

Slaba ponuda pratećih usluga namijenjenih cikloturistima

Nedovoljna promocija i prepoznatljivost Sisačko-moslavačke županije kao cikloturističke destinacije

Mali broj turističkih i kulturnih manifestacija

Prilike

Iz analize osnovnih prednosti i nedostataka Sisačko-moslavačke županije kao cikloturističke destinacije mogu se detektirati prilike koje joj se pružaju ukoliko se dodatno naglase i unaprijede dobre strane i istovremeno uklone ključni nedostaci. Budući da velika većina cikloturista dolazi individualno, to znači da bi primjereno uređenje najatraktivnijih ključnih ruta moglo odmah značajno povećati potražnju, posebice korisnika cestovnih i hibridnih bicikala. To bi istodobno pomoglo i agencijama koje se bave organiziranim dolascima cikloturista i destinacijskim menadžment kompanijama, jer bi korisnicima svojih usluga mogle ponuditi atraktivne nove rute.

Značajna prilike proizlaze iz činjenice da i Strategija turizma RH do 2020. i Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014.-2020. ističu cikloturizam kao jedan od ključnih proizvoda. Time se olakšava dostupnost fondova EU namijenjenih razvoju cikloturizma kao aktivnosti povoljne za okoliš i važne za međusobno povezivanje regija i država članica Unije. Skoro ukidanje granične kontrole prema Sloveniji i Mađarskoj uslijed ulaska u Schengenski režim kretanja sigurno će dodatno stimulirati širenje cikloturizma, a na

sličan način moglo bi djelovati i olakšanje kretanja prema Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori tijekom njihovog procesa približavanja ulasku u Europsku uniju. U tom kontekstu velik promidžbeni učinak ima status Hrvatske kao najmlađe članice EU i neotkrivene turističke destinacije, kao i činjenica da upravo Hrvatska u Europskoj uniji ima najveći udio površina zaštićenih u okviru programa NATURA 2000 čime obiluje i područje Sisačko-moslavačke županije.

Za očekivati je da će porast cikloturizma utjecati i na podizanje razine stručnih znanja kod osoba koje se bave cikloturizmom, posebice s aspekta korištenja novih tehnologija u trasiranju ruta, izradi kartografskih podloga te prilagodbe smještajne ponude „Bike&Bed“ standardima. Važnu priliku predstavlja i povećanje razine ekološke svijesti u Hrvatskoj te s tim povezano veće korištenje bicikala od strane domaće populacije. To pogoduje širenju sadržaja važnih i za cikloturiste kao što su „bike-share“ sustav u gradu Sisku i „rent-a-bike“ sustav na području Parka prirode Lonjsko polje.

S obzirom na dosadašnju razmjerno slabu prepoznatljivost Sisačko-moslavačke županije kao cikloturističke destinacije značajnu priliku predstavljaju aktualne aktivnosti Ministarstva turizma i drugih dionika u turizmu na pojačanoj promociji posebnih oblika turizma, produljenju turističke sezone (Hrvatska 365) i jačanju turizma u unutrašnjosti Hrvatske. Sastavni dio tih akcija je i razvoj ponude pratećih sadržaja i aktivnosti za cikloturiste te bolje korištenje potencijala područja za sportske pripreme biciklista.

Prostor i atrakcijska osnova

Status Hrvatske kao neotkrivene turističke destinacije, posebice njenog kontinentalnog dijela
Veliki udio površina zaštićenih u okviru programa NATURA 2000

Razvoj posebnih cikloturističkih "oaza" (Moslavina, Posavina, Pokuplje, Banovina, Slavonija)

Promet i infrastruktura

Uređenje EuroVelo ruta i nacionalne mreže ruta

Dizanje kvalitete cikloturističke infrastrukture u većim gradovima i njihovoj okolini

Širenje *bike-share* sustava na ostale gradove i turistička područja

Mogućnosti korištenja fondova Europske unije za razne oblike uređenja cikloturističke infrastrukture

Podizanje kvalitete cikloturističke infrastrukture zahvaljujući primjeni novih zakonskih propisa

Institucionalno okruženje

Strategija turizma RH do 2020. godine i Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije 2014.-2020. ističu cikloturizam kao jedan od ključnih proizvoda

Ukidanje granične kontrole prema Sloveniji i Mađarskoj uslijed ulaska u Schengenski režim kretanja

Olakšanje kretanja prema Bosni i Hercegovini tijekom njihovog procesa približavanja ulasku u Europsku uniju

Usklađivanje zakonske regulative vezane uz biciklizam s regulativom Europske unije

Specijalizacija turističke ponude prema ciljnim segmentima

Ljudski potencijali i tehnološka razvijenost

Podizanje razine stručnih znanja zbog rasta važnosti cikloturizma

Poticanje cjeloživotnog učenja i edukacija kadrova u turizmu

Korištenje novih tehnologija, posebice u domeni informiranja i kartografije

Veća integracija u korištenju bicikala i javnog prijevoza

Dizanje ekološke svijesti i s time povezano poticanje korištenja bicikala

Upravljanje turizmom u destinaciji i marketing

Preorijentacija sa sezonskog na cjelogodišnje turističko poslovanje

Snažniji razvoj turizma na području županije i turističkih proizvoda komplementarnih cikloturizmu

Razvoj ponude pratećih sadržaja i aktivnosti za cikloturiste

Poticaji djelovanju destinacijskih menadžment kompanija i poduzetnika u domeni cikloturizma

Prijetnje

Usprkos mnogobrojnim mogućnostima, aktualna gospodarska situacija u Hrvatskoj i Europskoj uniji povlači za sobom niz opasnosti za budući razvoj cikloturizma. Glavnina prijetnji vezana je uz nedostatak sredstava za poduzimanje potrebnih aktivnosti, posebice kada je riječ o financiranju cikloturističke infrastrukture i promidžbi Hrvatske kao cikloturističke destinacije. U opasnosti koje proizlaze iz gospodarske situacije spadaju i nedostatak sredstava za zaštitu i primjereno interpretativno obilježavanje prirodne i kulturne baštine te nedostatak sredstava za poticaje poduzetnicima koji se bave cikloturizmom. Kao specifične opasnosti ističu se mogući nastavak ukidanja pojedinih željezničkih pruga uslijed nerentabilnosti njihovog održavanja i smanjenja broja putovanja željeznicom.

Velik broj prijetnji dolazi i iz domene ljudskih potencijala, pri čemu se u prvom redu misli na nedostatak kvalitetne radne snage uslijed pada broja stanovnika u ruralnim prostorima i odljeva obrazovanog kadra u inozemstvo. Uz to, postoji i opasnost nedovoljnog privlačenja sredstava iz fondova Europske unije uslijed neuređenih imovinsko-pravnih odnosa.

Iako stanje u okolišu pruža više prilika za razvoj nego opasnosti, potrebno je dodatno poraditi i na stanju sigurnosti u prometu kako se ne bi povećao broj prometnih nesreća u kojima sudjeluju biciklisti, posebice imajući u vidu značajan porast njihovog prisustva na cestama. Kada je pak riječ o upravljanju turizmom u destinacijama ne smiju se zanemariti niti opasnosti vezane uz daljnju degradaciju prirodnog okoliša neprimjerenom izgradnjom te smanjenje mogućnosti djelovanja financijski slabih malih turističkih zajednica. Kao specifične opasnosti javljaju se i konkurencija iz zemalja u okruženju te opasnost od slabijih učinaka cikloturizma za boljitak županije. Svojevrsnu prijatnu predstavljaju i nedostatna sredstva za promociju i razvoj turističkog proizvoda cikloturizma.

Prostor i atrakcijska osnova

Nastavak degradacije prirodnog okoliša neprimjerenom izgradnjom

Nedostatak sredstava za zaštitu prirodne i kulturne baštine

Neriješeni imovinsko-pravni odnosi

Neobnovljene i devastirane nekretnine na ruralnim područjima

Promet i infrastruktura

Porast automobilskeg prometa i s time povezano onečišćenje zraka

Nedostatak sredstava za financiranje prometne infrastrukture

Nastavak ukidanja nerentabilnih željezničkih pruga i smanjenje broja putovanja željeznicom

Porast broja prometnih nesreća u kojima sudjeluju biciklisti

Institucionalno okruženje

Otežana izgradnja cikloturističke infrastrukture uslijed neadekvatne zakonske regulative i imovinsko-pravnih problema

Neadekvatno rješavanje problema s drugim korisnicima prostora

Neprikladnost fiskalne i regulatorne politike zahtjevima razvoja cikloturizma

Nedovoljno korištenje sredstava iz fondova Europske unije

Ljudski potencijali i tehnološka razvijenost

Nedostatak kvalitetne radne snage uslijed pada broja stanovnika u ruralnim prostorima i odljeva obrazovanog kadra u inozemstvo

Konflikti javnog i privatnog interesa

Nerazvijena kultura partnerstva i suradnje

Upravljanje turizmom u destinaciji i marketing

Smanjene mogućnosti djelovanja malih turističkih zajednica

Ograničena sredstva za promotivne aktivnosti

Konkurencija iz regija i zemalja u okruženju

Nedovoljna suradnja između lokalnih zajednica i županije na razvoju cikloturizma

Olakšano djelovanje inozemnih agencija vezano uz pripadnost Hrvatske Europskoj uniji

4. Vizija i ciljevi razvoja cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije do 2020. godine

4.1. Vizija razvoja cikloturizma

Vizija razvoja cikloturizma na nacionalnoj razini definirana je Akcijskim planom razvoja cikloturizma RH do 2020. godine:

„U 2020. godini cikloturizam će postati jedan od generatora razvoja cjelogodišnjeg turizma zahvaljujući izgradnji i uređenju cikloturističke infrastrukture, dobroj povezanosti i označenosti ruta, ispunjavanju uvjeta visoke sigurnosti te izgradnji i uređenju prateće smještajne, ugostiteljske i servisne infrastrukture, zbog čega će cijeli prostor Hrvatske funkcionirati kao velika cikloturistička destinacija.“

Vrijednost cikloturizma je definirana sljedećim glavnim obilježjima:

Cikloturizam je segment turizma koji se odvija u ekološki očuvanom i atraktivnom prirodnom krajoliku;

Cikloturizam je minimalno invazivan jer ne traži velike i nepopravljive intervencije u krajobrazu;

Razvoj cikloturizma povezuje europske regije na ekološki i cjenovno prihvatljiv način;

Bicikliranje popravljiva zdravstveno stanje populacije;

Razvoj cikloturizma podiže kvalitetu odmora turista i životni standard domaćina.

Europska unija, također, ima svoj *Akcijski plan razvoja cikloturizma* kojeg je izradila *Europska biciklistička federacija* je u sklopu projekta *‘EuroVelo Central Coordination’*. U članstvu *Federacije* se nalazi čak 80 organizacija, a među njima je i *Sindikata biciklista* iz Hrvatske.

Glavni ciljevi razvoja su:

Ekonomski rast i otvaranje radnih mjesta

Manji negativni utjecaji prometa i turizma na okoliš

Razvoj ruralnih sredina i nerazvijenih regija

Povezivanje europskog teritorija i podizanje razumijevanja među europskim regijama

Poboljšanje općeg zdravstvenog stanja populacije

Dijeljenje iskustava s ciljem kvalitetnog razvoja cikloturizma.

Polazište za izradu smjernica budućeg razvoja je vizija cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije koja proizlazi iz prethodno utvrđenih glavnih povoljnih značajki Hrvatske kao cikloturističke destinacije. Vizija podrazumijeva i otklanjanje mnogobrojnih nepovoljnih okolnosti, odnosno stvaranje ponude koja će biti konkurentna na tržištu i povezana s ostalim oblicima turizma.

U skladu s time vizija razvoja cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije formulirana je na sljedeći način:

Sisačko-moslavačka županija prepoznata kao cikloturistička destinacija s kvalitetnom biciklističkom i pratećom infrastrukturom uz kombinaciju s ostalim oblicima turizma.

4.2. Ciljevi razvoja

Turizam je u Sisačko-moslavačkoj županiji gospodarska grana koja doprinosi lokalnom gospodarskom razvoju, naročito ruralnih sredina. Županija već dulje vrijeme potiče ravnomjeran gospodarski razvoj te korištenje prirodnih i kulturo-povijesnih resursa u turističke svrhe, otvarajući mogućnosti za ostanak stanovništva u ruralnim područjima poboljšanjem uvjeta života.

Turističke osobitosti Sisačko-moslavačke županije koje ju čine različitom od drugih regionalnih destinacija su: termalno lječilište Topusko, Park prirode Lonjsko polje, milenijska povijest Siska, povijesna baština Vojne krajine i turskih ratova, osebujno i svjetski vrijedno drveno graditeljstvo, sakralna arhitektura, bogata lovna i ribolovna područja, zaštićena prirodna područja, vrhunska gastronomska i vinska ponuda.

Strategijom razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014.-2020. navedena su ključna područja na kojima je potrebno djelovati i na kojima je naglasak turističkog razvoja Sisačko-moslavačke županije, a odnose se na marketing, razvoj turističke ponude i razvoj ljudskih potencijala.

Razvoj turizma vezan je uz određenu prostornu cjelinu ili destinaciju, a kako se takve prostorne jedinice na turističkom tržištu najčešće pojavljuju kao cjelovite tržišne jedinice, tako se provode i marketinške aktivnosti. Nositelji marketinga u turizmu su svi subjekti ili sudionici i nositelji turističke ponude koji svojim proizvodima i uslugama sudjeluju na turističkom tržištu te putem turističke potrošnje zadovoljavaju potrebe turista. Cilj marketinških aktivnosti je osmisliti prepoznatljiv brend Sisačko-moslavačke županije kao regije koja svoj razvoj temelji na kvalitetnoj i modernoj ponudi zdravstvenog turizma, korištenju prirodnih resursa te korištenju kulturnih potencijala.

Sisačko-moslavačka županija u razdoblju do 2020 godine orijentirat će se na sljedeća emitivna tržišta:

Zemlje EU (posebice Njemačka, Austrija, Francuska, Italija, Belgija, Češka, Poljska)

Domaće tržište i zemlje u okruženju (Zagreb i Zagrebačka županija, Primorska Hrvatska i srednja Dalmacija, Bosna i Hercegovina, Slovenija, Srbija, Mađarska).

Razvoj turističke ponude na području Sisačko-moslavačke županije podrazumijeva diversifikaciju ponude turističkih odredišta na području županije prema prirodnim i stečenim razvojnim predispozicijama i u skladu s time brzi razvoj novih proizvoda koji će na tržištu tražiti svoje ciljane skupine klijenata. Cilj je izbjeći ili promijeniti trenutno stanje u kojemu se gostu na svim turističkim područjima nudi puno sličnog prosječne kvalitete.

Aktivnosti koje će uslijediti u razdoblju do 2020. godine moraju osjetno unaprijediti postojeću razinu kvalitete i izvrsnosti, ali i promijeniti i poboljšati postojeći sustav obrazovanja za potrebe turizma te uvesti obvezne programe cjeloživotnog učenja za različite kategorije djelatnika zaposlenih u turizmu.

Definirajući ključne grupe proizvoda – zdravstveni turizam, ruralni turizam, kulturni turizam, cikloturizam, eno i gastroturizam, ekoturizam, lovni i ribolovni turizam, kongresni i poslovni turizam, na kojima će se graditi turistički razvoj do 2020. godine, Sisačko-moslavačka županija i mreža institucija koje se bave turizmom trebaju pratiti trendove na svjetskom tržištu, kontinuirano razvijati turistički proizvod prema potrebama tržišta uz stalno povećanje kvalitete pojedinih segmenata proizvoda odnosno razvijanje kvalitetnog proizvoda u svim njegovim dijelovima kao što su atraktivnost, dostupnost, raznovrsnost i jedinstvenost.

Glavni ciljevi razvoja cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije su:

1. Umrežiti sve dionike u turizmu u svrhu objedinjavanja ponude za cikloturiste
2. Povezati postojeće biciklističke rute i postaviti odgovarajuću jedinstvenu signalizaciju na sve postojeće staze
3. Povećati broj biciklističkih staza (za 10%)
4. Povećati ponudu, nove turističke usluge i proizvode za cikloturiste (osmišljeno 10 novih programa za cikloturiste)
5. Prilagoditi postojeće turističke subjekte standardu Bike&bed smještajnih objekata
6. Na svim pravcima biciklističkih ruta postaviti prateće sadržaje i infrastrukturu (kampovi, odmorišta, sanitarni čvorovi, info ploče i sl.)
7. Educirati i informirati nositelje razvoja cikloturizma i korisnike (izrađene upute, prospekti, mape i sl.)

4.3. Međužupanijska suradnja

Kako bi vizija razvoja cikloturizma i glavni ciljevi bili ostvareni nužna je i suradnja sa susjednim županijama te povezivanje s njihovim cikloturističkim rutama s ciljem stvaranja zajedničkih turističkih proizvoda. Sisačko-moslavačka županija graniči s pet županija:

Zagrebačkom, Karlovačkom, Bjelovarsko-bilogorskom, Brodsko-posavskom i Požeško-slavonskom županijom, a na jugu i s Bosnom i Hercegovinom.

Povezanost cikloturističkih ruta Sisačko-moslavačke županije s onima u susjednim županijama, predstavlja dobru osnovu za dodatni razvoj ovog oblika aktivnog turizma. Na taj način bi se postojeći i novi kapaciteti dobro iskoristili te bi se pridonijelo poboljšanju imidža županije i njenog okruženja kao cikloturističke destinacije.

Odlična opća prometna dostupnost, zahvaljujući razvijenoj mreži lokalnih i državnih cesta te autocesta, omogućava povezivanje u integrirani sustav turistički atraktivnih biciklističkih ruta na ovom području i cijeli prostor čini lako i sigurno dostupnim za bicikliranje.

Granične županije su Karlovačka sa zapada, Zagrebačka sjeverno, Bjelovarsko-bilogorska sjeveroistočno, Požeško-slavonska na istoku i Brodsko-posavska na jugoistoku.

Cikloturističke rute Karlovačke županije prikazane su na sljedećoj slici.

Slika 36: Cikloturističke rute Karlovačke županije

Izvor: <http://cikloturizam.tzkz.hr/>

Spajanje na rute Sisačko-moslavačke županije moguće je u tri smjera, jedan preko Pokupskog i Lasinje s Karlovcem, drugi preko Petrinje, Gline i Gvozda, a treći mogući obuhvaća u polasku jedan ili drugi, pri čemu je moguć prelazak s jedne trase na drugu kod mjesta Pokupsko te nastavak do Karlovca.

Na sljedećoj slici je prikazana je spojnica na cikloturističku rutu Zagrebačke županije.

Slika 37: Spojnica na cikloturističku rutu Zagrebačke županije

Izvor: http://www.zacorda.hr/wp-content/uploads/2011/08/ZG-ZU_cikloturisticka_karta_hr.pdf

Cikloturistička ruta Sisačko-moslavačke županije povezana je trima rutama s Zagrebačkom županijom: crvenom, zelenom i smeđom rutom.

Crvenom rutom povezani su Sisak i Zagreb preko Grede, Lekenika, Pešćenice, Ogulinca, Buševca, Vukovine i Velike Gorice, zelena povezuje Sisak i Zagreb kroz Desni Dubrovčak, Oborovo, Drnek, Ribnicu, Novo Čiče i Veliku Goricu, a smeđa preko Desne Martinske Vesi, Desnog Trebarjeva, Desnog Željeznog, Veleševca i Rugvice, zatim plavom rutom kroz Ivanju Reku do Zagreba.

Pregled ruta Bjelovarsko-bilogorske županije prikazan je na slici 38.

Slika 38: Pregled ruta Bjelovarsko-bilogorske županije

Izvor: <http://www.tzbbz.hr/slike/bic-rute-bbz.pdf>

Županijska ruta povezuje pet gradova Bjelovarsko-bilogorske županije: Bjelovar, Čazmu, Garešnicu, Daruvar i Grubišno Polje, dok bjelovarske biciklističke rute obuhvaćaju Bilogorsku rutu, Vinogradsku rutu i Sajamsku rutu te se u nekoliko smjerova, kako je prikazano na karti, spajaju s mjestima na rutama Sisačko-moslavačke županije. Kroz Bjelovarsko-bilogorsku županiju prolazi i međunarodna ruta Lonjsko polje-Balaton te, uz ostale rute, čini jedan veliki bike prostor, prepoznatljiv, atraktivan i siguran za grupe cikloturista.

Požeško-slavonska županija ima ukupno 37 biciklističkih staza koje povezuju gradove Pakrac-Lipik, Požegu-Pleternicu i Veliku-Kutjevo, a njihova rasprostranjenost u prostoru županije prikazana je na sljedećoj slici.

Slika 39: Rasprostranjenost u prostoru cikloturističkih ruta Požeško-slavonske županije

Izvor: <http://tzzps.hr/dozivi/>

Zbog dobre prometne povezanosti sa Sisačko-moslavačkom županijom, moguće je nastaviti bicikljanje na jednoj od prikazanih ruta, što doprinosi jačanju kontinenta u turističkom smislu i pridonosi pozicioniranju županija kao destinacije raznolike i bogate turističke ponude.

Cikloturistička povezanost Sisačko-moslavačke i Brodsko-posavske županije ostvaruje se Savskom rutom koja prati tok rijeke Save i spaja se na Dunavsku biciklističku rutu do srednje Europe te predstavlja veliki potencijal razvoja biciklističkog turizma na cijelom području, umrežavajući postojeće biciklističke rute i staze kao atraktivne turističke proizvode.

Mogući smjerovi povezivanja s Brodsko-posavskom županijom postojećim rutama idu preko Osekova, Donje Gračenice, Lipovljana, Novske, Nove Gradiške, Brodskog Stupnika do Slavenskog Broda, zatim Banove Jaruge, Jamarice, Prekopakre, Pakraca, Požege, Pleternice, Sibinja do Slavenskog Broda te trasom kroz Novo Pračno, Hrvatsku Dubicu, Jasenovac, Košutaricu, Mlaku, Novu Gradišku, Rešetare, Brodski Stupnik do Slavenskog Broda.

Povezivanjem postojeće turističke infrastrukture Sisačko-moslavačke županije i susjednih županija, stvaraju se brojne prednosti za unaprjeđenje cikloturizma te zadovoljenje potražnje za jedinstvenim i kulturno autentičnim putovanjima kojima se čuvaju prirodno i kulturno okruženje prostora.

5. Standardi za razvoj cikloturističke infrastrukture i ponude cikloturizma u županiji

5.1. Važeća zakonska rješenja

Za sada se primjenjuju dva važeća zakonska dokumenta kojima su propisana osnovna načela planiranja i uređenja biciklističkih prometnica, cesta, putova, staza, traka, signalizacije, parkirališta za bicikle. U „Narodnim novinama“ broj 91/13 objavljen je Pravilnik o funkcionalnim kategorijama za određivanje biciklističkih ruta, te se njime utvrđuju

funkcionalne kategorije biciklističkih ruta, polazišta za mjerila za razvrstavanje pojedinih biciklističkih ruta te državne glavne biciklističke rute kao osnova mreže kategoriziranih biciklističkih ruta na teritoriju Republike Hrvatske.

Prema ovom Pravilniku u Članku 4.

a) Osnovna polazišta za mjerila razvrstavanja odnosno kategorizacije biciklističkih ruta od državnog značenja su,

za državne glavne rute:

- ostvarivanje kontinuiteta EUROVELO transeuropskih ruta,
- ostvarivanje unutardržavnog povezivanja svih dijelova Republike Hrvatske,

za državne vezne rute:

- ostvarivanje povezivanja svih županijskih središta i većih gradova,
- povezivanje prirodnih i kulturnih znamenitosti svjetske i nacionalne razine.

b) Osnovna polazišta za mjerila razvrstavanja odnosno kategorizacije biciklističkih ruta od županijskog značenja su,

za županijske rute:

- ostvarivanje međužupanijskog i unutar županijskog povezivanja,
- povezivanje prirodnih i kulturnih znamenitosti županijske razine,

za lokalne rute su:

- ostvarivanje lokalnog povezivanja unutar gradova i općina,
- povezivanje „točkastih“ lokalnih znamenitosti i lokaliteta etno i turističkih usluga.

Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi objavljen je u „Narodnim novinama“ 28/2016 kojim se propisuju osnovna načela planiranja te elementi za projektiranje, izgradnju i održavanje biciklističke infrastrukture.

Prema tom Pravilniku biciklističku infrastrukturu čine:

1. Biciklističke prometnice:

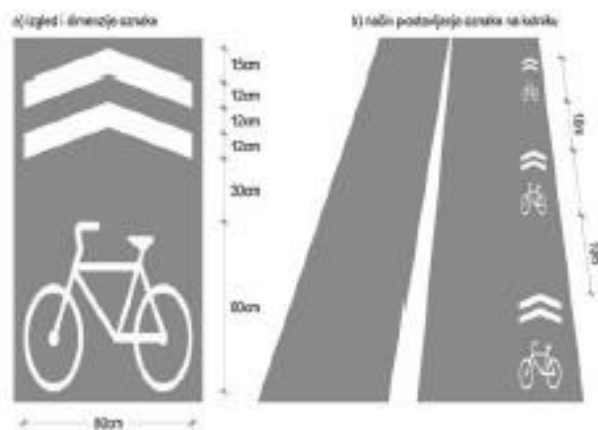
- **biciklističke ceste** je prometnica namijenjena za promet bicikala, s izgrađenom i uređenom kolničkom konstrukcijom izvan profila ceste i označena odgovarajućom prometnom signalizacijom;
- **biciklistički putevi** su prometnice namijenjene za promet bicikala bez izgrađene kolničke konstrukcije i označena odgovarajućom prometnom signalizacijom;
- **biciklističke staze** su prometnice namijenjene za promet bicikala, izgrađena odvojeno od kolnika i označena odgovarajućom prometnom signalizacijom;
- **biciklističke trake** su dio kolnika namijenjen za promet bicikala, označen odgovarajućom prometnom signalizacijom;

- **biciklističko – pješačke staze** su prometne površine namijenjene za kretanje biciklista i pješaka, izgrađena odvojeno od kolnika i označena odgovarajućom prometnom signalizacijom;

2. Prometna signalizacija i oprema;
3. Parkirališta za bicikle i njihova oprema;
4. Spremišta za pohranu bicikala;
5. Sustavi javnih bicikala.

Biciklistički promet može se odvijati i cestom za mješoviti promet, međutim na tim cestama na kojima prometuju biciklisti zajedno s motornim prometom, uz odgovarajuće prometne znakove, potrebno je iscrtati i oznake na kolniku koje simboliziraju prometovanje biciklista.

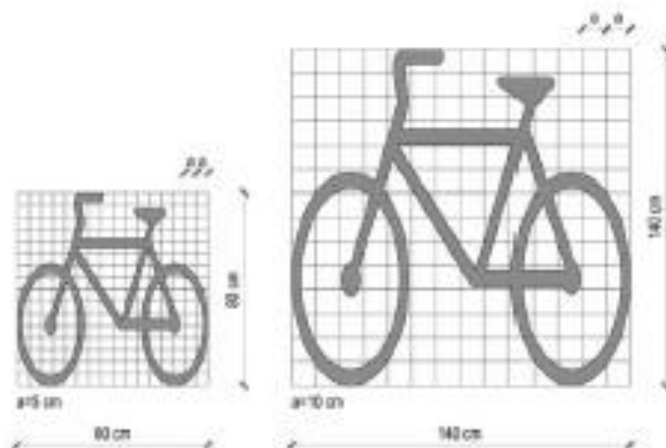
Slika 40: Oznaka za zajedničko prometovanje biciklista s motornim vozilima na kolniku

Izvor: Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi

Piktogram bicikla iscrtan na biciklističkim površinama služi za jedinstveno označavanje biciklističke prometne površine.

Slika 41: Piktogram bicikla

Izvor: Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi

Prometna signalizacija i oprema biciklističkih površina projektira se i izvodi u skladu s važećim propisima kojima je propisana vrsta, boja, dimenzije i postavljanje prometnih znakova, signalizacije i opreme na cestama i Pravilnikom o biciklističkoj infrastrukturi.

Označavanje ruta trebalo bi se provoditi prema preporukama pravilnika po Danskom modelu. Postoje tri mogućnosti označavanja rute na terenu s minimalnim, optimalnim i maksimalnim brojem znakova. Znakovi su obavijesni i putokazni.

OBAVIJESNI ZNAK

Obavijesni znak sadrži:

Broj – ruta broj 1 = R – 01

Naziv = Sisačko-moslavačka županija smjer kretanja

Veličina obavijesnog znaka je 300 x 300 (350) milimetara, izrađen prema prometnim standardima RH, a postavlja se na visinu od 1 200 mm.

Slika 42: Obavijesni znak

Izvor: Studija razvoja cikloturizma Sisačko-moslavačke županije

PUTOKAZNI ZNAK

Putokazni znak sadrži:

Broj = ruta broj 1 = R – 01

Naziv mjesta prema kojem se kreće ruta

Udaljenost u kilometrima do mjesta

Veličina putokaznog znaka je 250 x 1200 mm, a postavlja se na visinu od 1800 mm

Slika 43: Putokazni znak

Izvor: Studija razvoja cikloturizma Sisačko-moslavačke županije

U odnosu na planiranje biciklističke infrastrukture Pravilnik taksativno određuje da je pri planiranju i projektiranju biciklističke infrastrukture potrebno primjenjivati načela:

- **sigurnosti**, potrebno je osigurati planiranjem, projektiranjem i građenjem na način da usvojena rješenja udovoljavaju sigurnosnim zahtjevima prema dostignućima i pravilima struke,
- **ekonomičnosti**, što podrazumijeva odabir rješenja koja su opravdana i ekonomski prihvatljiva,
- **cjelovitosti**, osigurava se međusobnim povezivanjem biciklističkih prometnih površina u biciklističku mrežu i njihovom integracijom u cestovnu mrežu
- **izravnosti**, osigurava se na način da biciklističke prometnice, uključujući i cestovnu mrežu kojom se smiju koristiti biciklisti, omogućuju biciklistima izbor optimalne rute kretanja od polazišta do cilja
- **atraktivnosti**, postiže se planiranjem izvan profila cesta kada je to izvedivo i ekonomski opravdano na način da je trasa biciklističke prometnice usmjerena na atraktivne objekte u prostoru i vođena na način da osigura vizuru preglednosti između biciklista i atraktivnih objekata u prostoru.

Potrebno je istaknuti da se, sukladno prijelaznim i završnim odredbama članka 67. Pravilnika o biciklističkoj infrastrukturi, odredbe Pravilnika primjenjuju kod izgradnje novih i rekonstrukcije cesta i ostalih prometnih površina, te su pravne osobe zadužene za upravljanje cestama i jedinice lokalne samouprave obvezne postojeće stanje na cestama i ostalim prometnim površinama uskladiti s odredbama ovog Pravilnika najkasnije u roku od dvije godine od dana njegovog stupanja na snagu, dakle do 7. travnja 2018., dok se oznake i signalizacija na kolniku koje nisu u skladu s ovim Pravilnikom, a zateknu se na biciklističkim površinama na dan njegovog stupanja na snagu, moraju uskladiti najkasnije u roku od tri godine od dana stupanja na snagu Pravilnika, odnosno, do 7. travnja 2019. godine.

Za cijelu Hrvatsku najzanimljiviji projekt je EuroVelo. To je mreža europskih biciklističkih staza koji je osnovala Europska biciklistička federacija. Projekt razvija biciklističke staze preko cijelog kontinenta. Trenutno ih je 15 ukupne dužine od preko 60 000 km. Rute nisu još sve završene i u različitim su fazama gradnje. Trenutno se radi na tome da i EU financira ovaj projekt. Više o cijelom projektu može se saznati na www.eurovelo.org. Možemo reći kako se ovim projektom vodi računa o visokoj razini kvalitete trasiranja dionica ruta, sustavu označavanja i promociji ove mreže. Ciljevi EuroVela su promocija biciklizma i održivog razvoja, pridobivanje nebiciklista za vožnju bicikla u sigurnim uvjetima, promocija kulturne razmjene, razmjena primjera dobre prakse te gastro ponude.

Sisačko-moslavačka županija kao kontinentalna regija, ima velik potencijal za razvoj cikloturizma na svom području no taj potencijal je još uvijek neiskorišten i potreban je razvoj sustavne strategije.

5.2. Cikloturistička ponuda u SMŽ

Prilagodba posebnim ciljnim grupama gostiju može za iznajmljivače biti korisna i povećati broj rezervacija pa i produžiti sezonu. Jedna od takvih ciljnih grupa gostiju su i cikloturisti. Zadnjih nekoliko godina Sisačko-moslavačka županija se profilira i kao biciklistička destinacija. S tim saznanjima je već nekolicina privatnih iznajmljivača krenulo u dodatnu prilagodbu svojih objekata kako bi bili *Bike-friendly* više ili manje uspješno glede sadržaja i opremljenosti. Termin *Bike&Bed* („bicikl i krevet“) koristi se kao podvrsta kategorije ruralnog *Bed&Breakfast* („krevet i doručak“) termina i namijenjena je ciljnoj skupini biciklista.

Na području Republike Hrvatske od 2006. godine vodi se kategorizacija smještajnih kapaciteta namijenjenih cikloturistima pod nazivom „Bike&Bed“. Kategorizaciji mogu pristupiti svi ponuđači noćenja bez obzira na vrstu smještajnog kapaciteta (hotel, motel, privatni iznajmljivači, kampovi) ukoliko zadovoljavaju osnovne i dodatne kriterije.

Cikloturist je osoba kojoj je motiv relaksacija i opuštanje, zdrav život i boravak u prirodi. Cikloturiste možemo podijeliti u dvije glavne kategorije:

- Oni koji iznajmljuju bicikl na određenoj destinaciji (obično su to jednodnevni izleti)
- Oni koji koriste bicikl na putovanjima i kao glavno prijevozno sredstvo.

Za skupinu biciklista jedan od idealnijih smještajnih objekata su hosteli, jer je smještaj prilagođen većim skupinama gostiju, ali to mogu biti i apartmani ili više apartmana na jednom mjestu, povezane apartmanske jedinice i slično obzirom da cikloturisti dolaze često u skupinama, no dolaze i individualno.

Vrlo je važno da iznajmljivači uz smještajne jedinice imaju i dodatne korisne prostorije kao što je prostorija za spremanje bicikla. To može biti garaža, podrum, konoba, prostorija u prizemlju ili suterenu, no mora imati primjerenu kvadraturu i prilaz. Idealno bi bilo da u sklopu ove prostorije ili tik do nje postoji prostor namijenjen kao garderoba i praonica. Ona može sadržavati elemente za ručno pranje opreme, ali i perilice i sušilice rublja, mjesta za odlaganje i vješanje opreme, mjesto za sušenje biciklističke opreme. Poželjno je da prostorija sadržava i sanitarni čvor. Bitan element u sklopu ove prostorije je mjesto (radni kutak) gdje gosti biciklisti mogu obaviti brzinske popravke ili sanacije na biciklima.

Iznajmljivač smještaja koji ima adekvatnu okućnicu, može i vanjski prostor prilagoditi biciklistima u vidu prostora gdje se obavlja pranje bicikla i opreme te prostor za parkiranje s mogućnošću zaključavanja. Isto tako, ako iznajmljivač raspolaže s većom okućnicom i više smještajnih jedinica, poželjno je da odredi prostorije ili mjesta za druženje npr. dnevni boravak veće kvadrature ili vanjske terase i okućnice koje mogu zaprimiti veći broj gostiju zbog zajedničkog druženja.

Prijedlog ponude za adekvatnu prilagodbu cikloturistima – *Bike&Bed* standardi:

- prihvataj cikloturista i za samo jednu noć
- sigurna prostorija pod ključem za besplatno ostavljanje bicikala preko noći (po mogućnosti u prizemlju ili podrumu, npr. garaža)
- prostor za sušenje odjeće i putne opreme (npr. soba za sušenje, podrum, tavan, sušilica rublja itd.)
- bogata ponuda doručka ili mogućnost korištenja kuhinje
- podjela ili prodaja karata regije/biciklističkih karata; raspored vožnje za autobus, vlak, trajekt ili zrakoplov
- mogućnost korištenja alata za jednostavne popravke
- informacije o lokaciji, radnom vremenu i telefonskim brojevima najbližih mehaničara u slučaju većih kvarova

Oni koje se odluče svoj privatni smještaj prilagoditi biciklistima imaju mogućnost osmišljavanja dodatne ponude za goste kao npr:

- iznajmljivanje kvalitetnih bicikala (moguće kod obrtnika ili firmi koje registriraju tu djelatnost) ili preporuka za drugog iznajmljivača u određenoj regiji (ponuda, telefonski broj)
- transfer prtljage iz prijašnjeg smještajnog objekta u sljedeći objekt
- prijedlog dnevnih biciklističkih ruta – izleta
- rezervacija noćenja u sljedećem Bike&Bed smještaju
- mogućnost raspolaganja glavnim rezervnim dijelovima – prema potrebi u dogovoru s najbližim mehaničarom (zračnice, gume i sl.)
- popis ostalih Bike&Bed smještaja u regiji
- knjiga gostiju za bicikliste

Očekivano je kako će u budućnosti sve više iznajmljivača vidjeti potencijal u prilagođavanju smještaja cikloturistima, jer tržište je u stalnoj promjeni i traženju novih sadržaja i oblika ponude. Ovakvi objekti kao i drugi koji budu personalizirani (smještaj za osobe s invaliditetom, smještaj za parove...), iznajmljivači koji rade na kvalitetnom osmišljavanju, ali i na dinamičnom brendiranju svojih objekata imat će mogućnost biti prepoznati po određenoj ponudi, konkurentni na tržištu te s mogućnošću produljenja sezone.

Ovisno o tome koji oblik smještaja iznajmljivač trenutno nudi, poželjno je da analizira tržište, mikro lokaciju, koliko sličnih objekata ima u neposrednoj blizini, da li je njegova destinacija interesantna za ovakav oblik smještaja jer možda upravo njezin/njegov objekt ima sve potrebno kako bi postao Bike&Bed smještaj.

Slika 44: Znak za objekt koji nudi Bike&Bed smještaj-kategorizaciju

Izvor: Studija razvoja cikloturizma Sisačko-moslavačke županije

Na području Sisačko-moslavačke županije jedan hotel ima kategorizaciju Bike&Bed smještaj.

Jedan od pokazatelja razvoja cikloturizma na području županije ubuduće bi mogao biti i povećan broj kategoriziranih Bike&Bed smještaja.

Ogledni primjerak izjave iznajmljivača u kojem izjavljuje da je njezin/njegov objekt zadovoljio sve standarde koji su potrebni za Bike&Bed smještaj i prikazan je na slici 45.

Slika 45: Izjava

.....
(točan naziv pravne ili fizičke osobe)

sa sjedištem u .....,

(adresa)

OIB:.....,

.....
(mjesto i datum)

**TURISTIČKOJ ZAJEDNICI
SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE
Rimska 28
44 000 Sisak**

I Z J A V A

**kojom izjavljujem Turističkoj zajednici Sisačko-moslavačke županije
da ispunjavam osnovne zahtjeve za uvrštavanje smještajnog objekta na
web stranicu cikloturizma Sisačko-moslavačke županije „Bike&Bed“**

„Bike&Bed“ smještajni objekti (mali hoteli, pansioni, kampovi, seoska gospodarstva, planinarski domovi) udovoljavaju standardima i to:

Osnovni zahtjevi

- prihvat cikloturista i za samo jednu noć
- sigurna prostorija pod ključem za besplatno ostavljanje bicikala preko noći (po mogućnosti u prizemlju ili podrumu, npr. garaža)
- prostor za sušenje odjeće i putne opreme (npr. soba za sušenje, podrum, tavan, sušilica rublja itd.)
- bogata ponuda doručka ili mogućnost korištenja kuhinje
- podjela ili prodaja karata regije/biciklističkih karata; raspored vožnje za autobus, vlak, trajekt ili zrakoplov
- mogućnost korištenja alata za jednostavne popravke
- informacije o lokaciji, radnom vremenu i telefonskim brojevima najbližih mehaničara u slučaju većih kvarova

Ime i prezime odgovorne osobe:

_____

Potpis:

_____

Dodatna ponuda

- iznajmljivanje kvalitetnih bicikala ili preporuka za drugog iznajmljivača u određitu (ponuda, telefonski broj)
- mogućnost transfera prtljage iz prijašnjeg smještajnog objekta u sljedeći objekt
- ponuda dnevnih biciklističkih ruta - izleta
- rezervacija noćenja u slijedećem „Bike& Bed“ smještaju
- mogućnost raspolaganja s glavnim rezervnim dijelovima prema potrebi u dogovoru s najbližim mehaničarom (zračnice, gume i sl.)
- popis ostalih „Bike&Bed“ smještaja u destinaciji
- knjiga gostiju za bicikliste

Dodatna ponuda u kampovima

- odvojene površine u kampu za nemotorizirane goste
- travnate površine za šatore
- parking za bicikle u vidokrugu šatora
- besplatno parkiranje bicikla u vidokrugu šatora

Trenutačno se informiranje cikloturista o rutama Sisačko-moslavačke županije, njihovom turističkom sadržaju i ponudi provodi putem web stranica turističkih zajednica. Kartografski prikazi nisu detaljno razrađeni i uglavnom se odnose na pojedine lokacije bez povezivanja sa susjednim područjima.

6. Razvojni projekti s operativnim planovima razvoja

Sukladno smjernicama razvoja cikloturizma, odnosno obveznim elementima operativnih planova razvoja cikloturizma na području županije proizlaze glavni razvojni projekti koje bi trebalo poduzeti u cilju ostvarenja zadane vizije po kojoj bi do 2020. godine cikloturizam postao jedan od generatora razvoja cjelogodišnjeg turizma na cijelom teritoriju Hrvatske te Sisačko-moslavačke županije.

Područja na koje se odnose glavni razvojni projekti obuhvaćaju sljedeće skupine projekata:

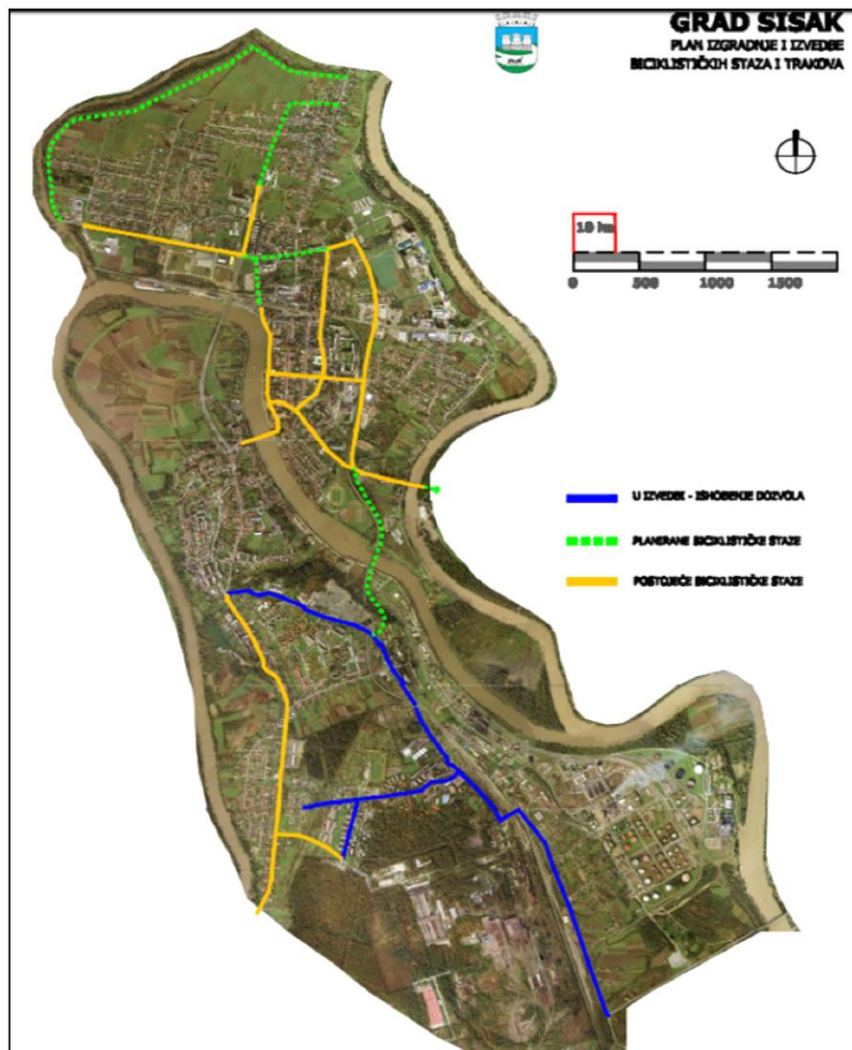
- a) Infrastrukturni projekti;
- b) Projekti vezani uz zakonsku regulativu;
- c) Projekti vezani uz edukaciju;
- d) Projekti koji se odnose na unapređenje cikloturističke ponude; i
- e) Projekti koji se odnose na sustav informiranja i marketing

6.1. Infrastrukturni projekti

Razvoj cikloturističke infrastrukture jedan je od temeljnih preduvjeta koji bi trebao utjecati na znatnije povećanje cikloturističke ponude. Među planiranim predloženim

projektima izdvajaju se izgradnja novih i održavanje postojećih biciklističkih puteva, staza i traka, izgradnja i uređenje odmorišta uz biciklističke straze, postavljanje servisnih stanica za bicikle, uređenje i označavanje cikloturističkih ruta, povezivanje postojećih ruta, uređenje i prilagodba riječnih nasipa za potrebe cikloturista, uređenje biciklističkih staza trasom bivše željezničke pruge Sisak Caprag-Petrinja-Karlovac (sukladno Odluci o razvrstavanju željezničkih pruga NN 03/14 razvrstana je pruga L 210 Sisak Caprag-Petrinja, dok od Petrinje do Karlovca pruga nije razvrstana kao željeznička pruga te je nužno riješiti imovinsko pravne odnose putem Ministarstva državne imovine), izgradnja kampova, tematskih biciklističkih parkova, poligona itd.

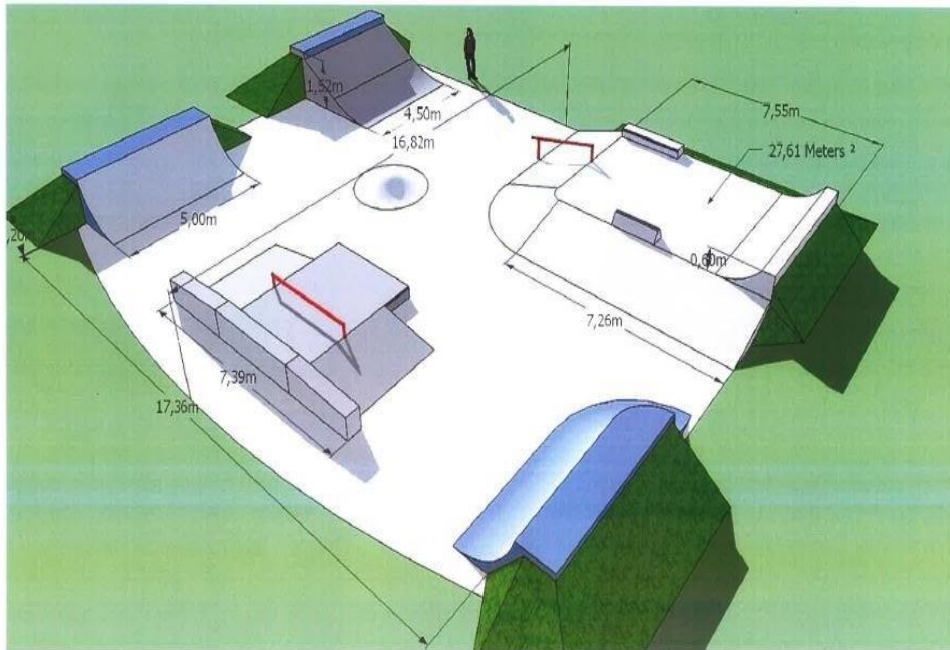
Slika 46: Plan izgradnje i izvedbe biciklističkih staza i trakova u Gradu Sisku

Izvor: Grad Sisak

Uređenje bike parkova, pod čime se misli na izgradnju poligona za kretanje biciklista sa skakaonicama i raznim preprekama važno je primarno zbog pružanja dodatnih mogućnosti rekreacije za cikloturiste naviknute na takve sadržaje u razvijenim zemljama Europe. Na području Sisačko-moslavačke županije interes za ovom vrstom sadržaja iskazan je u nekoliko jedinica lokalne samouprave (Sisak, Hrvatska Kostajnica, Petrinja).

Slika 47: Bike-skate park u Sisku (lokacija Ciglarska graba)

Izvor: Grad Sisak, www.sisak.hr, 2017.

Bike-skate park u Sisku otvoren je u srpnju 2017. godine na lokaciji Ciglarska bara. Grad Sisak u realizaciju ovog projekta krenuo je upravo u suradnji sa sisačkim skejterima koji će dalje brinuti o parku. Park je veličine 17 m x 18 m, a sastoji se od platoa i 6 elemenata za vožnju. Osim disciplinama skate i bike, park je planiran i za inline skate (rolanje). Kako je park multifunkcionalnog karaktera predviđeno je organiziranje treninga, pokaznih vježbi i natjecanja te turnira za sve nabrojane discipline. Za zainteresirane mlade će se redovito održavati radionice i skupovi pokaznih vježbi.

Uređenje riječnih nasipa na način da ih mogu koristiti cikloturisti, odnosno njihovo asfaltiranje je već zaživjelo u nekim dijelovima Hrvatske, posebice oko Osijeka. I ove akcije treba podržati jer se mogu poduzeti u okviru akcija učvršćivanja nasipa za potrebe osiguranja od poplava, čime se mogu dobiti vrlo atraktivne biciklističke rute bez izravnog ulaganja u njih. U Sisačko-moslavačkoj županiji riječnim nasipima moguće je uređenje biciklističkih puteva, ponajprije lijevim savskim nasipom, te kupskim i retencijskim.

6.2. Zakonska regulativa

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu samo dijelom utjecati na izmjenu zakonske regulative, odnosno upućivati svoje prijedloge nadležnim državnim tijelima. Planirana je uspostava koordinacijskog odbora za razvoja cikloturizma u Sisačko-moslavačkoj županiji koji će okupiti ključne dionike, njihove prijedloge i planove razvoja. Kako je veliki broj ruta i staza koje prolaze područjima ekološke mreže NATURA 2000 nužne su brojne aktivnosti ishođenja dozvola, odnosno postupaka procjene utjecaja zahvata na ekološku mrežu (prethodna i glavna ocjena) sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode.

6.3. Edukacija

Trenutačno stanje razvijenosti cikloturizma upućuje na potrebu dodatne edukacije ključnih dionika i nositelja razvoja cikloturizma na području županije. Projekti edukacije planirani su s ciljem obuhvata širokog kruga dionika, a odnose se primarno na specijaliziranu edukaciju djelatnika turističkih zajednica, edukaciju pružatelja usluga, osposobljavanje biciklističkih vodiča te kampanje vezane za problematiku sigurnosti prometa biciklista.

Projekti usklađivanja i modernizacija kurikulumu obrazovnih ustanova s potrebama razvoja turističke ponude već su započeli na području Sisačko-moslavačke županije, no tek predstoji razvoj projekata namijenjenih cikloturistima.

Edukativne aktivnosti namijenjene turistima i posjetiteljima ujedno predstavljaju i jačanje postojeće ponude te doprinose i jačanju svijesti o potrebi zaštite brojnih kulturno-povijesnih i lokaliteta visoke prirodne vrijednosti.

Specijalizirana edukacija biciklističkih vodiča planirana je u sklopu programa koji traju nekoliko dana, a obuhvaća područja važna za pružanje kvalitetne i sigurne usluge biciklističkih vodiča: kartografija, orijentacija, fiziologija, sportska prehrana i trening, izrada biciklističkih paketa, upravljanje grupom biciklističkih turista i vođenja, prva pomoć, tehnike vožnje, terensko servisiranje bicikla, kao i upoznavanje sa zakonskom regulativom. Uspješni polaznici dobivaju Uvjerenje o položenom stručnom osposobljavanju na osnovi kojega se pri Hrvatskom biciklističkom savezu izrađuju licenca biciklističkog vodiča.

6.4. Unapređenje cikloturističke ponude

U Hrvatskoj je zadnjih godina učinjeno dosta napora po pitanju unapređenja cikloturističke ponude, osobito kroz označavanje brojnih ruta i isticanje mogućnosti za

cikloturizam u gotovo svim regijama pa tako i na području Sisačko-moslavačke županije. Ipak, za jači rast potrebno je uložiti dodatne napore, posebice u kontekst stvaranja novih turističkih proizvoda, razvijanja smještajne ponude u skladu s „Bike&Bed” standardima, organizacije sportskih biciklističkih manifestacija, jačanja kapaciteta turističkih zajednica te razvoja „Bike share” sustava.

Inventarizacija postojeće cikloturističke ponude, analiza i odabir emitivnih tržišta te povezivanje i umrežavanje ključnih dionika prvi su nužni koraci s ciljem unapređenja cikloturističke ponude.

Stvaranje novih turističkih proizvoda uključuje i cikloturizam, budući da tome pogoduju klimatski uvjeti u proljeće i jesen. Dodatna važnost cikloturizma proizlazi iz njegove uloge poveznice u aktiviranju prirodnih i novostvorenih atrakcija u svim dijelovima županije.

Razvoj smještajne ponude u skladu sa „Bike&Bed” standardima, odnosno „*bike friendly*” hotela i drugih vrsta smještaja potrebno je dodatno poticati ne samo radi privlačenja većeg broja cikloturista, nego i stoga što se uglavnom radi o razmjerno jednostavnim zahvatima koji ne iziskuju velike materijalne zahtjeve. Mnogo je veći problem osiguranje pratećih ugostiteljskih i servisnih sadržaja.

Organizacija sportskih i rekreativnih biciklističkih manifestacija ima značajnu promidžbenu ulogu za privlačenje cikloturista. Na području Sisačko-moslavačke županije održavaju se brojne tradicionalne biciklističke utrke, uglavnom rekreativne naravi.

Programi za jačanje kapaciteta turističkih zajednica potrebni su zbog njihovih niskih proračuna uvjetovanih malim turističkim prometom uz istovremeno djelovanje na velikom prostoru. Zbog sklonosti cikloturista za kretanjem u većem prostoru, naglasak bi trebao biti na regionalnom povezivanju, odnosno povezivanju ponude u više županija. Iskustva u provedbi dosadašnjih projekata usmjerenih ka razvoju cikloturizma upućuju i na nužnost kontinuiranog razvoja prekogranične suradnje obzirom da županija graniči s Bosnom i Hercegovinom.

Razvoj „Bike share” sustava u gradovima i glavnim turističkim destinacijama predstavlja jedan od brzo rastućih trendova, što pokazuje i slučaj njegovog razvoja u četiri hrvatska grada u zadnjih par godina (Zagreb, Umag, Koprivnica i Šibenik). Kako se radi o sustavu koji počinje biti standardan i u velikom broju europskih gradova uz kojih dolaze cikloturisti valja poticati slične inicijative i u drugim sredinama.

6.5. Informiranje i marketing

Na području Sisačko-moslavačke županije postoji velika potreba za jačanjem marketinških aktivnosti kroz objedinjavanje i marketinšku pripremu županijske cikloturističke ponude, intenzivnije korištenje ICT tehnologija i prisustvo na društvenim mrežama, snažniju distribuciju informativnih materijala vezanih uz cikloturizam u destinacijama, jačanje funkcije

DMK u ponudi cikloturizma, uređenje cikloturističkih infopunktova i snažnije brendiranje cijele Sisačko-moslavačke županije kao cikloturističke destinacije. Informacije koje se trenutačno nude cikloturistima nisu dostatne, a kartografski prikazi ne pružaju detaljnije informacije o rutama. Sustav informiranja uglavnom je postavljen putem službenih web stranica turističkih zajednica. Potrebna je izrada zajedničke web stranice o cikloturističkoj ponudi i izrada profila na društvenim mrežama.

Povećanje prepoznatljivosti Sisačko-moslavačke županije kao destinacije koja svoj razvoj temelji na kvalitetnoj i modernoj ponudi turizma, korištenja prirodnih resursa te kulturnih potencijala konačan je cilj marketinških aktivnosti.

6.6. Popis projekata razvoja cikloturizma na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju 2017.-2020.

1. Infrastrukturni projekti

1.1. Izgradnja novih i održavanje postojećih biciklističkih traka i staza

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne samouprave na području Sisačko-moslavačke županije, ŽUC SMŽ, Hrvatska uprava za ceste

1.2. Izgradnja odmorišta uz biciklističke staze

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne samouprave, ŽUC, Hrvatska uprava za ceste

1.3. Postavljanje servisnih stanica za bicikle (10 solarnih stupova za popravak bicikla na cikloturističkim rutama širom županije, na lokacijama: Sisak, Petrinja, Kutina, Novska, Novska-jug odmorište, Hrvatska Kostajnica, Hrvatska Dubica, Čigoć, Sunja, Glina)

Razdoblje provedbe: 2017.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, Razvojna agencija SIMORA, gradovi i općine, turističke zajednice županije, gradova i općina

1.4. Uređenje i označavanje cikloturističkih ruta (izrada prometnog elaborata za postavljanje dodatnih oznaka cikloturističkih ruta na području SMŽ)

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Županijska i turističke zajednice gradova i općina u Sisačko-moslavačkoj županiji

1.5. Povezivanje postojećih lokalnih i županijskih biciklističkih ruta (označavanje i tematsko povezivanje)

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Županijska i turističke zajednice gradova i općina u Sisačko-moslavačkoj županiji, Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije

1.6. Uređenje i prilagodba riječnih nasipa za potrebe cikloturista (kupski, savski, retencijski nasipi)

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

1.7. Izrada projektne dokumentacije i modernizacija krune lijevog savskog nasipa Zagreb-Sisak

Razdoblje provedbe: 2018.-2019.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

1.8. Izrada projektne dokumentacije i gradnja kombiniranog pješačko-biciklističkog puta na kruni savskog nasipa od Siska do naselja Mlaka u dužini od cca 80 km

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelj: Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

1.9. Izrada projektne dokumentacije te ishođenje građevinske dozvole za obnovu D37 dionica 001 (ukupne duljine 6,8 km) i D30 (ukupne duljine 1,5 km) prolaz kroz Petrinju s izgradnjom pješačko-biciklističke staze

Razdoblje provedbe: 2017.-2018.

Nositelji: Hrvatska uprava za ceste

1.10. Izrada projektne dokumentacije te ishođenje građevinskih dozvola za uređenje biciklističkih staza i trakova u Sisku

- u Ulicama Aleja narodnih heroja, Ante Kovačića, Marijana Cvetkovića, Braće Kaurić, Otokara Keršovanija, Hrvatskog narodnog preporoda, Andrije Hebranga, Otokara Keršovanija ukupne dužine 6 km

- Biciklističko-pješačka staza na Odranskom nasipu od Zagrebačke do Celjakove ulice dužine 3,5km

- Rekonstrukcija dijela ulice I. K. Sakcinskog sa uspostavom biciklističke komunikacije

Razdoblje provedbe: 2017.-2018.

Nositelj: Grad Sisak

1.11. Izgradnja biciklističke staze u ulici Hrvatskih branitelja, A.Vukovar, K.P.Krešimira IV i Zagrebačkoj ulici u Kutini

Razdoblje provedbe: 2017.-2018.

Nositelj: Grad Kutina

1.12. Uređenje biciklističke staze u smjeru Bročice-Novska

Razdoblje provedbe: 2017.-2018.

Nositelj: Županijska uprava za ceste Sisačko-moslavačke županije

1.13. Održavanje i poboljšanje postojeće cestovne infrastrukture

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, Županijska uprava za ceste SMŽ

1.14. Uređenje biciklističkih staza trasom bivše željezničke pruge Sisak Caprag-Petrinja-Karlovac

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u Sisačko-moslavačkoj županiji

1.15. Trasiranje, ucrtavanje i označavanje novih cikloturističkih ruta

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije, Turističke zajednice županije, gradova i općina

1.16. Izgradnja kampova i kamp odmorišta za cikloturiste

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Privatni sektor u suradnji s jedinicama lokalne samouprave

1.17. Izgradnja tematskih biciklističkih parkova

Razdoblje provedbe: 2019.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne samouprave (Sisak, Hrvatska Kostajnica, Petrinja)

1.18. Izrada prometnog elaborata za postavljanje oznaka cikloturističke rute Novska-Novska jug

Razdoblje provedbe: 2017.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, Grad Novska, Razvojna agencija SIMORA

1.19. Izgradnja edukacijskih pješačko-biciklističkih poligona

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne samouprave

1.20. Povezivanje posjetiteljske infrastrukture u zaštićenim područjima biciklističkom stazom

(Petrinja – Centar „NATURA SMŽ“; Taborište, značajni krajobraz Kotar-Stari Gaj; Prnjavor Čuntićki – EM Petrinjčica; Hrvatska Kostajnica – park šuma Brdo Djed/EM Područje H.Kostajnica; Dvor – EM Zrinska gora; Sunja – značajni krajobraz Sunjsko polje/EM Sunjsko polje, EM Donja Posavina; Park prirode Lojsko polje; Popovača – regionalni park Moslavačka gora; Martinska Ves – značajni krajobraz Odransko polje/ EM Turopolje, EM Odransko polje)

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Sisačko-moslavačke županije, Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

2. Projekti vezani uz zakonsku regulativu

2.1. Uspostava koordinacijskog odbora za razvoj cikloturizma u Sisačko-moslavačkoj županiji

Razdoblje provedbe: 2018.-2019.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, TZ SMŽ

2.2. Aktivnosti ishođenja dozvola i procjene utjecaja planiranih zahvata na ekološku mrežu NATURA 2000 (prethodna i glavna ocjena) sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode

Razdoblje: kontinuirano

Nositelji: svi dionici

3. Projekti vezani uz edukaciju

3.1. Usklađivanje i modernizacija kurikulumata obrazovnih ustanova s potrebama razvoja turističke ponude

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, Srednje škole na području SMŽ, Pučka otvorena učilišta, Kulinarski institut KULin

3.2. Uključivanje učenika osnovnih i srednjih škola u programe bicikliranja

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, gradovi, udruge

3.3. Edukacija pružatelja turističkih usluga

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina, razvojne agencije, obrazovne ustanove

3.4. Edukacija djelatnika turističkih zajednica, agencija i sl.

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Razvojne agencije, obrazovne ustanove

3.5. Edukacija lokalnog stanovništva (lokalni vodiči)

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina, Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima, Interpretacijski centar baštine Banovine, Destinacijski menadžment Zrin

3.6. Provedba lokalnih edukativnih radionica za turiste i posjetitelje

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina, Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima, Interpretacijski centar baštine Banovine, Destinacijski menadžment Zrin

3.7. Edukacija o cikloturizmu i osposobljavanje biciklističkih vodiča

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina, Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje, Destinacijski menadžment Zrin

4. Projekti koji se odnose na unapređenje cikloturističke ponude

4.1. Inventarizacija postojeće cikloturističke ponude

Razdoblje provedbe: 2018.

Nositelji: Razvojne agencije, Turističke zajednice županije, gradova i općina na području Sisačko-moslavačke županije, Destinacijski menadžment Zrin

4.2. Analiza i odabir emitivnih tržišta

Razdoblje provedbe: 2018.-2019.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina, Destinacijski menadžment Zrin, turističke agencije

4.3. Povezivanje pružatelja usluga

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina na području Sisačko-moslavačke županije, Razvojne agencije, Destinacijski menadžment

4.4. Poboljšanje kvalitete smještaja i ugostiteljskih objekata namijenjenih cikloturistima

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina na području Sisačko-moslavačke županije, turistički subjekti

4.5. Razvoj smještajne ponude u skladu s „Bike&Bed“ standardima

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina na području SMŽ, turistički subjekti

4.6. Promocija kulturnih i prirodnih vrijednosti (organizacija i provedba sajмова, manifestacija i sl.)

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Turističke zajednice županije, gradova i općina, Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima, Interpretacijski centar baštine Banovine, Destinacijski menadžment Zrin, turistički subjekti

4.7. Uključivanje obrtničkih, tradicijskih, poljoprivrednih i subjekata u kulturi u sustav ponude

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Turističke zajednice županije, gradova i općina, Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima, Interpretacijski centar baštine Banovine, Destinacijski menadžment Zrin, turistički subjekti, obrti, poljoprivredna gospodarstva

4.8. Povezivanje postojećih tematskih staza sa susjednim županijama, prekograničnim područjima te međunarodnim biciklističkim stazama

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, Turističke zajednice županije, gradova i općina

4.9. Organizacija i provedba sportskih i rekreativnih utrka i maratona za bicikliste te objedinjavanje i sistematizacija na razini Sisačko-moslavačke županije

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina, biciklističke udruge na području SMŽ, Destinacijski menadžment Zrin, turistički subjekti

4.10. Kvalitetnije uspostavljanje veza s emitivnim tržištima, susjednim županijama i većim gradovima te izravna prodaja

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Destinacijski menadžment Zrin, turističke agencije

4.11. Bike-sharing sustav za djecu i odrasle (uz razvijanje *next-bike* mreže u perifernim dijelovima Siska i okolnim naseljima, te drugim gradovima)

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Jedinice lokalne samouprave, osnovne i srednje škole

4.12. Projekt osnivanja Centra za razvoj cikloturizma Sisačko-moslavačke županije

Razdoblje provedbe: 2019.-2020.

Nositelji: TZ SMŽ, Sisačko-moslavačka županija, Razvojna agencija SIMORA, biciklističke udruge

5. Informiranje i marketing

5.1. Izrada mobilne aplikacije s cikloturističkim kartama, opisom ruta i ponudom sadržaja za cikloturiste

Razdoblje: 2017.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, turističke zajednice županije, gradova i općina, razvojne agencije

5.2. Razvoj i brendiranje cikloturističke destinacije

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, razvojne agencije, turističke zajednice županije, gradova i općina, Destinacijski menadžment Zrin

5.3. Zajednička promocija destinacije

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, razvojne agencije, turističke zajednice županije, gradova i općina, Destinacijski menadžment Zrin

5.4. Izrada zajedničke web stranice o cikloturističkoj ponudi i profila na društvenim mrežama

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, razvojne agencije, turističke zajednice županije, gradova i općina, Destinacijski menadžment Zrin

5.5. Izrada i tisak promidžbenih materijala i karti biciklističkih ruta područja

Razdoblje provedbe: 2017.-2018.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, razvojne agencije, turističke zajednice županije, gradova i općina, Destinacijski menadžment Zrin

5.6. Info točke za cikloturiste i posjetitelje

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Sisačko-moslavačka županija, razvojne agencije, turističke zajednice županije, gradova i općina

5.7. Izrada i promocija godišnjeg plana događanja za cikloturiste

Razdoblje provedbe: 2017.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina, Destinacijski menadžment Zrin, udruge

5.8. Upravljanje marketingom

Razdoblje provedbe: 2018.-2020.

Nositelji: Turističke zajednice županije, gradova i općina, Destinacijski menadžment Zrin

7. Popis literature i izvora:

- Strategija razvoja turizma RH do 2020., Ministarstvo turizma, Zagreb, travanj 2013.
- Akcijski plan razvoja cikloturizma, Ministarstvo turizma, Zagreb, travanj 2015.
- Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2014.-2020., Sisačko-moslavačka županija, veljača 2014.
- Studija razvoja cikloturizma Sisačko-moslavačke županije, srpanj 2011.
- Studija plana označavanja biciklističkih staza, kolovoz 2011.
- Strategija razvoja održivog turizma Parka prirode Lonjsko polje, siječanj 2014.
- Projekt Klub iznajmljivača Hrvatske www.klub-iznajmljivaca.com
- Udruga Sindikat biciklista www.sindikاتبiciklista.hr
- Plan održive urbane mobilnosti Grada Siska (SUMP), Grad Sisak, ožujak 2017.
- Idejno rješenje obilježavanja biciklističkih ruta u sklopu projekta „Biciklom za turizam bez granica“, Udruga Ruralni tandem, 2012.
- <http://www.htz.hr/>
- http://www.mint.hr/UserDocsImages/151014_AP_cikloturizam-saz.pdf
- <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2014/12/bike-map.jpg>
- <http://sindikاتبiciklista.hr/razvoj-cikloturizma-u-hrvatskoj/>
- <https://turizam-smz.hr>, <http://petrinjaturizam.hr/dozivi-petrinju/aktivnosti/>
- <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2015/04/00.jpeg>
- <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2015/04/00.jpeg>
- <http://turizam-smz.hr/wp-content/uploads/2015/04/00.jpeg>
- <https://earth.google.com/web/>
- <http://petrinjaturizam.hr/dozivi-petrinju/aktivnosti/www.file:///D:/2015/ Dokumenti/ CIKLOTURIZAM/Karta>
- <https://sites.google.com/site/moslavackagora/novosti>
- <https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-velika-ludina/>

<http://blog.dnevnik.hr/moslavci/2006/05/1621036579/7svibanj-2006-foto-zapis-s-lagane-voznje-kroz-moslavinu-obavljene.2.html>

<https://drive.google.com/file/d/0B6VStleWVXaTNk5vTkQ3WVVodVE/view>

<http://www.topterme.hr/upoznajmo-biciklom-topusko-i-okolicu-a6-46>

<http://www.sisak.hr/>

<http://cikloturizam.tzkz.hr/>

http://www.zacorda.hr/wp-content/uploads/2011/08/ZG-ZU_cikloturisticka_karta_hr.pdf

<http://www.tzbbz.hr/slike/bic-rute-bbz.pdf>

<http://tzzps.hr/dozivi/>

8. Popis tablica

Tablica 1: Funkcije glavnih dionika cikloturizma	4
Tablica 2: Smještajni kapaciteti u Sisačko-moslavačkoj županiji - domaćinstva.....	14
Tablica 3: Smještajni kapaciteti u Sisačko-moslavačkoj županiji-hoteli, trgovačka društva, obrti	14
Tablica 4: Sveukupan broj turističkih subjekata u Sisačko-moslavačkoj županiji	15
Tablica 5: Dolasci i noćenja u Sisačko-moslavačkoj županiji u 2016. godini	16
Tablica 6: Pokazatelji turističkog prometa sustava eVisitor u gradovima i općinama Sisačko-moslavačke županije	18
Tablica 7: Podaci o postojećim županijskim i lokalnim biciklističkim rutama na području Sisačko-moslavačke županije	25
Tablica 8: Dionice EuroVelo – Savske rute u RH.....	37

9. Popis slika

Slika 1: Nacionalne biciklističke rute i EuroVelo mreža.....	22
Slika 2: Prikaz uređenih biciklističkih ruta na području Sisačko-moslavačke županije	23
Slika 3: Pozicije makro lokacija postavljenih znakova	24
Slika 4: Glavne državne biciklističke rute (DG) na području Sisačko-moslavačke županije	25
Slika 5: Bicikliranje po županijskoj ruti SMŽ 01	27
Slika 6: Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj županijskoj ruti SMŽ 01	29
Slika 7: Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj županijskoj ruti SMŽ 02	30
Slika 8: Rekreativno bicikliranje po županijskoj ruti SMŽ 02	31
Slika 9: Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj županijskoj ruti SMŽ 03	31
Slika 10: Bicikliranje u prirodi po županijskoj ruti SMŽ 03	32
Slika 11: Prikaz obilježene infrastrukture na Cikloturističkoj nacionalnoj ruti Sava	33
Slika 12: Savska ruta 1 (Sava 1)	34
Slika 13: Savska ruta 2 (Sava 2)	34
Slika 14: Savska ruta 3 (Sava 3)	35
Slika 15: Savska ruta 4 (Sava 4)	35
Slika 16: Savska ruta 5 (Sava 5)	36
Slika 17: Savska ruta 6 (Sava 6a)	36
Slika 18: Trasa rute EuroVelo 14	37
Slika 19: Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 01	39
Slika 20: Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 02	39
Slika 21: Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 03	40
Slika 22: Prikaz obilježene infrastrukture na Lokalnoj ruti PPLP 04	41
Slika 23: Cikloturistička karta Grada Petrinje	43
Slika 24: Cikloturisti u Lonjskom polju.....	44
Slika 25: Ruta Moslavačka rapsodija	45

Slika 26: Ruta Moslavački izazov	46
Slika 27: Srednjovjekovna biciklistička staza	47
Slika 28: Replika konstrukcije bunara na izvoru nafte kakva je nekad bila	48
Slika 29: Burg Jelengrad.....	49
Slika 30: Košutgrad	49
Slika 31: Ulaz u Park prirode Lonjsko polje-Osekovo	50
Slika 32: Biciklističke staze Topuskog i okolice	51
Slika 33: Solarni stup za brzi popravak bicikala	52
Slika 34: Biciklijada u Topuskom	53
Slika 35: Cikloturističke rute Sisačko-moslavačke županije	60
Slika 36: Cikloturističke rute Karlovačke županije.....	79
Slika 37: Spojnica na cikloturističku rutu Zagrebačke županije.....	80
Slika 38: Pregled ruta Bjelovarsko-bilogorske županije	81
Slika 39: Rasprostranjenost u prostoru cikloturističkih ruta Požeško-slavonske županije	82
Slika 40: Oznaka za zajedničko prometovanje biciklista s motornim vozilima na kolniku.....	84
Slika 41: Piktogram bicikla.....	84
Slika 42: Obavijesni znak	85
Slika 43: Putokazni znak	85
Slika 44: Znak za objekt koji nudi Bike&Bed smještaj-kategorizaciju	89
Slika 45: Izjava	90
Slika 46: Plan izgradnje i izvedbe biciklističkih staza i trakova u Gradu Sisku.....	92
Slika 47: Bike-skate park u Sisku (lokacija Ciglarska graba).....	93

10. Popis grafikona

Grafikon 1: Statistički pokazatelji sustava eVisitor turističkog prometa u razdoblju od siječnja do svibnja 2017. godine 18

Grafikon 2: Broj turista u gradovima i općinama Sisačko-moslavačke županije u 2016. godini prema pokazateljima sustava eVisitor 19